سازمان کتابخانه ها ، و موزه ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوي

چهل و نهمين نشريه خود را در بيست و پنجمين سال استقرار نظام جمهوري اسلامي ايران تقديم مي كند

كتابخانة مركزي آستان قدس رضوي

جلد بيست پنجم

موضوع

معاني و بيان

مؤلف

براتعلي غلامي مقدم

ناشر

سازمان كتابخانه ها، مُوزه ها و مركز اسناد آستان قُدس رضوي

۴۹

سازمان كتابخانه ، موزه ها و مركز اسناد آستان قدس رضوي
فهرست كتب خطي كتابخانه مركزي آستان قدس رضوي : معاني و بيان/مؤلف براتعلي غلامي مقدم .
مشهد : سازمان كتابخانه ها ، موزه ها و مركز اسناد آستان قدس رضوي، ۱۳۸۳ .

۲۴۰ص. : نمونه (فهرست كتب خطي كتابخانه مركزي آستان قدس رضوي؛ [ج . ۲۵]) (انتشارات سازمان كتابخانه ها، موزه ها و مركز اسناد آستان قدس رضوي ؛ ۴۹)
ISBN ۹۶۴ – ۶۴۲۹ – ۲۸ – ۹
فهرستنويسي بر اساس اطلاعات فيپا .
۱ــ نسخه هاي خطي ــ ــ ايران ــ ــ مشهد ــ ــ فهرستها . ۲ــ نسخه هاي خطي فارسي ــ ــ ايران ــ ــ مشهد ــ ــ فهرستها . ۳ــ نسخه هاي خطي عربي ــ ــ ايران ــ ــ مشهد ــ ــ فهرستها . الف . غلامي مقدم ، براتعلي ، ۱۳۲۸ . گردآورنده . ب . سازمان كتابخانه ها ، موزه ها و مراكز اسناد آستان قدس رضوي . ج . عنوان . د . عنوان : معاني و بيان . هـ . فروست : فهرست كتب خطي كتابخانه مركزي آستان قدس رضوي ؛ [ج . ۲۵].
۹ ف ۵ /Z ۶۶۲۱ T ۰۱۵/ ۵۵ . ۳۱
ج ۲۵ .
۶۸۷۲ ــ ۸۳ م

۴۹

عنوان : فهرست كتب خطي كتابخانه مركزي آستان قدس رضوي ــ جلد بيست و پنجم (معاني و بيان)
مؤلف : براتعلي غلامي مقدم
ناشر : سازمان كتابخانه ها ، موزه ها و مركز اسناد آستان قدس رضوي
ويراستاري و امور فني: انتشارات سازمان
حروفچيني و صفحه آرايي: جواد عليجان نوده پشنگي
خط : عليرضا فراستي
عكس : بخش فيلمتك اداره مخطوطات
چاپ و صحافي : مؤسسه چاپ و انتشارات آستان قدس رضوي
نوبت چاپ : اول / ۱۳۸۳
شمارگان : ۱۰۰۰ نسخه ــ گالينگور
شابك : ۹ــ ۲۸ ــ ۶۴۲۹ ــ ۹۶۴
قيمت : ۳۰۰۰۰ ريال

نشاني : مشهد ــ حرم مطهر ــ بست شيخ طوسي ــ سازمان كتابخانه ها ، موزه ها و مركز اسناد آستان قدس رضوي.
ص.پ ۱۷۷ تلفن و دورنگار روابط عمومي : ۲۲۱۹۵۵۳ ــ ۰۵۱۱ دورنگار سازمان : ۲۲۲۰۸۴۵ ــ۰۵۱۱
تلفن اداره مخطوطات : ۲۲۵۹۸۳۵ ــ ۰۵۱۱
وب سايت سازمان : WWW.aqlibrary.org

سخن نـاشر

سپاس و ستایش خداوندی را سزاست که به ما توفیق داد تا مجلدی دیگر از فهارس کتب خطی را به زیور طبع آراسته نماییم و تقدیم فرهیختگان و دانش پژوهان کنیم .

کتابی که اینک تحت عنوان «فهرست کتب خطی کتابخانه آیت الله جلیلی کرمانشاه» در دسترس ارباب فضل و ادب قرار می گیرد شامل معرفی ۴۴۰ نسخه از کتابهای خطی می باشد که توسط فاضل گرانقدر جناب آقای محمد وفادار مرادی تألیف شده است .

سازمان کتابخانه ها،موزه ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی آرزومند است بتواند با انتشار مجلدات دیگر فهرست کتب خطی، گامهای مثبتی در جهت پیشرفت علوم و دانشهای بشری بردارد .

انشاءالله

مقدمه

سپاس بي قياس و ستايش نامحدود شايستة كبريائي است تقدست آلائه كه با حكمت بالغة خويش هر يك از موجودات را به صورتي بي نظير و همتائي دل پذير تصوير نموده، از جمله بني آدم را به تشريف فرمان « صوّركم فاحسن صوركم » مشرف ساخت و با « علّم بالقلم، علّم الانسان ما لم يعلم، علّمه

البيان » به صفت دانش و انواع بينش و بيان مفضل داشت، و از خزانه « اعطي كلّ شيء خلقه ثم هدي » به خلقت صوري مكرّم گردانيد و پيام آوران را برانگيخت تا پيام رستگاري را با بلاغت آسماني بر گوش حق پويان برخوانند و فروغ پيروي دين خاتم النبيين صلّي الله عليه و آله و سلم را به اشاره «

ارسله بالهدي » به قلب خلق آخر الزمان انداخت و زنگ شبهات و ارتياب از آينه قلوب اولي الالباب به صيقل معجزات با هرات و دلالات و اضحات زدود و اسرار بلاغت و فصاحت را به آنان آموخت و سخنوران چيره دست عرب را مجاب و از هماوردي ناتوان ساخت و بر حضرت او كه « حريصٌ عليكم و بالمؤمنين رئوف رحيم » است و همچنين بر خاندان پاك و جانشينان برحقش سلام و تحيت باد.

علم معاني

اهميت علم معاني

زبان و ادبيات عرب، دامنه بسيار گسترده اي دارد، براي فرا گرفتن آن بايد از علومي چون صرف، نحو، لغت، معاني، بيان و بديع استفاده كرد كه توسط علم صرف، جامد و مشتق، مجرد و مزيد فيه، صحيح و معتل، مهموز و مضاعف و غيره شناخته مي شود و بوسيله علم نحو، اعراب و بناء و انواع آنها و مختصات اسماء و افعال و حروف معلوم مي گردد و براي دانستن معني و مفهوم كلمه از فرهنگ لغات و براي درك دقايق و نكات ظريف كلمات بايد از علوم بلاغي استفاده نمود و بدون تسلط بر علوم اخير در آياتي چون « و كانت من القانتين[1] »، « انك كنت من الخاطئين[2] » ، « و مالي لا اعبد الذي فطرني و اليه ترجعون[3] » كه به ظاهر با قواعد نحوي سازگار نيستند ولي در حقيقت هماهنگي كامل بين كلمات برقرار است براي عالم نحوي و صرفي كه

۱ـ تحريم : ۱۲ .
۲ـ يوسف : ۲۹ .
۳ـ يس : ۲۲ .

بهره اي از علم بلاغت يعني معاني و بيان ندارد مشكل آفرين و دركش براي او ميسر نخواهد بود . پس فراگيري اين علم براي او نيز لازم و ضروري است .

پيدايش علم معاني

علت ظهور و سپس تكامل علوم بلاغي در ادب عرب آن بود كه چون دين مبين اسلام در دنياي عرب و ساير ملل جهان گسترش يافت و به تدريج در اوايل دولت عباسي مناظرات ديني بين ادبا و علما بر سر اعجاز قرآن در گرفت برخي نظير نظام معتزلي، ابن حزم ظاهري و شماري از اشاعره معتقد شدند كه اعجاز قرآن نه از جهت لفظ و انسجام كلمات بلكه از نظر اخبار از حوادث گذشته و اتفاقات آينده است . گروهي از متكلّمان و بزرگان ادب و فلسفه به رد اقوال و دلايل آنها همت گمارده و اثبات كرده اند كه قرآن كريم هم از جهت انسجام كلمات و هم از نظر پيشگوئيها داراي اعجاز مي باشد . از اين رو در گذر زمان دانشمندان به تأليفاتي در فن معاني و بيان نائل آمدند . نخستين كسي كه گوي سبقت را ربود ابو عبيدة بن مثني شاگرد خليل بن احمد بود كه در سال ۲۱۱ هـ .ق. وفات يافت . وي كتابي در علم بيان موسوم به« مجاز القرآن » تأليف نمود و پس از او فراء « معاني القرآن » و عبدالقاهر جرجاني « دلائل الاعجاز » را در معاني و « اسرار البلاغه» را در علم بيان تأليف كردند . اول كسي كه در علم بديع قلم فرسائي نمود عبدالله بن المعتز بن المتوكل عباسي است كه در سنه ۳۹٦ هـ .ق. وفات يافت .

تعريف علم معاني

علم معاني علم به اصول و قواعدي است كه به ياري آنها كيفيت مطابقت كلام با مقتضاي حال و مقام، شناخته مي شود و موضوع آن الفاظي است كه رسانندة مقصود متكلم باشد و فايدة آن آگاهي بر اسرار بلاغت در نظم و نثر مي باشد . مباحث علم

معاني عبارت است از : اسناد خبري، قصر ، انشاء، وصل و فصل و ...[1]

علم بيان

بيان در لغت به معني كشف و ايضاح است و در اصطلاح، علم به اصول و قواعدي است كه بوسيلة آنها ادا كردن معناي واحد به عبارات مختلف

شناخته مي شود و مباحث آن شامل حقيقت، مجاز، تشبيه، استعاره و كنايه مي باشد .

موضوع بيان

موضوع علم بيان الفاظ عرب است در زبان عرب ، و الفاظ فارسي است و در زبان فارسي، از حيث مجاز و كنايه اما حقيقت و تشبيه در علم بيان مقصود بالذات نيست .

فايده بيان

فايدة علم بيان شناختن اعجاز قرآن كريم مي باشد، واضع آن ابو عبيده و اخيراً عبدالقاهر جرجاني بوده كه اساس و مباني آن را محكم و مستحكم نموده است[2].

علم بديع

بديع بر وزن فعيل است و در لغت به معني نو و تازه مي باشد و در اصطلاح علمي است كه در آن از صنايع كلام و زيبايي هاي الفاظ و آرايش سخن پس از حصول فصاحت و بلاغت در نظم و نثر بحث مي شود. واضح علم بديع عبدالله بن المعتز است كه در سال ٢٧٤ هــ .ق[3]. يا ٢٩٦ وفات يافت[4].

كتابي كه هم اكنون فراروي ارباب فضل قرار گرفته بيست و پنجمين مجلد از فهارس نسخ خطي كتابخانه مركزي آستان قدس رضوي در موضوع معاني و بيان مي باشد كه حاوي معرفي ٣٩٩ نسخه از شخصيتهاي بارز

١ــ آق اولي ، عبدالحسين، درر الادب : ١٦-١٤، لغت نامة دهخدا، دائرة المعارف بزرگ اسلامي، رجائي، محمد خليل، معالم البلاغه (مقدمه) و زاهدي، جعفر، روش گفتار « علم البلاغة »
٢ــ درر الأدب : ١٧٦
٣ــ همان : ١٧٦
٤ــ لغت نامة دهخدا مادة « ب »

علمي کشور دانش پرور ايران و ديگر بلاد اسلامي است که برخي از آنها به دليل قدمت يا محتوا از اهميت خاصي برخوردار بوده که تا کنون در اختيار مشتاقان قرار نگرفته است. سعي بر اين است که با عنايات و الطاف خداوندي بقية نسخه هاي فهرست نشده نيز در اسرع وقت معرفي و به علاقه مندان تقديم گردد.

در خاتمه بر خود لازم مي دانم که از مساعي بليغ و حمايتهاي بي دريغ مقام منيع توليت عظماي آستان قدس رضوي در پيشبرد اهداف والاي فرهنگي بويژه از اين مجموعة عظيم فرهنگي تقدير و تشکر نمايم و همچنين از رئيس محترم سازمان و ديگر مديران محترم کتابخانه مرکزي به خصوص رئيس محترم ادارة مخطوطات که در تهيه امکانات از هيچ تلاشي دريغ نکردند صميمانه تشکر کنم. همچنين از همکاران محترم ادارة مخطوطات بويژه بخش فيلمتك و متصدي مخزن، و نيز از زحمات و همکاري واحد انتشارات سازمان تشکر و قدرداني مي نمايم. از طرفي تشکر خالصانه خود را از دوست ارجمند آقاي ابوالقاسم صالح زاده يزدي که در تهيه فهارس اعلام و مقابله سواد با بياض با اين جانب همکاري کرده اند ابراز مي دارم.

ربّنا اغفرلي و لوالديّ و للمؤمنين يوم يقوم الحساب

براتعلي غلامي مقدم ۱۳۸۳/۳/۱۷
برابر با هفدهم ربيع الثاني ۱۴۲۵

۱
ارجوزة في المعاني و البيان
(۹۷۶۳)

(عربي)

ارجوزة كوتاهي است از سيد مصطفي بن حسن الايج ايلّلي مدني از علماي قرن دوازدهم هـ .ق.

ناظم در اين وجيزه خلاصة «تلخيص المفتاح» خطيب دمشق را در فن معاني و بيان و بديع آورده و خود نيز مطالبي بر آن افزوده است .

آغاز: « بسمله، قال الفقير عابد الرحمن . الحمد لله علي البيان . و افضل الصلاة و السلام علي النبّي افصح الانام.»

انجام: « قلت و ذا المثال بالمفوّف يسمي و من انواعه عدّ الصّفي.»

نسخ مؤلف، تاريخ تأليف و كتابت : ۱۱۹٦ هـ .ق . كاغذ: شكري آهار مهره ، ۲۱ تا ۲۳ س ، ۱۳ گ ۱۷×۲٤ ، اوراق اندكي وصالي شده ، عطف شيرازه بندي با نخ هاي الوان ، جلد: تيماج عنّابي ، وقفي خان بابا مشار در ارديبهشت ۱۳٤٦ .

۲
انجاح المطالب في الفوز بالمآرب
(٤۰۳۵)

(عربي)

از محمد بن محمد رضا بن اسماعيل بن جمال الدين قمي مشهدي صاحب تفسير «كنز الدقائق»

(ــ۱۱۲۵ هــ .ق.) معاصر شيخ حر عاملي و مجاز از علامة مجلسي در۱۱۰۲ هــ .ق.

شرح مختصري است با عناوين «قال ــ اقول» بر ارجوزة صد بيتي خودش، كه به گفتة او نظيرش در فن بلاغت تأليف نشده كه در عين اختصار پر محتوا و براي همه قابل فهم است[1].

آغاز: « بسمله، الحمد لله الذي ميّزالانسان بادراك المعاني و علّم البيان بايراد التراكيب و المباني ... اما بعد فيقول المحتاج الي الله الغني ميرزا محمد بن رضا القمي هذه فوايد علقتها علي الارجوزة المنظومة في فنّ البلاغة لانها فائقة علي ساير ما صنّف في هذه الصناعة لكونها قليلة اللّفظ كثيرة المعاني قريبة الي فهم المقاصد للاجانب و الاداني و سميتها بانجاح المطالب و من الله الفوز بالمآرب[2]»

انجام: « و انت بما املت منك جدير فان تولني منك الجميل فاهله ...قد فرغ من تأليف انجاح المطالب في الفوز بالمآرب اقلّ عباد الله و اذلّ خلق الله محمد بن رضا القمي ...يوم السبت التاسع و العشرين من شهر رمضان المبارك سنة الف و اربع و سبعين مضي من الهجرة النبوية في مشهد ثامن الائمة علي بن موسي الرضا عليه التحية و الثناء و علي الله التوكل و منه الاستعانة في كل الامور .»

نستعليق تحريري، كاتب: ميرزا مهدي عماد المحققين ، تاريخ كتابت: سه شنبه،دوازدهم شوال ۱۳٤٦، محل تحرير: كتابخانه مبارك آستان قدس رضوي ،كاغذ:فستقي آهار مهره ، ۲۷ تا ۲۹ س ، ۱٤گ ۱۷×۱۱ ، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف ،ظهر ورق اول يادداشت تملك عماد المحققين در چهاردهم ذيقعدة ۱۳۲۱ (كتابت ۱۳٤٦ و تملك۱۳۲۱

۱ــ ر.ك: الذريعه ۱: ٤۹٦ وج ۲: ۳٦۳ و ۳٦٤ .

۲ ــ مرحوم شيخ حر عاملي فرموده است: «له شرح منظومة في المعاني و البيان مائة بيت سماها نجاح المطالب.» امل الآمل ۲: ۲۷۲. احتمالاً همزه نجاح ازقلم نسّاخ افتاده باشد .

معقول نيست ممكن است منظور از قد انتقل الیّ الرسالتان ... غير از اين رساله باشد) ، جلد: مقوا ، رويه پارچة اخرا ، وقفي حاج عماد در تيرماه ۱۳۱۰ .

۳
الانموذج

(۱۹۵٦۷)

(عربي)

از سيد عبد الوهاب بن علي حسيني استر آبادي (۹ هـ .ق .)

مختصري است در علم معاني و بيان و بديع مشتمل بر مقدمه و خاتمه و سه فن به شرح ذيل:

المقدمة: و فيها بحثان: البحث الاول في تقسيم الكلام و تعريف اقسامه. البحث الثاني: في تعريف مفهوم الفصاحة و البلاغة .

الفن الاول: علم المعاني و فيه فصول: الفصل الاول: في احوال الاسناد الخبري.
الفصل الثاني: في الامور العارضة للمسنداليه. الفصل الثالث: في الاعتبارات الراجعة الى المسند. الفصل الرابع: في احوال مقدمات الفعل. الفصل الخامس: في مباحث القصر. الفصل السادس: في الانشاء. الفصل السابع: في الفصل و الوصل. الفصل الثامن: في الايجاز و الاطناب و المساواة.

الفن الثاني: علم البيان و تعريفه . الفن الثالث: علم البديع و تعريفه .

الخاتمة: و فيها فائدتان: الفائدة الاولى: فى السرقات الشعرية. الفائدة الثانية فيما يبحث على المتكلم رعايته فى الكلام ليكون كلامه احسن[۱].

آغاز: « بسمله، الحمد لله الذي خلق الانسان و علمه البيان و اسبغ له الاحسان فالهمه التبيان»

---

۱ ــ در ذريعه آمده است: «و قد فرغ من الأنموذج في تاسع المحرم ۸۷۹ و النسخة كانت عند السيد محمد باقر حفيد السيد محمد كاظم اليزدي الطباطبائي و قد كتب عليها بخط غير المؤلف أنه موجز البيان .»

انجام: « و هذا دعاء للبرية شامل و لكن هذا آخر ما اردنا ايراده في هذا الرسالة (كذا) و قصدنا افراده في هذا المقالة (كذا) و الحمدلله وحده و الصلاة علي من لانبي بعده محمد و آله اجمعين.»

نسخ، كاتب: ناد علي بن مهر علي خوانساري، تاريخ كتابت: ١٢٢٧ هـ.ق. كاغذ: شكري آهار مهره، ١٤س، ١٨گ ١٥×١٠، عناوين به شنگرف، برگ اول نونويسي شده، جلد: تيماج يك لاي مشكي، اهدائي مقام معظم رهبري حضرت آية الله خامنه اي در خرداد ١٣٧٣ .

٤

الانموذج
(١٩٧٢٥)

نسخه كامل و آغاز و انجام مانند همان (١٩٥٦٧) است .

نسخ، كاتب: مرتضي بن ابوالفضل موسوي خوانساري ، تاريخ كتابت: دهة سوم ربيع الثاني ١٢٩٥، كاغذ: نخودي آهار مهره، ١٧س، ١٥گ ١٧/٥×١٠/٥، عناوين به سرخي ظهر ورق اول مطالب متفرقه، جلد: ميشن يك لاي عنابي، اهدائي مقام معظم رهبري حضرت آية الله خامنه اي در خرداد ,١٣٧٣

٥

انوار الربيع في انواع البديع
(٤٠٣٦)

(عربي)

از سيد عا . '' . ' د نظام الدين حسيني حسني شيرازي معروف به سيد علي خان مدني (ـ ١١١٨ هـ.ق .)

او در مقدمه مي گويد: من از آغاز تحصيل به آموختن امور مختلف ادبي به خصوص فن بديع علاقه وافر داشتم و در نظم و نثر آن غور نموده تا در اين فن تبحر يافتم. روزي در شرح قصيدة بديعيه ابن حجه نظر كردم و پس از مطالعه بر آن شدم كه خودقصيده اي در مدح رسول اكرم بسرايم پس از اتمام، آن را برتر از قصيدة ابن حجه يافتم و اين امتياز موجب شدكه شرحي بر آن بنگارم پس اين شرح را كه حاوي نكات لطيف ادبي است بر آن نگاشتم .

نویسنده در تاریخ پیدایش علم بدیع مي گوید پایه گذار آن ابن معتز عباسي بوده که آن را در ۲۷٤ هـ .ق. تدوین کرده است .

آغاز: « بسمله، الحمد لله بدیع السّموات و الأرض و الصلاة علي نبیّه و آله الهادین الي السنّة و الفرض»

انجام: « فلما کان لیلة العید انهي بعض اعداء الطبري الي ذلك الأمیر، ان الخطیب و الامام غدا رجل شافعي و انت حنفي المذهب فلو امرت الخطیب و الامام رجلا علي مذهبك کان الیق فامر الأمیر، ان لا یخطب خطبة العید الأرجل حنفي فلما سمع الطبري بذلك ضاقت علیه الارض بما رحبت ... فلمّا آیس منه نفس نفساً فاضت فیه نفسه فخرّ لوقته میّتا و ذلك لیلة العید المذکور و قدمت جنازته من الغد لصلاة علیه و الخطیب یخطب فکانت حالته عبرة للناظرین و ذلك سنة ثلاث و ثلاثین و الف و الله اعلم.»

نسخ خوش، کاتب: هدایت الله بن عبدالله علوي همداني، تاریخ کتابت: سوم ذي قعده ۱۲۸٥، (به امر عزّالدوله عبدالصمد میرزا)، کاغذ: شکري و حنائي آهار مهره، ۲۳س، ٤۰۸گ ۲۲×۳۲، برخي از عناوین به سرخي و لاجورد، ظهر ورق اول دستخط و دو مهر عزّالدوله عبدالصمد میرزا، مهر اول بیضوي با رقم«عزالدوله۱۲۷۸» و مهر دوم مربع با رقم «عزالدوله عبدالصمد ۱۲۸٤»، عطف شیرازه بندي با نخ هاي الوان، جلد: تیماج ماشي ضربي با ترنج و سر ترنج، وقفي میرزا رضا خان نائیني در مرداد ۱۳۱۱ .

٦

انوار الربیع في انواع البدیع

(٤۰۳۸)

کاتبان این نسخه و دو نسخة ذیل (٤۰۳۷ و ۸۹۲۱) سطور پایاني را ناتمام گذارده اند .

آغاز: مانند همان (٤۰۳٦)

انجام موجود: «فلمّا كان ليلة العيد انهي بعض اعداء الطبري الي ذلك الاميران الخطيب و الامام.»

نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن سيزدهم هـ .ق. كاغذ: نباتي آهار مهره، ۲٥س، ٤۰٦گ ۲۹×۱۸، صفحة اول داراي سر لوح مزدوج مذهّب مرصّع، جداول اوراق به زرو تحرير و شنگرف و لاجورد، اندازة جدول ۲۰/٥×۱۲، كمند به تحرير، عناوين به سرخي، مصدّر و مذيّل به فهرست مطالب، ظهر ورق اول يادداشتي است با اين عبارت: «هو الله تعالي شأنه در دار الخلافه طهران صانها الله عن طوارق الزمان از عاليجاه مقرب الخاقان ميرزا سيد علي علوي فاطمي مستوفي ديوان هميون برسم هديه و تعارف رسيد بتاريخ شوال المعظم ۱۲٥۸ [مهر بيضوي با رقم] اردشير.» جلد: مشكي، وقفي ميرزا رضا خان نائيني در مرداد ۱۳۱۱.

۷

انوار الربيع في انواع البديع (٤۰۳۷)

آغاز: مكرر (٤۰۳٦)

انجام: مانند (٤۰۳۸)

نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن سيزدهم هـ .ق. كاغذ: شكري آهار مهره، ۲۳س، ۲٤٥گ ۲۱×۳۱، عناوين به سرخي، جداول اوراق به تحرير و لاجورد و سيمين، كمند در برخي از اوراق به شنگرف، اندازة جدول ۲۳/٥×۱٥، مذيّل به فهرست مطالب، جلد: ميشن زرشكي، وقفي ميرزا رضا خان نائيني در مرداد ۱۳۱۱.

۸

انوار الربيع في انواع البديع (۸۹۲۱)

آغاز و انجام: مانند پيشين (٤۰۳۸)

نسخ، كاتب: علي ميرزا بن عليخان، تاريخ كتابت: عصر دوشنبه هجدهم شعبان ۱۲۲۷، كاغذ: شكري آهار مهره، ۲۷س، ۳۸٤گ ۳۰×۱۸، عناوين به سرخي، جداول اوراق به تحرير و لاجورد و سيمين، كمند به تحرير و سيمين، اندازة جدول ۲۳/٥×۱۲، تصحيح ومقابله شده، صفحة اول داراي سر لوح مزدوج مذهّب مرصّع، حواشي دو صفحة اول مزين به شاخه هاي گل، بين سطور طلا اندازي

شده دندان موشي، ظهر ورق اول يادداشتي است با اين عبارت: «اين كتاب را جناب منجم باشي ميرزا عبد الباقي عوض كتاب جغرافيا كه به مشار اليه داده بودم تعارف داد و كان ذلك في شهر شعبان المعظّم من شهور سنة ستين و مأتين بعد الالف ۱۲۶۰ من هجرة النبوية الان صار ملكي و غداً لغيري كذلك الدهر يوم لنا و يوم علينا

اللّهم اجعل عواقب امورنا خيراً بحقّ محمد و آله الاطهار (مهر با رقم) نايب الايالة ۱۲۵۶»، برخي از اوراق داراي حواشي به لفظ «منه» مذيّل است به فهرست مطالب، ذيل صفحه آخر مهري است بيضوي با رقم «فرهاد ۱۲۴۸»، جلد: تيماج عنابي، وقفي علي اكبر حكمت در آبان ۱۳۴۰.

۹

انوار الربيع في انواع البديع
(۲۳۷۱۱)

نسخه ناقص و موجودي ۳۲ برگ است.
آغاز: مانند همان (۴۰۳۶)
انجام موجود: «و شابت لـمّة الدواة و كلّ خاطر السّكين و ضاق صدر...»

نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: اواخر قرن دوازدهم هـ.ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ۲۶س، ۳۲گ ۳۰×۲۰، عناوين به شنگرف، جداول اوراق به تحرير و لاجورد و اكليل، كمند به تحرير و اكليل، اندازة جدول۲۰×۱۲، حاشية صفحه اول توضيحاتي دربارة واژة حمد و غيره، جلد: ميشن يك لاي مشكي ضربي فرسوده، خريداري آستان قدس رضوي در اسفند۱۳۱۸.

۱۰

انوار الربيع في علم البديع (ترجمة ـ) = حصيد المرجان و نضيد الجمان
(۲۸۰۴۶)

(اردو)
از مولوي سيد ذاكر حسين هندي قرن (۱۱ هـ.ق.)

او در ديباچه مي گويد: هنگامي كه «انوار الربيع» را در محضر مولانا سيد شريف حسين فرا مي گرفتم علاقه مند شدم كه جهت فراگيري آسانِ خوانندگان، آن را به زبان هندي ترجمه نمايم و در اين ترجمه نيز انواع بديع را تعريف نمايم تا علاقة آنان را بيشتر كند.

آغاز: «بسمله، الحمد لله مبدع الغرائب و العجائب و معطي العطايا و المواهب ... قال في حسن الابتداء و براعة الاستهلال:

حسن ابتدائي بذكري جيرة الحرم
له براعة شوق يستهل دمي

حسن ابتداء ميري كاساتهه ذكر همسايه كان حرم كي
هي او رواسطي اوسي ذكركي زيادت شوق هي»

انجام: «لفظ ختام سي بعينه ظاهر كرد يا هي او سنين مضمره طيب الختام ۱۰۹۳ ... و سطع ساطع و سفر باهر.»

نسخ و نستعليق، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: چهاردهم رمضان المبارك ۱۳۰۸، كاغذ: نخودي، ۱۱س، ؟گ ۳۲/۵×۲۰/۴، عناوين به سرخي، صفحة اول داراي سرلوح مزدوج منقش، جداول برخي از اوراق به شنگرف و تحرير و اكليل، كمند به تحرير، اندازة جدول ۲۴/۵×۱۲/۵، جلد: مقوا، عطف و گوشه تيماج عنابي، اهدائي مقام معظم رهبري حضرت آية الله خامنه اي در دي۱۳۸۰.

۱۱
انواع الحقيقة و المجاز
(۲۵۱۱۰)

(عربي)

مؤلف به درستي شناخته نشد ولي در ديباچه خود را حافظ القرآن وليّ الدين معرفي كرده و اين رساله را به سلطان عبدالحميد خان عثماني[1] اهدا نمود است.

نويسنده حقيقت را به حقيقت لغوي، عقلي و عرفي و مجاز را نيز به سه قسم مفرد، مركب و

۱ـ عبدالحميد اول بيست و هشتمين سلطان عثماني از ۱۱۸۷ تا ۱۲۰۳ هـ.ق. معاصر با كريم خان زند. حسن عميد، دائرة المعارف: ۵۹۴.

مجاز عقلي تقسيم و به آراي سكاكي، خطيب دمشق و صاحب كشاف از علماي سلف هم اشاره نموده است .

آغاز: « بسمله، لا نحصينّ بثناء علي الله العزيز الحميد انه هو يبدئ و يعيد»

انجام: « فالملابسة في هذا المثال من حيث السببية فللفعل ملابسات شتّي فان اردت تفصيله فارجع الي كتب المعاني .»

نسخ، كاتب: حافظ علي، تاريخ كتابت: ١١٨٩ هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ٢٥س، ٣ص ٢٠/٥×١٤/٥، عناوين به شنگرف، صفحات معلق به حواشي، جلد: تيماج مستعمل، وقفي استاد جعفر زاهدي در دي ١٣٧٧ .

١٢

ايضاح الايضاح = شرح الايضاح في المعاني و البيان

(٨٧٦٧)

(عربي)

از جمال الدين محمد بن محمد بن محمد آقسرائي رومي (- ٧٧١ هـ .ق.[١]) از اعاظم علماي روم است كه در علوم شرعي، عقلي، ادبي و عربي يدي طولي داشته و در عهد دولت غازي سلطان مراد خان بن اورخان در شهر آقسراي از ولايت قونيه در مدرسة معروف به سلسله مدرس بوده و عدة زيادي از علما و حكما در حوزة درس او حاضر مي شدند[٢] .

كتاب شرحي است بر «الايضاح» محمد بن عبدالرحمن خطيب دمشق (٧٣٩ هـ .ق.) در اين شرح مطالب پيچيده و مشكل توضيح داده شده و اشكالاتي كه شارحان مفتاح العلوم بر آن وارد كرده اند پاسخ داده است. مؤلف، ابتدا بخشي از متن را ذكر كرده سپس به توضيح مبهمات آن پرداخته است .

١ـ ٧٧٩ و ٧٩١ هـ .ق. نيز ضبط شده است . معجم المؤلفين ٣ : ٦٢٧ .

٢ـ ريحانة الادب ١ : ٢٧ ـ ٢٦ .

آغاز: « بسمله، الحمد لله علي نواله و الصلاة علي سيدنا محمد و آله و بعد فلما صعب علي كثير من الطلبة فهم كثير من مقاصد الايضاح و استخراج كنوز اشاراته من معادن عباراته الفصاح الفت هذا الكتاب »

انجام: « و لماتم انصبابه من القلم بعون الله الفتاح سميناه بايضاح الايضاح و الذي نرجوه من الناظرين فيه تدارك خلله بالاصلاح رزقنا الله و اياهم الخير و الفلاح.»

نستعليق، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: ۹۸٤ هـ .ق. كاغذ: نخودي رطوبت ر سيده، ۳۱س، ۹۷گ ۱۹×۲۷، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي، تصحيح و مقابله شده در ۹۸۷، بعضي از اوراق وصالي گرديده، ظهر ورق اول چند يادداشت تملك، از جمله محمد هادي حسيني در ۱۰۹۷ در اكبر آباد و نيز مهر بيضوي با رقم «خاك نعلين محمد عابد است ۱۱۷۹» و همچنين خط مهرگونه مالكيت در صفحة اول، با رقم «عبدالاحد الصمد عفي عنه ۱۳۲۳»، جلد: مقوّا، رويه پارچة مشكي، خريداري آستان قدس رضوي در آذر ۱۳۳۸ .

۱۳

الايضاح في المعاني و البيان (٤٠٣۹)

(عربي)

از جلال ال[illegible] [illegible]ن بن عمر بن احمد معروف به خطيب دمشق (ـ۷۳۹ هـ .ق.)

مباحث معاني و بيان و بديع را به طور نسبتاً مفصل به ترتيب «تلخيص المفتاح[1]» بحث مي كند .

مؤلف در مقدمه مي گويد: اين مباحث را مفصل تر نوشتم تا مانند شرحي بر تلخيص باشد كه معاني

۱ـ خطيب دمشق، قسم سوم مفتاح العلوم سكاكي را كه در سه فن معاني و بيان و بديع بوده به نام «تلخيص» ملخص و مرتب نموده و مورد توجه همگان قرار گرفته و جلال الدين سيوطي آن را به نظم در آورده و ملا سعد تفتازاني نيز دو شرح مطول و مختصر بر آن نوشته است. كتاب تلخيص به دليل اهميت زيادش، بارها در بيروت، اسلامبول، ايران و غيره به چاپ رسيده است .

پیچیدة آن را حل کند و هم مطالب حذف شدة مفتاح، مذکورافتد و هم مباحثي که ذکر آنها در مفتاح العلوم لازم بوده و بر قلم سکاکي جاري نشده بود از دوکتاب دلائل الاعجاز و اسرار البلاغة تألیف عبد القاهر جرجاني نقل نمودم تا هیچ مطلبي باقي

نمانده باشد. این نسخه تا مبحث قصر است.

آغاز: «بسمله، الحمد لله ربّ العالمین ... اما بعد فهذا کتاب في علم البلاغة و توابعها ترجمته بالایضاح»

انجام موجود: «ولکن لا یلزمني من اجل ذلك ما ظننت انه یلزم فالرسل علیهم.»

نسخ، کاتب: نامعلوم، تاریخ کتابت: اوائل قرن دهم هـ .ق. کاغذ: نخودي آهار مهره، ۱۷س، ۶۰گ ۲۲×۱۳، تصحیح شده، جلد: مقوا، رویه پارچه اخرا، وقفي میرزا رضا خان نائیني در مرداد ۱۳۱۱ .

۱۴
بدايع الصنايع
(۱۵۷۹۵)

(فارسي)

از کجج (تبریزي؟) متخلص به فقیر[1].

وي در مقدمه، علم بلاغت را اشرف علوم و کلید گنجینة آیات شریفه و احادیث نبوي صلّي الله علیه و آله و سلّم دانسته و گفته است: رکن اعظم بلاغت، علم بدیع است که در این فن استاد القدما رشید الدین وطواط کتاب «حدائق السحر» را تألیف نموده ولي تنها به مطالب مهم اکتفا نموده و من در این مختصر که در هفتاد باب تنظیم گردیده است همة اقسام آن را ذکر مي نمایم: الباب الاول: في حسن المطلع، الباب الثاني: في براعة الاستهلال، الباب الثالث: في الاقتباس، الباب الرابع: في الترجیع

---

۱ ـ طبق تحقیق و ضبط آقاي غلامعلي عرفانیان در شناسنامة نسخه.

... الباب الستون: في حسن الاختتام[2]. **آغاز:** « بسمله، احمده علي نظام بدايع صنايعه و اشكره انظام صنايع بدايعه الذي وضع ابيات الكواكب بجواهر نجوم الثواقب .... اما اين مختصر را مرتب گردانيد بر هفتاد باب

چون ابواب مشتمل است بر صدو پنجاه نوع از صنايع بدايع ازين جهت مسمي شد به بدايع الصنايع»
انجام: « مكشوف مجنون مستوي۱٤.»
نستعليق تحريري، تاريخ كتابت: قرن سيزدهم هـ .ق. كاغذ: فستقي آهار مهره، ۱٤س، ٤۷گ ۱٦×۱۰/۷، عناوين به سرخي، جلد: مقوا، رويه گالينگور، عطف و گوشه تيماج قهوه اي، وقفي استاد محمود شهابي در آبان ۱۳٦٦ .

۱٥

بديع (رساله در ــ)
(۱۲٦٦٦)

(فارسي)
مؤلف شناخته نشد .
محسنات لفظي و معنوي را با بياني شيوا و گويا تدوين و پس از تعريف هر يك، به آيات شريفه و اشعار فارسي و تازي استناد كرده و در شب ۲۷ رمضان المبارك ۱۳٥۱ به پايان رسانده است و مذيّل به قصيدة قوافي غزنوي است در مدح «قزل ارسلان» كه در هر بيتش صنعتي از بدايع شعر مي باشد .
آغاز: « بسمله، ۱ــ تقسيم صنايع، صنايع بر دو قسم است لفظيه و معنويه صنايع لفظيه آن است كه محاسن كلام در لفظ اشعار باشد و صنايع معنويه آن است كه محاسن در معني يافت شود اگر چه لفظ هم به تبعيت معني داراي محسنات خواهد بود»
انجام: « ز بسكه خرّو پف ارد بخواب پنداري كه كر نه بمثل موش ايدش بنظر.
تمام شد صنايع معنويه نيز بحمد الله ... سنه يكهزار و سيصد و پنجاه و يك هجري حاصل گرديد الحمد لله تعالي.»

۲ــ موجودي در نسخه ٦۰ باب است .

آغاز ذیل: « قصیدة قوافي غزنوي است به مدح قزل ارسلان ... »
انجام ذیل: «گردش گردون درخردسالي کرد پیرم شد کمان قد چو تیرم.»
نستعلیق تحریري به قلم مؤلف، کاغذ: فرنگي خط دار، ۱۵س، ۷۶گ ۱۴/۵×۱۰، عناوین به سرخي، جلد: مقوا، وقفي حسین کي استوان در آبان ۱۳۴۸ .

۱۶

التبیان في المعاني و البیان (۴۰۴۱)

(عربي)

از شرف الدین حسین بن محمد بن عبد الله طیّبي (ــ ۷۴۳ هــ .ق[۱].)

این کتاب، در دو فن بلاغت و فصاحت، تمام مباحث مربوط به علوم معاني و بیان و بدیع را مورد بحث و تحقیق قرار داده است، به گفتة حاجي خلیفه، این کتاب توسط علي بن عیسي شاگرد مؤلف، به نام «حدائق البیان» شرح گردیده است. و نیز به نوشتة ابن عماد حنبلي، خود مؤلف نیز شرحي بر آن نگاشته است[۲] .

آغاز: « بسمله، الحمد لله الذي اشرقت بسناء محامده في سماء المعاني من شموس البیان انجم و بدور»

انجام: « ختم الکتاب ختام مسك کما ختم بختام خاتم النبیین صلوات الله و سلامه علیه و علي آله و صحبه الطیبین الطاهرین.»

نسخ، کاتب: حمید بن محمود بن احمد خوارزمي، تاریخ کتابت: اواسط جمادي الثاني ۷۷۲، محل کتابت: بلدة ملطیه، کاغذ: نخودي آهار مهره، ۲۱س، ۸۹گ ۲۶×۱۷، عناوین به شنگرف، اوراق آسیب دیده از حشرات و اندکي وصالي شده، ظهر ورق اول چند یادداشت و مهر تملك از

۱ــ در شذرات الذهب ۶: ۱۳۷ حسن بن محمد است .
۲ــ کشف الظنون ۱ : ۳۴۱ و شذرات ۶ : ۱۳۷ .

جمله مالکيت محمد بن سلار حنفي ماريدني در شوال ۸۲۹، و عبدالله مشهور به حليم زاده در غره ذي قعده ۱۰۸۷ در احمد آباد کجرات با مهر بيضوي با رقم«الواثق بالله محمد بن عبد الملك بن محمد»، جلد: تيماج عنابي ضربي با ترنج و سر ترنج، وقفي فاضل خان در ۱۰۶۵ هـ .ق.

۱۷
التبيان في علم البيان المطلع علي اعجاز القرآن
(۴۰۴۰)

(عربي)

از عبد الواحد بن عبد الكريم معروف به ابن زملكاني (ـ ۶۵۱ هـ .ق.)

تمام مباحث علوم معاني و بيان و بديع را به طور تحقيق با عناوين سوابق و مقاصد و لواحق مورد بررسي قرار داده است بدين شرح:

السوابق : في المقدمات و هي ثلث:

المقدمة الاولي : في فضل علم البيان .

المقدمة الثانية : في بيان حصر مواقع الغلط في اللفظ .

المقدمة الثالثة : في طريق تحصيله .

المقاصد : في ثلثة اركان:

الركن الاول : في الدلالات الافرادية، و فيه ابواب ثلاثة .

الركن الثاني : في مراعات احوال التأليف .

الركن الثالث : في معرفة احوال اللّفظ و اسماء اصنافه في علم البديع .

اللّواحق : في بيان الجهة التي تحصل بها البلاغة و الاعجاز في القرآن .

آغاز: « بسمله، الحمد لله الذي انطق السنة الاقلام باحكام الاحكام وفتق اغشية الافيدة لافهام الأفهام و اودع خزاين الصدور جواهر الكلام»

انجام: « انه سميع النداءمجيب الدعاء بمحمد و آله الاصفياء البررة الاتقياء حشرنا الله في زمرتهم

و اماتنا علي محبّتهم انه علي ذلك قدير و بالاجابة جدير و هو حسبنا و نعم الوكيل.»

نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت : چهارشنبه ، بيستم صفر ٧٧٧، كاغذ:نخودي، ٢٧ و ٢٩س، ٢٦گ ١٧×٢٤، اوراق رطوبت رسيده و اندكي آسيب ديده از حشرات، ظهر ورق اول چند مهر و يادداشت عرض ديد

از ١٠٨٧ تا ١٢٨٠، جلد: تيماج قهوه اي سوخت، وقفي فاضل خان در ١٠٦٥ ق.

١٨

تحفة السفر لنور البصر (٢٣٠١٢)

(فارسي)

از علي اكبر نواب شيرازي ملقب به بسمل در گذشته به سال (١٢٦٣ هـ .ق.)

پيرامون مجاز، استعاره، كنايه، تمثيل و صنايع بديعي كه به هنگام سفر براي فرزندش ابوطالب نگاشته و مشتمل است بر مقدمه و خاتمه و سه باب به شرح ذيل:

مقدمه : درآنچه قبل از شروع بايد دانست .

باب اول : در اقسام استعارات .

باب دوم : در بيان كنايات .

باب سوم : در صنايع بديعي .

خاتمه : در تشبهات و وجوه شبه و تمثيل .

آغاز: « بسمله، مسافران ديار بندگي را درگاه حضرت اله چه راه آوردي خوشتر از حمد و ثناست ... بعد چنين گويد بندة درگاه بي نيازي علي اكبر شيرازي ... »

انجام: «و معلوم باشد كه پادشاه به نفس خود كسي را نكشد يا قرينة ديگر باشد مجاز است و الاّ حقيقت الحمد لله اوله و آخره ... و روح فقير را به فاتحه اي ياد و شاد نمايد .»

نسخ خوش، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن سيزدهم هـ .ق. كاغذ: شكري آهار مهره، ١٥س، ٤٢گ ١٢/٥/١٩/٥، عناوين به سرخي، جلد: تيماج يك لاي عنابي در اسفند ١٣٧٤ .

۱۹
ترجمة مطوّل
(۲۵۶۹۰)

(فارسي)

از شيخ محمد علي بن محمد باقر (طبق نوشتة مالك نسخه مرحوم استاد زين الدين جعفر زاهدي.)

ترجمه و شرح مفصلي است بر علم معاني كتاب «مطول» سعد الدين تفتازاني . قلم مترجم پيچيده و عاري از سلاست است به گونه اي كه فهم آن مشكل تر از متن كتاب است . اين كتاب چنانكه اشاره شد تا پايان فنّ معاني و آغاز علم بيان مي باشد .

آغاز: « بسمله، قوله و بعد فان احق الخ دخول فاء برفان الخ يا از جهت توهّم اما است گمان كرده كه امّا آورده لهذا فاء را داخل كرده يا اينكه و بعد قائم مقام امّا شده از جهت اختصار مي گويد شارح بعد از حمد خدا و مدح رسول (ع) بتحقيق كه سزاوارترين فضيلت ها و بزرگي ها بايد اول انسان كامل او را تحصيل كند»

انجام: « و درود بفرستم بر محمد (ص) و آن جناب و سؤال مي كنم از خدا توفيق دادن از براي تمام كردن آن دو قسم ديگر بمنّ و كرم خودش لاحول و لا قوة الا بالله العلى العظيم الفنّ الثاني علم البيان قدمه الخ ... »

نستعليقِ زشت، كاتب: نامعلوم (و احتمالا به قلم خود مترجم باشد) ،تاريخ كتابت: قرن چهاردهم هـ .ق. كاغذ: فرنگي شكري، ۳۳گ ۲۱×۱۶/۵، جلد: مقوا، رويه گالينگور، وقفي جعفر زاهدي در دي ۱۳۷۷ .

۲۰
تلخيص المفتاح
(۶۳۰۱)

(عربي)

از جلال الدين محمد بن عبد الرحمن بن عمر معروف به خطيب دمشق (ــ ۷۳۹ هـ .ق.) مفتاح العلوم سراج الدين ابو يعقوب يوسف بن ابي بكر سكاكي (۶۲۶) كتاب بسيار مهم و جامعي است

در انــواع ادب، صـرف و نحـو ، معـانـي و بيـان ، استدلال ، عروض ، قافيه و برخي ديگر از دانش هاي عربي. سكاكي با اينكه عجمي نژاد بوده علوم ياد شده را با كمال استادي و استواري نگاشته كه توجه دانشمندان ادب عربي را به آن جلب كرده و شروح و حواشي بسياري بر آن نوشته اند. خطيب

دمشق قسم سوم آن را كه در معاني و بيان و بديع است تلخيص نموده كه به «تلخيص المفتاح» شهرت يافته است. كتاب «مفتاح العلوم» در سه بخش تنظيم شده است، اول : علم صرف، دوم : علم نحو، سوم : علم معاني و بيان و خطيب دمشق نيزتلخيص را در يك مقدمه و سه فن تنظيم نمود:

الفن الاول : في علم المعاني .

الفن الثاني : في علم البيان .

الفن الثالث : في علم البديع .

آغاز: «بسمله، الحمد لله علي ما انعم و علّم من البيان ما لم نعلم و الصلاة علي سيدنا محمد خير من نطق بالصواب»

انجام: « و جميع فواتح السور و خواتمها واردة علي احسن الوجوه و اكملها يظهر ذلك مع التذكر لما تقدم من الاصول المذكورة في الفنون الثلاثة.»

نسخ تركستاني، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: به استناد يادداشت ظهر ورق اول اگر صحيح باشد قرن هفتم هـ .ق. در آن نوشته چنين آمده: «ابتياع نمود در بلدة احمد آباد ... روپيه به تاريخ شهر رمضان المبارك سنه ٦٩٣ العبد الضعيف الراجي برحمة الله تعالي مقدار مبلغ و نام مشتري را محو كرده اند ـ كاغذ: نخودي رطوبت رسيده، ۷س، ۲۸۹گ ۱۵×۲٤/٥، عناوين و آيات شريفه و كمند و جداول به شنگرف، اوراق معلق به حواشي، اندازة جدول ۷/٥×۱٤/٥، عطف شيرازه بندي با نخ هاي الوان، جلد: ميشن ماشي، خريداري آستان قدس رضوي در اسفند ۱۳۱۸ .

۲۱
تلخيص المفتاح

(۲۲۷۸۰)

این نسخه و نسخه هاي ذیل، کامل و آغاز و انجام آنها مانند همان (۶۳۰۱) است.

نسخ جلي، کاتب: محمد باقر بن ابوطالب شریف، تاریخ کتابت: ۱۱۱۲ هـ .ق.کاغذ: نخودي آهار مهره ، ۹س، ۱۳۱گ ۱۹/۵×۱۴، عناوین به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي، جلد: تیماج قهوه اي، وقفي عبدالباقي آیة اللّهي در اسفند ۱۳۷٤ .

۲۲
تلخیص المفتاح
(۹۷۰۷)

نسخ، کاتب: نامعلوم، تاریخ کتابت: قرن چهاردهم هـ .ق. کاغذ: شکري، ۱۸س، ٥٤گ ۱۳×۲۰، جداول به تحریر، اندازه جدول: ۱۷/۳×۱۰/۵، جلد: مقوا، عطف پارچه، وقفي خان بابا مشار در اردیبهشت ۱۳٤٦ .

۲۳
تلخیص المفتاح
(٤۰٤٤)

نسخ خوش، کاتب: محمد بن عبدالله، تاریخ کتابت: ذي قعدة ۱۲۸۵، محل کتابت: شهر همدان، کاغذ: نخودي آهار مهره، ۱٦س، ۵۸گ ۲۱×۱۱، عناوین به سرخي، کمند و جداول و خطوط بین سطور به زر، اندازة جدول: ۱٤/۵×۷، ذیل صفحة آخر یادداشت تملك سید محمد باقر بن سید مهدي حسیني، جلد: تیماج یك لاي عنابي، وقفي میرزا رضا خان نائیني در مرداد۱۳۱۱ .

۲٤
تلخیص المفتاح
(۱۹۵۳۷)

نسخه صدراً و ذیلاً ناقص است .

آغاز موجود: « اصله بلفظ مساوله او ناقص عنه واف او زاید علیه لفایدة»

انجام موجود: « و قول ابن عباد قال لي اتي (کذا) رقیبي سيّء الخلق.»

نسخ، کاتب: نامعلوم، تاریخ کتابت: قرن یازدهم هـ .ق. کاغذ: نخودي رطوبت رسیده، ۱۱س،

٤٧گ ١٨/٥×١٢/٥، عناوين به شنگرف، جلد: مقواي ضربي با ترنج و سرترنج، اهدائي مقام معظم رهبري حضرت آية الله خامنه اي در خرداد ١٣٧٣ .

٢٥
تلخيص المفتاح

(١٨٤٧٢)

نسخه ناقص و موجودي هشت برگ و مذيّل است به چند ورق در تفسير .

آغاز: مكرر پيشين (٦٣٠١)

انجام موجود: « كقوله تعالي ذلك يوم مجموع له الناس.»

نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: اواخر قرن دوازدهم هـ .ق. كاغذ: شكري، ٢٠س، ٨گ ٢١/٥×١٥/٥، جلد: تيماج مشكي ضربي با ترنج و سرترنج و آستر ميشن قهوه اي، انتقالي از دانشگاه علوم اسلامي رضوي در آذر ١٣٦٨ .

٢٦
تلخيص المفتاح
(٤٠٤٢)

آغاز و انجام: مانند پيشين و مذيل است به مطالب متفرقه هندسي و رياضي و تفسير قول امير مؤمنان (ع) «من عرف نفسه فقد عرف ربه» از عزالدين مقدسي و مطالب ديگر .

نستعليق تحريري، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن سيزدهم هـ .ق. كاغذ: شكري آهار مهره، ١٩ تا ٢١س، جمعاً ٤١گ ٢٩×٢٠، جدول اوراق به شنگرف، جلد: مقوا، رويه پارچه اخرا، وقفي نادر شاه در ١١٤٥ هـ .ق .

٢٧
تلخيص المفتاح
(٤٠٤٣)

نسخه كامل است .

نسخِ خوش، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن سيزدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ١٥س، ٧٦گ

۱۴×۲۳، عناوين به سرخي، صفحة اول: داراي سرلوح مزدوج منقش، حواشي دو صفحه اول مزين به گل برگ هاي ختائي، جداول اوراق به زر و تحرير و لاجورد،كمند به زر و تحرير، ظهر ورق اول مهر بيضوي با رقم «محمد باقر بن عبدالجواد» جلد: تيماج عنابي ضربي با نقش ترنج و سر ترنج و لچكي، وقفي ميرزا رضا خان نائيني در مرداد ۱۳۱۱ .

۲۸

تلخيص المفتاح
(۲۳۰٦۹)

نسخه كامل و آغاز و انجام مانند همان (٦۳۰۱) فقط جمله «من الاصول المذكوره في الفنون الثلاثة» كتابت نشده است .

نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن يازدهم هـ .ق. كاغذ: حنائي آهار مهره،۱۱س، ۹۲گ ۱٦×۱۰، عناوين به شنگرف، برخي از اوراق آسيب ديده و وصالي شده، دو برگ از آغاز نو نويسي شده، جلد: مقوا، رويه پارچه، عطف و گوشه ميشن مشكي، وقفي سيد عبدالباقي آية اللّهي شيرازي در اسفند ۱۳۷٤ .

۲۹

تلخيص المفتاح
(۲۲۸۱۵)

از انتهاي نسخه مقدار هشت برگ نانويس مانده است .

آغاز: مانند همان (٦۳۰۱)

انجام موجود: « و قول ابي الطيب اعدي الزمان سخاوه فسحابه (كذا) و لقد يكون به الزمان.»

نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن يازدهم هـ .ق.[1] كاغذ: نخودي آهار مهرة رطوبت رسيده و بعضاً وصالي شده، ۸ تا ۱۵س، ۱۲۵گ ۲۲/٤×۱۱، عناوين به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي، جلد: ميشن يك لاي مشكي، عطف شيرازه

---

۱ ــ در حاشيه يكي از صفحات يادداشتي است با اين عبارت: «به تاريخ ذي قعدة الحرام برخود قرار داد كه هر روز يك ورق از حفظ كند ... به حرمت امير المؤمنين صلوات الله عليه سنه ۱۱۳۵ .»

بندي با نخ هاي الوان، وقفي سید عبدالباقي آیة اللّهي شیرازي در اسفند ۱۳۷٤ .

۳۰

تلخیص المفتاح
(٤۰٤٥)

نسخه از ابتدا یك برگ كسر دارد .

آغاز موجود: « و طلبا لتسهیل فهمه علي طالبیه و اضفت الي ذلك فوايد»

انجام: مانند پیشین (٦۳۰۱)

نسخ، كاتب: نامعلوم، تاریخ كتابت: ۷٤۷ هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ۱٥ و ۱۷س، ٤۳گ ۱٤×۱۸، برخي از اوراق معلق به حواشي و بعضا وصالي شده، حاشیه برگ چهار یادداشت خرید نسخه توسط آقا باقر مدرسي در ۱۳۲۱ هـ .ق. جلد: مقوا، رویه پارچه، وقفي میرزا رضا خان نائیني در مرداد ۱۳۱۱ .

۳۱

تلخیص المفتاح
(۲۸۱۲۳)

نسخه از وسط و آخرناقص است .

آغاز: مانند همان (٦۳۰۱)

انجام موجود: « و یسمّي ذلك الامر للمشبه استعارة تخییلیة كما في قوله»

نسخ، كاتب: نامعلوم، تاریخ كتابت: قرن یازدهم و دوازدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ۸ س، ۸۱گ ۱۲/۳×۲۳، برخي از عناوین و خطوط روي متن به شنگرف، اوراق بعضاً معلق به حواشي، جلد: مقوا، عطف تیماج فرنگي، اهدائي مقام معظم رهبري در دي۱۳۸۰ .

۳۲

تلخیص المفتاح
(۲۸۸۳۷)

نسخه كامل و آغاز و انجام مانند همان (٦۳۰۱) است .

نسخ، کاتب: محمد علي بن امير علي بن نظام فوز تجري، تاريخ کتابت: ذي حجه ۱۱۱٦، کاغذ: نخودي و شکري آهار مهره، ۹س، ۱۳٤گ ۱۵×۲۰/۵، اندکي رطوبت رسيده، جلد: تيماج يك لاي قهوه اي، وقفي سيد مهدي قدمي در بهمن ۱۳۸۱.

۳۳

حاشية حاشية المختصر = حاشية اليزدي علي حاشية الخطائي

(۲٦۱۹٤)

(عربي)

از ملا عبدالله بن شهاب الدين حسين يزدي شاه آبادي (ـ ۹۸۱ هـ .ق.)

حاشية مختصري است با عناوين «قوله ـ قوله» بر حاشية عثمان خطائي بر مختصر تفتازاني.

اين حاشيه بيشتر جنبة توضيحي دارد و به رد و ايراد کمتر مي پردازد. مؤلف آن را در هفدهم ذي حجه ۹٦۲ در مدرسه صدريه دارالسلطنه شيراز به پايان رسانده است.

از ابتداي نسخه حدوداً دو برگ ساقط و برگ اول نيز وصالي شده است.

آغاز موجود: «... و لا شك في تعديتها من ... نفس الفواضل لا تتعدّي»

انجام: « فلابدّ من تصرّف اما في تفسير الاول او في تفسير الثاني لا يفوت ذلك الحسن هذا و المرجو من الله حسن الخاتمة و صلاح العاقبة ... و عترته الغر الكرام ... و الحمدلله و صلاته علي عباده الذين اصطفي.»

نسخ، کاتب: محمد کاظم بن محمد يوسف تنکابني، تاريخ کتابت: جمعه، بيستم شعبان ۱۲۳۷، محل کتابت: دارالسلطنه اصفهان، محله خواجو، کاغذ: نخودي رطوبت رسيده، ۱۲س، ۱۲٦گ ۱۵×۱۰/۳، عناوين به شنگرف، ذيل صفحة آخر، فايده اي است در معني «الغر المحجلين» و فوائدي در بيان جمله هايي که محلي از اعراب ندارند و اقسام «فاء»، جلد: مقوا، وقفي استاد جعفر زاهدي در دي ۱۳۷۷.

٣٤
حاشية حاشية المختصر
(١٣٣٣٢)

آغاز: « بسمله، حمداً لمن خلق الانسان و علمه

البيان و شكرا لمن اعلمه بدايع المعاني في روايع التبيان»

انجام: مانند همان (٢٦١٩٤)

نسخ، كاتب: عثمان بن بشارت، تاريخ كتابت: پنجشنبه شعبان ١٠٧٤ در قصبة پيزان، كاغذ: شكري آهار مهره، ١٩س، ٣٠گ ٢٠/٥×١٤/٥، عناوين به شنگرف،برخي از اوراق معلق به حواشي زين الدين و محمد رفيع حسيني در ١٢٦٩، ظهر ورق اول و ذيل صفحة آخر مهر بيضوي با نقش «الواثق بالله ابن محمد محسن»، جلد: ميشن يك لاي قهوه اي ضربي با ترنج و سر ترنج، وقفي عباس فخيمي در آذر ١٣٦٢ .

٣٥
حاشية حاشية المختصر
(٦٩٢٩)

آغاز و انجام: مانند پيش (١٣٣٣٢)

شكسته نستعليق، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن يازدهم هـ .ق. كاغذ: حنائي آهار مهره، ١٩س، ٥٤گ ١٦×١١، جاي عناوين نانويس، تصحيح شده و اندكي رطوبت رسيده، ظهر ورق اول وقف نامة محمد بن ملا صالح مشهدي در ذيحجه ١١٤٦، جلد: مقوا، عطف و گوشه پارچه يشمي، وقفي درة السلطنه ملك زاده كوثر در آبان ١٣٢٦ .

٣٦
حاشية حاشية المختصر
(٢٦٢١٢)

آغاز و انجام : مانند همان (١٣٣٣٢)

نستعليق، كاتب: ابن وجيه الدين، تاريخ كتابت: ظهر دوشنبه، هفدهم رجب٩٨٨،

كاغذ:نخودي آهار مهره، ۱۷س، ۸۱گ ۱۷/٥×۱۰، عناوين به شنگرف، تصحيح شده،هشت برگ از وسط سفيد، اندكي رطوبت رسيده، جلد: تيماج وقفي زين الدين جعفر زاهدي در دي ,۱۳۷۷

۳۷

حاشية حاشية المختصر[۱]

(۱۳۹۰٥)

آغاز و انجام اين نسخه و نسخه ذيل مانند همان (۱۳۳۳۲) است .

نستعليق، كاتب: محمد علي بن حسين مازندراني، تاريخ و محل كتابت: ۱۰٦٥ هـ .ق. اصفهان، كاغذ: نخودي آهار مهره، ١٤س، ١٤٠گ ١٦×٨ ، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، نسخه تصحيح شده و اندكي رطوبت رسيده، جلد: مقوا، عطف تيماج قهوه اي سوخت، وقفي فاضل خان در ۱۰٦٥ ق. و تحويل در ۱۳٦۳ ش .

۳۸

حاشية حاشية المختصر

(۱٥۹۷۷)

نسخ، كاتب: ابوالهادي بن محمد مهدي شريف يزدي، تاريخ و محل كتابت: جمعه، ششم ربيع الثاني ۱۲٦۰ مدرسة ابراهيمية كرمان، كاغذ: شكري آهار مهره، ١٦س، ۷۰گ ۱۷/۲×۱۱، عناوين و خطوط روي متن به سرخي، برخي از اوراق داراي حواشي از ابوالهادي در دوازدهم رمضان المبارك ۱۲٦۷، جلد: تيماج مشكي يك لاي آسيب ديده از جوندگان، واگذاري بنياد مستضعفان در شهريور ۱۳٦۷ .

۳۹

حاشية حاشية المختصر

(٦٨٤٣)

نسخه كامل و آغاز و انجام مانند پيشين (۱۳۳۳۲) است .

نستعليق، كاتب: منصور بن عليخان سبزواري، تاريخ كتابت: سلخ ذي حجه ۱۰۷۱، كاغذ: نخودي، ٥۳گ ۲٥×۱۳، عناوين به شنگرف، تصحيح شده، حاشيه صفحة آخر، دفع شبهه ابن كمونه در بارة وجوب

---

۱ ـ تاريخ تأليف، در اين نسخه ۲۷ ذي حجه ۹۷۲ در مدرسة صدريه شيراز است. در تاريخ تأليف، نسخه ها مختلف است .

وجود، جلد: مقوا، رويه پارچه، وقفي ملك زاده كوثر در آبان ١٣٢٦ .

٤٠
حاشية حاشية المختصر
(٤٠٤٦)

آغاز: « بسمله، يقيني بالله يقيني حمدا لمن خلق الانسان علمه البيان و شكرا لمن اعلمه بدايع المعاني »

انجام : مكرر همان (١٣٣٣٢)

نستعليق، كاتب: محمود شريف تهراني، محل كتابت: شهر هرات، تاريخ كتابت: قرن يازدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ١٩س، ٥٣گ ١٩×١٣، جاي عناوين نانويس و بعضاً به شنگرف، اوراق اندكي رطوبت رسيده و احيانا داراي حواشي با رمز «منه رحمه الله تعالي»، جلد: تيماج عنابي، وقفي ميرزا رضا خان نائيني در مرداد ١٣١١ .

٤١
حاشية حاشية المختصر
(ض١٤٩٦٩)

نسخه از انتها ناقص است .

آغاز: مانند پيش (٤٠٤٦)

انجام موجود: « اقول فانهم عن آخرهم عرفوا الخبر بما يحتمل الصدق و الكذب.»

نسخ، كاتب: محمد بابا پاداد، تاريخ كتابت: ظاهراً ١١١١ (در نسخه سنه ١١١، است) كاغذ: نخودي رطوبت رسيده ١٥س، ٦١گ ٢٠×١٤، عناوين به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي، ١٢ برگ از آخر نونويسي شده، جلد: مقوا، رويه گالينگور، عطف و گوشه تيماج قهوه اي سوخت، وقفي سيد محمد باقر سبزواري در محرم ١٤٠٥ .

٤٢
حاشية حاشية المختصر
(١٥٦٩٨)

آغاز: مانند (٤٠٤٦)

انجام: مانند (۲۶۱۹۴)

نستعلیق، کاتب: نامعلوم، تاریخ کتابت: شنبه، هفدهم رجب ۱۰۹۵، کاغذ: نخودي آهار مهره، ۲۰س، ۵۷گ ۲۲×۱۲/۵، عناوین به شنگرف، برخي از اوراق نونویسي شده، جلد: مقوا، رویه گالینگور، عطف و گوشه تیماج قهوه اي سوخت، خریداري آستان قدس رضوي در اردیبهشت ۱۳٦۷ .

٤۳
حاشیة حاشیة المختصر
(۱۵۸٦۸)

از ابتداي نسخه یکي دو برگ ساقط است[1] .

آغاز موجود: « و جمعه المتحدین بالفتح کالمصنفین هذا و عن معارضه متعلق باعجازه علیه السلام »

انجام: مانند پیشین (۲۶۱۹۴)

نستعلیق، کاتب: عبدالغفار بن محمد بن یحیي گنجي، تاریخ کتابت: آخرذي قعدة ۱۰۱۱، محل کتابت: مدرسة سفید کاشان، کاغذ: نخودي، ۱۷س، ٦۸گ ۱۸×۱۲، جاي عناوین نانویس، برخي از اوراق معلق به حواشي و اندکي وصالي شده و رطوبت رسیده، جلد: مقوا، رویه گالینگور، عطف و گوشه تیماج قهوه اي وقفي حاج احمد فاضل در اسفند ۱۳٦۵ .

٤٤
حاشیة حاشیة المختصر
(ض۱۱٤٤۱)

نسخه ذیلاً ناقص است .

آغاز: مکرر همان (۱۳۳۳۲) است .

انجام موجود: « اعني قوله فلا یکون بلیغا فیصح جعل الاّ نفیا ...»

نسخ ، کاتب: نامعلوم، تاریخ کتابت: قرن یازدهم هـ .ق. کاغذ: نخودي آهار مهره، ۱۹س، ٤۵گ ۲۱/۷×۱٦، عناوین به شنگرف، اوراق معلق به حواشي

۱ـ مذیل است به «حاشیة المطول» ناقص الطرفین از مؤلفي نامعلوم و آخرین برگ آن متعلق به نسخه قبل (حاشیة حاشیة المختصر) است .

شيخ الاسلام، زين الدين، عصام الدين و ديگران، جلد: مقوا، رويه گالينگور، عطف و گوشه تيماج قهوه اي، وقفي سيد محمد باقر سبزواري در محرم ١٤٠٥ .

٤٥

حاشية حاشية المختصر

(١٧١٣٨)

نسخه از انتها ناقص است .

آغاز: مانند پيشين (١٣٣٣٢)

انجام موجود: « بل الحقّ انّ قوله يعني غير الفاعل الخ قصد به انّ المراد بالاسناد.»

نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن يازدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ١٥س، ١٢٣گ ١٧×٩/٥، عناوين به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي، صفحة آخر مهر بيضوي با نقش «عزّ من قنع و ذلّ من طمع عبده محمد نقي ١٢٣٢» و در وسط مهر مربّع با نقش «ابن غلام حسن تناد دوشه»، اندكي رطوبت رسيده، جلد: تيماج مشكي يك لاي ضربي با ترنج و سر ترنج، انتقالي از دانشگاه علوم اسلامي رضوي در آذر ١٣٦٨ .

٤٦

حاشية حاشية المختصر

(ض١٤٦٢١)

نسخه از انتها ناقص است .

آغاز: « بسمله، حمداً لمن خلق الانسان و علّمه البيان و شكراً لمن علّمه توابع (كذا) المعاني في رواتع (كذا) التبيان»

انجام موجود: « و هذا ظاهر لكن فيه بعد تأمّل فانه يجوز.»

نسخ تحريري، كاتب: علي بن محمد صالح صوفيلو، تاريخ كتابت: ١١٢٠ هـ .ق. كاغذ: نخودي رطوبت رسيده، ١٧س، ٣١گ ٢٠/٨×١٥/٧، عناوين بادامي، اوراق معلق به حواشي عبدالرحمن و غيره، جلد: تيماج قهوه اي مستعمل، وقفي سيد محمد باقر سبزواري در محرم ١٤٠٥ .

٤٧

حاشية حاشية المختصر
(٤٠٤٧)

نسخة صدراً و ذيلاً ناقص و عجالةً مؤلف معلوم نگرديد[۱] .

آغاز موجود: « قوله نحمدك اللّهم كان وجه حذف حرف النداء اولا و تعويضه بالميم آخرا عدم اقدام العارف المهنئ (كذا) بخطابه سبحانه بالتبادر»

انجام موجود: « فقدر و صف و قد يكتفي بجعل التنوين.»

نستعليق، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن يازدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ١٥س، ٢٤گ ١٩×١٠، عناوين به شنگرف، جلد: مقوا، رويه پارچه خاكستري، واقف: نامعلوم .

٤٨

حاشية شرح الرسالة السمرقندية
(٢٥٩٤٨)

(عربي)

از سيد محمد بن حميد بن مصطفي كفوي (ـ ١١٧٤ هـ .ق.)

حاشية مختصري است با عناوين «قوله ـ قوله» بر شرح رساله سمرقنديه عصام الدين ابراهيم سمرقندي اسفرايني. نويسنده ضمن توضيح مطالب، اشكالات زيادي بر شارح وارد كرده است.

آغاز: « بسمله، انّ ابلغ ترشح به فرائد الكلام و ابرع ما امتهلوا به المتمسك بذيل الاقدام حمد مبدع برأ البرايا ... اما بعد فيقول العبد الفقير الي الله الغني السيد محمد بن الحاج حميد الكفوي ان شرح رسالة الاستعارة للفاضل العصام العلامه شرح لطيف و كتاب شريف يشتمل علي فرائد نفيسة و قواعد انيسة عزيز المثل معدوم النظير ... الا انه يحتاج الي ترشيح فرائد معانيه و يفتقر الي توشيح قواعد مبانيه»

---

۱ ـ در شناسنامه حاشيه ملا عبدالله يزدي ثبت شده است . طبق مقابله اي كه به عمل آمد اين حاشيه نه از عبدالله يزدي و نه از عثمان خطائي است .

انجام: « فيقال ايهما اسبق دلالة علي المراد فهو القرينة و ما سواه ترشيح و الله اعلم بالصواب و اليه المرجع و المآب غفر الله لنا و لهم بحرمة النبي الامجاد.»
نستعليق، كاتب: سيد احمد رشيد بن سليمان مفتي، تاريخ كتابت: جمادي الثاني ١٢٠٧، كاغذ:

شكري آهار مهره، ٢٣س، ٣١گ ٢١/٥×١٤/٥، عناوين به سرخي، جلد: مقوا، عطف ميشن قهوه اي، وقفي استاد جعفر زاهدي در دي ماه ١٣٧٧ .

٤٩

حاشية شرح الرسالة السمرقندية = حاشية شرح رسالة الاستعارات

(٧٧٣٠)

(عربي)

از حسن بن محمد زيباري از علماي قرن دهم و از شاگردان عصام الدين اسفرايني (ـ٩٤٣ هـ .ق.)

حاشية مختصري است بر شرح رسالة سمرقنديه عصام الدين ابراهيم اسفرايني . نويسنده علاوه بر توضيح مطالب ردّو ايراد نيز دارد. وي آن را براي فرزندش شمس محمد نگاشته و نسخة حاضر ذيلاً ناقص است .

آغاز: « بسمله، الحمدلله الذي خلق الانسان علمه البيان و جعله ذريعة الي معرفة دقايق القرآن....و بعد فهذه حواشي علي الشرح المنسوب الي المولي المكرم الاستاد المفخم مولانا عصام الدين ابراهيم»

انجام موجود: « بان يشبه بما يرجع اليه نسبتها بنوع.»
نستعليق ،كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن دوازدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ١٥ و ١٧س ، ٢٤گ ٢٠×١٢، خطوط روي متن به سرخي، جلد: ميشن زرشكي يك لا، خريداري آستان قدس رضوي در مهر ١٣٢٩ .

٥٠

حاشية شرح الرسالة السمرقندية
(٧٠٠٤)

نسخه ذيلاً ناقص و مذيل است به يك برگ الحاقي در منطق .

آغاز: مانند همان (٧٧٣٠)

انجام موجود: « فلم يكن ما نعا الا ان يقال و يفتنون (كذا) .»

نسخ تحريري، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن يازدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ١٩س، ٢٨گ ٢٠×١٤، خطوط روي متن به شنگرف، اوراق معلق به حواشي، جلد: مقوا، عطف و گوشه تيماج مشكي، وقفي درّة السلطنه ملك زاده كوثر در آبان ١٣٢٦,

٥١
حاشية شرح شرح مفتاح العلوم
(ض٢٥٤٥٣)

(عربي)

از شمس الدين احمد بن سليمان رومي معروف به ابن كمال پاشا (- ٩٤٠ هـ .ق.)

حاشية مختصري است با عناوين «قال ـ اقول» بر شرح خودش بر «شرح مفتاح العلوم» سكاكي. چنانكه در شماره هاي آتي اشاره خواهيم كرد[1] . اين دو شرح كه اولي مختصر و دومي مطول است هر دو از نوشته هاي خود ابن كمال پاشا مي باشد اين حاشيه بيشتر جنبة توضيحي دارد و رد و ايراد به ندرت ديده مي شود و به اقوال علما هم اشاره مي كند. حاشيه، كامل و تمام شرح مزبور است .

آغاز: « بسمله، قال و ذلك لكونه اقول اي سبق الخبر في الاعتبار يعني في اعتبار البلغاء لكون الخبر اقدم اه ضمن تقريره لوجه تقديم مباحث الخبر للرد علي الشارح المحقق حيث نظم السبق المذكور مع علله في سلك واحد»

انجام: « اذا اريد تمكين نفسه زيادة تمكين و لا يخفي ما في البدل من الفضل.»

١ـ ر .ك: شرح مفتاح العلوم .

نستعليق، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن دوازدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ٢١س، ٦٨گ ٢١×١٤/٥، عناوين به شنگرف، جلد: تيماج عنابي ضربي، با ترنج و سرترنج، وقفي استاد جعفر زاهدي در دي ١٣٧٧ .

٥٢

حاشية شرح المفتاح (٢١١١٧)

(عربي)

از شيخ الاسلام هرات، حاشيه اي است كوتاه با عناوين «قوله ـ اقول» بر يك بحث معاني و بيانِ يكي از شروح مفتاح العلوم سكاكي. در اين مختصر به اقوال سيد شريف جرجاني و تفتازاني اشاره نموده و به رد و ايراد نيز پرداخته است .

آغاز: « باسمه الأعظم قوله اراد بالخير الفعلي ههنا الفعل المنفي اعني عدم القول اقول حاصل اعتراض السيد قدس سرّه اخر الكلام بعد تاويل الفعل»

انجام: « يلزم ان لا يكون غير المتكلم فاعلا بالنظر اليه لكن الكلام في افادة التقديم الاختصاصين (كذا) هذا آخر ما اردنا ايراده في هذا المقام المشتبه علي كثير من الاقوام»

نستعليق، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن دهم هـ .ق. محل كتابت: شهر هرات، كاغذ: نخودي آهار مهره، ١٩س، ٤گ ١٩×١٣، عناوين به شنگرف، جلد: تيماج مشكي يك لا، اهدائي مقام معظم رهبري حضرت آية الله خامنه اي در خرداد ١٣٧٣ .

٥٣

حاشية شرح المفتاح (٢١١١٧ض)

(عربي)

از كمال الدين عبد الغفور از علماي قرن (١٠ هـ .ق.ظاهراً)

حاشيه اي است تحقيقي و بسيار كوتاه و با رد و ايراد بر يك بحث معاني و بيان يكي از شروح مفتاح العلوم سكاكي .

آغاز: « و باسمه سبحانه قوله و فيه نظر لانه ان اراد بالخبر الفعلي هنا الفعل المنفي الخ ان جعل النفي جزء للمسند فذلك تأويله قدس سره و يلزمه عدم الفرق بين المثالين»

انجام: « كان هناك نزاع واحد التخصيصين للرد و الآخر للتسليم .»

نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن دهم هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ١٩س، ٩ص ١٩×١٣، عناوين به شنگرف، جلد: تيماج مشكي يك لا، اهدائي مقام معظم رهبري در خرداد ١٣٧٣ .

٥٤

حاشية المختصر في شرح تلخيص المفتاح = حاشية الحفيد

(٤٠٤٨)

(عربي)

از احمد بن يحيي بن سعد الدين مسعود بن عمر تفتازاني معروف به شيخ الاسلام هروي مقتول در (٩٠٦ يا ٩١٦ هـ .ق.) از احفاد ملا سعد تفتازاني است. وي در فقه و تفسير و حديث يگانه دوران خود بود. سي سال در عهد سلطان حسين ميرزاي بايقرا در هرات قضاوت نمود[١].

حاشية مختصري است با عناوين «قوله ــ قوله» بر كتاب «المختصر في شرح التلخيص» جدش سعد الدين تفتازاني. اين حاشيه بيشتر جنبة توضيحي دارد و كمتر به رد و ايراد مي پردازد. مؤلف آن را در سال ٨٨٦ به پايان رسانده است. قبل از دو برگ آخر نسخه، يك برگ كسر دارد .

آغاز: « بسمله. نحمدك انما اختار الحمد علي الشكر مع ان المتبادر من العبارة ان المحمود عليه ههنا نعمة»

---

١ ـ حاشية شرح عقايد نسفية جد خود سعد تفتازاني و شرح تهذيب المنطق جدّ مذكورش از ديگر تأليفات نامبرده است . ريحانة الادب ٣: ٢٩٤ – ٢٩٣ .

انجام: « ذكره الشارح قدس سره غير ظاهر من العبارة تأمل هذا آخر ما قصدناه ايراده من الفوايد اللّطيفة و الفوايد الشريفة التي اخذت بعضها من مشاهير الأيمة الاعلام ... في شهور سنة ست و ثمانين و ثمانماية .»
نستعليق، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت:

اوائل قرن يازدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ١٢س، ١٨٩گ ١٨×١٠، برخي از عناوين به شنگرف و جاي اغلب آنها سفيد، اوراق كما بيش معلق به حواشي، ظهر ورق اول و ذيل صفحة آخر دستخط و مهر تملك محمد شفيع بن محمد صالح يزدي با رقم «يا شفيع اشفعني بشفاعتك ١٠٣٠»، جلد: تيماج عنابي ضربي با ترنج و سر ترنج و لچكي و آستر ميشن عنابي، وقفي ميرزا رضا خان نائيني در مرداد ١٣١١ .

٥٥
حاشية المختصر في شرح تلخيص المفتاح (٢٦١٩٥)

نسخة حاضر ذيلاً ناقص است .
آغاز: مانند همان (٤٠٤٨)
انجام موجود: « الكلب الكلب الثاني بكسر اللّام هو الذي يا كل لحوم الناس...»
نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن سيزدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي رطوبت رسيده، ١٧س، ٧٦گ ١٥×١٠/٣، برخي از عناوين به شنگرف و جاي اغلب آنها سفيد، جلد: مقوا، وقفي استاد جعفر زاهدي در دي ١٣٧٧ .

٥٦
حاشية المختصر في شرح تلخيص المفتاح (٩٩٧١)

(عربي)
از نظام الدين عثمان بن عبدالله خطائي از علماي قرن (١٠ هـ .ق[١].)

١ـ تولد نامبرده ٩٠١ و وفاتش نامعلوم است .

حاشية مختصري است با عناوين « قوله ـ قوله» بر مختصر تفتازاني. اين حاشيه به پايان نرسيده وتا بحث تعريف مسند اليه به ضمير است[٢]. اين كتاب در سال ١٢٥٦ هـ .ق. در كلكته و همچنين در سال ١٢٨٦ هـ .ق. در هند چاپ شده است[٣].

آغاز: « بسمله، نحمدك اللّهم علي ما اعطيتنا من سوابغ النعم و بوالغ الحكم و نصلّي علي نبيّك محمد الهادي للعرب و العجم»

انجام: « فيقال يترك المعين الي غير المعين او الخطاب تمت .»

نسخ، كاتب: ابراهيم بن محمد فصيح طبيب حسيني، تاريخ كتابت: پنجشنبه، هشتم ذيقعدة ١١٢١، كاغذ: نخودي آهار مهره، ٢٢س، ٥١گ ٢٤×١٢، عناوين به شنگرف، اوراق معلق به حواشي، چهار برگ از ابتدا وصالي شده، ظهر ورق اول چند يادداشت و مهر مالكيت، جلد: ميشن دارچيني، وقفي دكتر شمس الدين جزايري در شهريور ١٣٤٨ .

٥٧

حاشية المختصر
(١٤٦٥٦)

آغاز و انجام اين نسخه و دو نسخه ذيل مانند همان (٩٩٧١) است .

نستعليق، كاتب: وليخان بن محمد وزوائي، تاريخ كتابت: پنجشنبه، بيستم جمادي الاول ١٠٧٤، كاغذ: نخودي آهار مهرة آسيب ديده از جوندگان، ١٨س، ٧٠گ ١٨/٨×٨ ، عناوين به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي ملا عبدالله و ديگران، جلد: ميشن عنابي يك لا، وقفي سيد محمد باقر سبزواري در محرم, ١٤٠٥

٥٨

حاشية المختصر

٢ـ توضيحاً عرض مي كنيم : ابويعقوب يوسف سكاكي كتابي به نام «مفتاح العلوم» در علوم ادبي تأليف كرد، بخش سوم اين كتاب كه در علوم بلاغت است توسط خطيب قزويني به نام «تلخيص المفتاح» خلاصه شد و تلخيص المفتاح را سعدالدين تفتازاني دو بار شرح كرد كه اولي به مطول و دومي به مختصر معروف گرديد . بر كتاب مختصر ، حواشي متعددي نوشته شده كه مشهورترين آنها حاشية نظام الدين خطائي است .

٣ـ ريحانة الادب ١: ٣٩٣ .

(١٣٩٠٠)

نستعليق، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: ششم محرم ١١١٧، كاغذ: حنائي آهار مهره، ١٧س، ٩٣گ ١٢/٥×١٩، برخي از عناوين به شنگرف، جدول بندي با جوهر مشكي، اوراق بعضاً معلق به حواشي ملا عبدالله يزدي و غيره، ظهر ورق اول دستخط و مهر

مالكيت قوام الدين حسين با نقش «غلام آل محمد قوام الدين خان» به ضبط او نسخه حاشية ملا زاده است و به استناد همان در شناسنامه نيز مؤلف ملا زاده ثبت شده كه صحت ندارد بلكه مؤلف همان نظام الدين خطائي مي باشد، جلد: مقوا، عطف و گوشه ميشن قهوه اي، وقفي فاضل خان در ١٠٦٥ق. تاريخ تحويل ١٣٦٣ش .

٥٩

حاشية المختصر

(١٤٦٧٥)

نسخ، كاتب: محمد جعفربن محمد امين اصفهاني، تاريخ كتابت: ٢١ ربيع الثاني ١٠٩٧، كاغذ: نخودي و فستقي آهار مهره، ١٥س، ٧٤گ ١٢×١٨، عناوين به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي ملا عبدالله و غيره، ذيل ورق آخر دو يادداشت و مهر مالكيت صنيع الله بن محمد حسيني كرماني در ١١١٣ و محمد حسين بن مير صنيع الله حسيني كرماني در ١١٣٣، جلد: تيماج قهوه اي، وقفي سيد محمد باقر سبزواري در محرم ١٤٠٥ق .

٦٠

حاشية المختصر

(١٤٨٢٥)

نسخه ذيلاً ناقص است .

آغاز: مانندپيشين (٩٩٧١)

انجام موجود: « قوله تحقيقا او تقديراً اشار الي ما ذكره ابن الحاجب ان التقدم اللّفظي... »

نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن يازدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي وصالي شده، ١٩س، ٤٧گ ١٤×١٩، اوراق معلق به حواشي ، جلد: مقوّا، رويه گالينگور، عطف و گوشه تيماج قهوه اي سوخت، وقفي سيد محمد باقر سبزواري در محرم ١٤٠٥ق .

٦١
حاشية المختصر
(١٤٠٧٧)

اين نسخه از ابتدا و انتها ناقص است .

آغاز موجود: « ذي بال لم يبدء فيه بحمدالله فهو اجزم»

انجام موجود: « والا لم يدخل في حدالمعرفة غيرالاعلام اذاالضمير.»

نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن يازدهم هـ . ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ١٥س، ١٠٦گ ٢٠×١٠، جاي عناوين سفيد، برخي از اوراق معلق به حواشي، تصحيح شده، جلد: تيماج يك لاي قهوه اي مستعمل، وقفي فاضل خان در ١٠٦٥ق. وتحويل در ١٣٦٣ش .

٦٢
حاشية المختصر في شرح تلخيص المفتاح
(٢٨١٢٤)

نسخه ناقص و موجودي فقط ١٠ برگ و سه برگ نيز در همين موضوع ضميمه است .

آغاز: مانند پيشين (٩٩٧١)

انجام موجود: « قلت قد صرّحوا بثبوت الترشيح للمجاز المرسل حيث قالوا في قوله عليه الصلاة و السلام اسرعكن ... »

نستعليق، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن يازدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي، ١٩س، ١٠گ ٢٣×١٢/٢، اوراق معلق به حواشي از ملا عبدالله يزدي وغيره، اندكي وصالي شده، جلد: مقوا، اهدائي مقام معظم رهبري در دي١٣٨٠ .

٦٣
حاشية المختصر في شرح تلخيص المفتاح
(١٤٤١١)

نسخه از انتها ناقص است .

آغاز: مكرر همان (٩٩٧١)

انجام موجود: « ان نفس الحسن و القبول بمطابقته للاعتبار المناسب و الارتفاع في الحسن لابد ان»

نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن يازدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ١٧س، ٣٤٣گ ٢١/٥×١٥/٥، عناوين به شنگرف، اوراق معلق به حواشي حسن چلبي، ملا عبدالله يزدي و ديگران، جلد: مقوا، رويه گالينگور، عطف و گوشه تيماج قهوه اي، وقفي سيد محمد باقر سبزواري در محرم ١٤٠٥ .

٦٤
حاشية المختصر في شرح تلخيص المفتاح (١٤٨٧٥)

نسخه كامل و آغاز و انجام مانند پيشين (٩٩٧١) است .

نستعليق، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: اوائل قرن دوازدهم هـ .ق. پنج برگ آخر، در ١٢٣٩ هـ .ق. نونويسي شده، كاغذ: شكري آهار مهره، ١٩س، ٦٠گ ٢١×١٤، عناوين به شنگرف، اوراق معلق به حواشي ملاّ عبدالله در ١٢٢٩ [١]، جلد: مقوا، رويه گالينگور، عطف و گوشه تيماج قهوه اي، وقفي سيد محمد باقر سبزواري در محرم ١٤٠٥ .

٦٥
حاشية المختصر في شرح تلخيص المفتاح (١٦٦٨١)

پس از برگ اول كسر دارد .

آغاز: مكرر همان (٩٩٧١)

انجام: « فيقال ترك المعني الي غير المعني و الخطاب.»

نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: اوائل قرن دوازدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ١٤س، ١١١گ ١٦×٨/٨ ، برخي از اوراق معلق به حواشي شيخ الاسلام، سيف الدين و غيره، برخي از عناوين به شنگرف، اندكي رطوبت رسيده، فاقد جلد،

١ ـ ملاّ عبدالله يزدي شاه آبادي در سال ٩٨١ هـ .ق. از دنيا رفته است. اين تاريخ ممكن است نوشتة كاتب باشد.

وقفي سيد ضياء الدين تقوي بهبهاني شيرازي در دي ١٣٦٧ .

٦٦

حاشية المختصر في شرح تلخيص المفتاح (ض١١٤٤٧)

آغاز و انجام اين نسخه و نسخه هاي ذيل، مانند همان (٩٩٧١) است .

نسخ، كاتب: مير صالح مازندراني، تاريخ كتابت: اول جمادي الثاني ١٠٩٣، كاغذ: شكري آهار مهره، ١٧س، ٧٥گ ٢١×١٣، چند صفحه بعد از برگ اول افتاده، عناوين به شنگرف، اوراق معلق به حواشي سيف و ديگران ، مذيل است به انواع بيدست و پنجگانه مجاز، جلد: مقوا، رويه پارچة فيلي، وقفي شيخ محمد صالح علامه حائري در مرداد ١٣٥١.

٦٧

حاشية المختصر في شرح تلخيص المفتاح (١٢٠٣٤)

نسخ، كاتب: مصطفي بن عبدالقائم، تاريخ كتابت: شب چهارشنبه ٢٥ محرم الحرام ١٠٨٠، كاغذ: متن و حاشيه، متن حنائي و حاشيه نخودي، ١٨س، ٧٠گ ٢٢/٥×١٣/٥، عناوين به شنگرف، اوراق معلق به حواشي مير محمد هاشم با جملة دعائي «رحمة الله عليه» و غيره، مصدّر است به برگ اول نصاب الصبيان ابونصر فراهي، جلد: ميشن زرشكي، وقفي سيد جلال الدين تهراني در مرداد ١٣٦١ .

٦٨

حاشية المختصر في شرح تلخيص المفتاح (١٠٦٤٠)

نسخ، كاتب: سيد جواد بن سيد ابوالقاسم موسوي حسيني، تاريخ كتابت: شنبه، يازدهم جمادي الاول ١١٥٥، كاغذ: شكري آهار مهره، ١٥س، ١١٨گ ٢١×١١، برخي از عناوين به شنگرف و جاي بعضي سفيد، چند برگ معلق به حواشي سيد حسين با جملة دعائي «سلمه الله تعالي»، و رمز«منه»، صدر صفحات، شرح مختصر تفتازاني، جلد: تيماج مشكي ضربي با ترنج و سرترنج، وقفي دكتر محمد زهرائي در تير١٣٥٠ .

٦٩

حاشية المختصر في شرح تلخيص المفتاح (١٣٠٤٩)

آغاز و انجام اين نسخه و نسخة ذيل مانند همان (٩٩٧١) است[١] .

نسخ، كاتب: الغ محمد محسن قاري، تاريخ كتابت: جمعه ٢٤ ربيع الاول ١١٠٩، محل كتابت: مشهد مقدس رضوي، كاغذ: حنائي آهار مهره، ٢٢س، ٤٨گ ٢٠×١١/٧، عناوين به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي، جلد: تيماج ماشي مستعمل ضربي با ترنج و سر ترنج، وقفي شيخ عبدالله مجتهد پور در مرداد ١٣٦٢ .

٧٠

حاشية المختصر في شرح تلخيص المفتاح (٦٨٥٧)

نستعليق، كاتب: منصور بن عليخان سبزواري، تاريخ كتابت: هشتم ذي الحجة الحرام ١٠٧١، محل كتابت: مدرسة ملا عبدالله در دارالسلطنة اصفهان، كاغذ: نخودي آهار مهره ، ٢٣س، ٤٢گ ٢٥×١٣، برخي از اوراق معلق به حواشي، عناوين به شنگرف، ظهر ورق اول تولد فرزندان ميرزا كوچك و ديگران در ١٢٢٩ تا ١٣٣٥، جلد: مقوا، رويه پارچة خاكستري، وقفي درة السلطنه در آبان ١٣٢٦ .

٧١

حاشية المختصر في شرح تلخيص المفتاح (٨٣٠١١)

شش سطر از انتهاي نسخه افتاده است .

آغاز: مانند پيشين (٩٩٧١)

انجام موجود: « و حق الخطاب ان يكون مع معيّن حق الخطاب ان يكون مع معيّن.»

نستعليق، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: اوئل قرن دوازدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي رطوبت رسيده، ١١ تا ١٥س، ١١٢گ ١٩×٩/٥، عناوين به

١ـ مذيل است به ٢ برگ در اصول دين .
آغاز: «بسمله، اذا سئلك سائل و قال ما الايمان»
انجام: «فثبت اعادة الاجسام.»

شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي، مقدار ۱۰ برگ از ابتدا نو نويسي شده، جلد: تيماج يك لاي قهوه اي مستعمل، وقفي سيد رضا زنجاني در آبان ۱۳٤۵ .

۷۲

حاشية المختصر في شرح تلخيص المفتاح (۲٦۱٦۲)

نسخه كامل و آغاز و انجام مانند همان (۹۹۷۱) است .

نستعليق، كاتب: محمد شريف الدارا (كذا)، تاريخ كتابت: قرن يازدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي رطوبت رسيده، ۱۵س، ۱۰۳گ ۱۸×۱۰، برخي از اوراق معلق به حواشي شيخ الاسلام، سيف و ديگران، ظهر ورق اول و ما قبل آن مطالب متفرقه[1]، جلد: تيماج مشكي، وقفي استاد جعفر زاهدي در دي ۱۳۷۷ .

۷۳

حاشية المختصر في شرح تلخيص المفتاح (۲۷٤۵۱)

از انتهاي نسخه دو برگ افتاده است .

آغاز: مكرر همان (۹۹۷۱)

انجام موجود: « غير كونه الاحتراز عمالا فائدة فيه.»

نستعليق تحريري، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن يازدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ۱۸س، ۷۵گ ۱۸×۱۰، عناوين به شنگرف، اوراق معلق به حواشي و آسيب رسيده از موريانه، ظهر ورق اول مطالب متفرقه، جلد: تيماج عنابي يك لاي مستعمل، خريداري آستان قدس رضوي در شهريور ۱۳۸۰ .

۷٤

۱ــ ظهر ورق آخر چنين مكتوب است:«بسمله و الحمدلله...مسوّده قصيده در نجف كه گفته شده بعد از علت كردن تنخواه و وظيفه مبلغ سي و پنج تومان از بابت وجوهات خزانه عامره كه خاقان خلد آشيان مقرر فرموده اخوان زمان حسد خود را به كار برده و من دست از تلاش آن وظيفه برداشتم دوست عزيزم حاجي محمد ابراهيم قزويني كه ثروتمند متديني بود شرط كرد در دارالسلطنه اصفهان براي خود مقبره بسازد و مبلغ بيست تومان براي من مقرر كرد و او در ماه رجب هزار و صد و نه در گذشت ... »

حاشية المختصر في شرح تلخيص المفتاح (۱۱۰۴۵)

آغاز و انجام اين نسخه و دو نسخة ذيل مانند همان (۹۹۷۱) است .

نسخ، كاتب: محمد باقر بن محمد سعيد، تاريخ كتابت: جمعه، دوازدهم رمضان المبارك

۱۲۰۹، كاغذ: نخودي آهار مهره، ۲۱س، ۳۹گ ۱۷×۲۲/۵، عناوين به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي ملا عبدالله و غيره، ظهر ورق اول مطالب متفرقه، جلد: تيماج قهوه اي يك لا، وقفي محمد ايراني مجرد در بهمن ۱۳۵۰ .

۷۵

حاشية المختصر في شرح تلخيص المفتاح (۹۰۷۷)

نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن يازدهم هـ .ق. كاغذ: حنائي و نخودي آهار مهره، ۱۶س، ۱۳۶گ ۱۷×۹، عناوين به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي، ظهر ورق اول چند يادداشت و تملك، جلد: تيماج عنابي ضربي فرسوده با ترنج و سر ترنج، خريداري آستان قدس رضوي در دي ۱۳۴۱ .

۷۶

حاشية المختصر في شرح تلخيص المفتاح (۱۲۷۸۳)

نسخ، كاتب: سلمان بن محمد اردكاني، تاريخ كتابت: ششم شعبان ۱۰۵۸، كاغذ: نخودي آهار مهره، ۱۴س، ۱۳۹گ ۱۷×۹/۵، عناوين به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي، جلد: تيماج عنابي يك لا. وقفي حسين كي استوان در آبان ۱۳۴۸ .

۷۷

حاشية المختصر في شرح تلخيص المفتاح (۲۷۴۱۵)

نسخه كامل و آغاز و انجام مانند پيشين (۹۹۷۱) است .

نسخ، كاتب: عبدالنبي بن حسن علي استرآبادي انصاري، تاريخ كتابت: جمعه ۲۸

جمادي الاول ۱۰۸٦، كاغذ: نخودي، ۱۵س، ۱۰۳گ ۱۸×۱۱، اوراق معلق به حواشي، عناوين به شنگرف، اندكي رطوبت رسيده، ظهر ورق اول وقف نامه، خريداري آستان قدس رضوي در شهريور ۱۳۸۰.

۷۸

حاشية المختصر في شرح تلخيص المفتاح (۲۷٤۸۹)

از آخر نسخه دو برگ ساقط است.

آغاز: مانند همان (۹۹۷۱)

انجام موجود: « لانّ مرتبة الفاعل قبل مرتبة المفعول و التقديم المعنوي قسمان احدهما ان يكون.»

نسخ و نستعليق، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن يازدهم هـ.ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ۱۳س، ۷۹گ ۱۸/۵×۱۰/۵، عناوين به شنگرف، اوراق معلق به حواشي ملا عبدالله وغيره، جلد: تيماج عنابي ضربي با ترنج و سر ترنج، خريداري آستان قدس رضوي در شهريور ۱۳۸۰.

۷۹

حاشية المختصر في شرح تلخيص المفتاح (۱۲۷۸۲)

نسخه از ابتدا، يك و از وسط دو برگ كسر دارد.

آغاز موجود: « التحميد و علي المدح لأنّه يعمّ مالا اختيار للممدوح فيه.»

انجام: مكرر همان (۹۹۷۱)

نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن سيزدهم هـ.ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ۱۳س، ۸۱گ ۱٤/۵×۹/۲، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، چهار برگ از آخر در روز جمعه، هشتم رجب ۲۲۳۸ نونويسي شده، جلد: ميشن قهوه اي يك لا، وقفي حسين كي استوان در آبان ۱۳٤۸.

۸۰

حاشية المختصر في شرح تلخيص المفتاح (ض۱۵۰۷۵)

از وسط یك برگ ساقط و آغاز و انجام مانند پیشین (٩٩٧١) است.

نسخ، کاتب: محمد مؤمن بن محمد تقي شهمیرزادي، تاریخ کتابت: سه شنبه شانزدهم صفر ١٠٩٣، کاغذ: نخودي آهار مهره، رطوبت رسیده، ٢٢س، ٥٣گ ١٢/٤×٢٤/٧، برخي از اوراق معلّق به

حواشي، عناوین به شنگرف، جلد تیماج عنّابي مستعمل، وقفي مکتبة الامام امیر المؤمنین (ع) در اردیبهشت ١٣٦٥.

٨١

حاشية المختصر في شرح تلخيص المفتاح (١٥١١٨)

این نسخه و نسخة ذیل، کامل و آغاز و انجام مکرر همان (٩٩٧١) است.

نستعلیق، کاتب: حسن بن حسین موسوي، تاریخ کتابت: صفر المظفر ١٢٥١، کاغذ: نخودي، ١٧س، ٥٥گ ١١×٢٠/٨، عناوین و خطوط روي متن به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي ملا عبدالله و تعدادي از آنها وصالي شده، جلد: تیماج مشکي ضربي با ترنج و سرترنج، وقفي مکتبة الامام امیر المؤمنین (ع) در اردیبهشت ١٣٦٥.

٨٢

حاشية المختصر في شرح تلخيص المفتاح (١٤٩٦٩)

نسخ، کاتب: محمد بابا پاداد، تاریخ کتابت: ظاهراً ١١١١ هـ.ق. (در نسخه سنه ١١١، است)، کاغذ: نخودي رطوبت رسیده، ١٥س، ٦٨گ ٢٠×١٤، اوراق معلق به حواشي قاضي، ملا عبدالله، ملا میرزا جان و غیره، عناوین به شنگرف، جلد: مقوا، رویه گالینگور، عطف وگوشه تیماج قهوه اي وقفي سید محمد باقر سبزواري در محرم ١٤٠٥.

٨٣

حاشية المختصر في شرح تلخيص المفتاح (٦٣٠٢)

برگ اول ساقط و پنج صفحه، اشعار فارسي ضميمه است .

آغاز موجود: «و الدوام لدلالة الاول بمقتضي المقابلة علي انّ ما يقابل بالحمد»

انجام : مانند همان (٩٩٧١)

نستعليق، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: يكشنبه، آخر ربيع الثاني ٩٧٠، كاغذ: نخودي رطوبت رسيده، ٢١س، ٧٣گ ١٨×١٠، عناوين به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي، صفحة اول مهر مربعي است با رقم «العبد محمد الحسيني» جلد: تيماج يك لاي مشكي فرسوده، خريداري آستان قدس رضوي در اسفند ١٣١٨ .

٨٤

حاشية المختصر في شرح تلخيص المفتاح (١٧١٤٢)

نسخه كامل و آغاز و انجام مانند پيشين (٩٩٧١) است .

نسخ، كاتب: مؤمن بن حسن بقميچي، تاريخ كتابت: ١٢٣٦ هـ .ق. كاغذ: فستقي آهار مهره، ٢٠س، ١٠/٥×١٦/٥، برخي از عناوين به شنگرف، اندكي رطوبت رسيده، جلد: تيماج ساغري يك لا، انتقالي از دانشگاه علوم اسلامي رضوي در آذر ١٣٦٨ .

٨٥

حاشية المختصر في شرح تلخيص المفتاح (١٢٧٧٢)

آغاز و انجام: مانند همان (٩٩٧١)

نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن يازدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره وصالي شده، ١٥س، ٧٥گ ١٨×١٢، عناوين به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي، ظهر ورق اول مهر تملك با نقش «عبده ابن احمد الحسيني البهشتي محمد نصير» جلد: تيماج فرنگي قهوه اي، وقفي حسين كي استوان در آبان ١٣٤٨ .

٨٦

حاشية المختصر في شرح تلخيص المفتاح (٢٢٨٤٢)

آغاز: مكرر پيشين (٩٩٧١)

انجـــام: « و الاولـــي ان يقـــال المتـــروك بالمتروك اليه فيقال بترك المعين (كذا) الي غير المعين او الخطاب.»

نستعليق، كاتب: حسن علي يزدي، تاريخ كتابت: ۱۰۱۴ هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ۱۵س، ۹۳گ ۱۹×۱۰، جاي عناوين سفيد، اوراق معلق به حواشي، جلد: مقواي لبه دار، عطف ميشن عنابي، وقفي عبدالباقي آية اللّهي شيرازي در اسفند ۱۳۷٤.

۸۷

حاشية المختصر في شرح تلخيص المفتاح (۲۷۰۱۵)

چند برگ از ابتدا و وسط نسخه ساقط است .

آغاز موجود: « مذكورا كان هناك مجاز لغوي في المسند لامجاز عقلي في الاسناد»

انجام: مانند همان (۹۹۷۱)

شكستة نستعليق، كاتب: عبداللّطيف بن مير مخدوم رضوي، تاريخ كتابت: شب ۲۳ ربيع الاول ۱۰٦۲، كاغذ: نخودي آهار مهره، ۱۳س، ۹۱گ ۹/۵×۱٦/۵، عناوين به شنگرف، جلد: مقوّا، وقفي شيخ محمد صالح علامة حائري در سال ۱۳۵۱ .

۸۸

حاشية المختصر في شرح تلخيص المفتاح (۹۲٦۱)

نسخه كامل و آغاز و انجام مانند پيشين (۹۹۷۱)[1] است و مصدّر به «آداب المتعلمين» از خواجه نصير الدين طوسي مي باشد .

آغاز صدر: « بسمله، لك الحمد جعل الله تعالي مخاطباً تنبيهاً علي القرب»

انجام: « الذي جمعه الامام الشيخ ابوالعباس المستغفري في كتابه المسمّي بطب النبي صلّي الله عليه و آله يجده من طلبه.»

---

۱ ـ نوشتة كاتب، در پايان «قد وقع الفراغ عن تسويد هذه الرسالة المسمّي بحاشية الهندي» اشتباه است .

نستعليق، كاتب: نظام الدين بن محمد عتيقي شولستاني، تاريخ كتابت: يكشنبه، ششم جمادي الثاني ٩٨٩ [٢]، كاغذ: نخودي آهار مهره، ١٨س، جمعاً ٨٠ گ ١٨×٩، عناوين به شنگرف، اوراق معلق به حواشي، ظهر ورق اول ابيات فارسي، جلد: تيماج عنابي، خريداري آستان قدس رضوي در مرداد ١٣٤٢ .

٨٩

حاشية المختصر في شرح تلخيص المفتاح (٧٥٨٥)

نسخه كامل است .

آغاز و انجام : مثل همان (٩٩٧١)

نسخ، كاتب: محمد باقر حسيني، تاريخ كتابت: جمعه، جمادي الثاني ١٢٢١، محل كتابت: مدرسة طالبية دارالسلطنه تبريز، كاغذ: شكري و بعضاً حنائي آهار مهره، ١٢س، ١٥٧گ ١٩×١٠، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي، جلد: تيماج قهوه اي ضربي با نقش ترنج، خريداري آستان قدس رضوي در مهر ١٣٢٩ .

٩٠

حاشية المختصر في شرح تلخيص المفتاح (١٤٨٩٩)

نسخه از انتها ناقص است .

آغاز: مانند پيشين (٩٩٧١)

انجام: « و الواوفي و الوري للحال آثره علي كونها للعطف علي المستكن في امدحه لوجود الفصل فيكون المعني.»

نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن سيزدهم هـ .ق. كاغذ: شكري آهار مهره، ١٦س، ٣٠گ ١٦×٢١، عناوين به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي ملا عبدالله و غيره، جلد: مقوا، رويه گالينگور، عطف و گوشه تيماج قهوه اي سوخت، وقفي سيد محمد باقر سبزواري در محرم ١٤٠٥.

٩١

حاشية المختصر في شرح تلخيص المفتاح (٦٤٥٠)

آغاز: مانند همان (٩٩٧١)

٢ـ كاتب آداب المتعلمين نيز همو، در دهم ربيع الاول ٩٨٧ .

انجام: « قوله او الخطاب اويق بترك الخطاب مع معين الي غيره اي الي الخطاب مع غير معين و بالجملة مما فعله الشارح من تفسير المتروك بالخطاب مع معين و تفسير المتروك اليه اعني غيره لغير معين مقوت للمقابلة عنهما فلا بد من تصرف اما في تفسير الثاني حتي لا يقوت ذلك الحسن هذا

و المرجومن الله تعالي حسن الخاتمة و صلاح العافية انه علي ما يشاء قدير و بالاجابة رجاء الراجين جدير و الحمدلله علي توفيق الاتمام و السلام.»

نسخ خوش، كاتب: محمد علي طالقاني، تاريخ كتابت: ١٠٦٨ هـ.ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ١٤س، ١٦٨گ ٣٦×٢٢، عناوين به شنگرف، جداول اوراق به شنگرف و زر و تحرير و لاجورد، كمند به لاجورد، اندازة جدول: ٢٦/٥×١٤/٥، جلد: تيماج مشكي، وقفي سيد حسن موسوي هروي در تير,١٣٢٠

٩٢

حاشية المختصر في شرح تلخيص المفتاح (ض١٤٦٢١)

نسخه كامل و آغاز و انجام مانند همان (٩٩٧١) است .

نسخ، كاتب: علي بن محمد صالح صوفيلو، تاريخ كتابت: ٢٣ رجب ١١٢٠، كاغذ: نخودي آهار مهره، ١٢ تا ١٥س، ٥١گ ٢٠/٨×١٥/٧، عناوين ليمويي، اوراق رطوبت رسيده، جلد: تيماج مستعمل، وقفي سيد محمد باقر سبزواري در محرم ١٤٠٥ .

٩٣

حاشية المختصر في شرح تلخيص المفتاح (٢٥٠٧٥)

احتمالاً از همان عثمان بن عبدالله خطائي باشد. عبارت آن با حاشية المختصر عثماني مماثلت دارد ولي بايد تحقيق شود .

آغاز موجود: « عليه و هو المرفوع المسكن بالمفعول فيصح العطف من غير تأكيد»

انجام موجود: « قوله لوجود الفصل بين المعطوف و هو الوري و المعطوف عليه.»

نسخ، کاتب: نامعلوم، تاريخ کتابت: قرن يازدهم هـ .ق. کاغذ: نخودي آهار مهره، ۱۷س، ۸۷گ ۱۸×۱۲، عناوين به شنگرف، تصحيح شده، فاقد جلد، خريداري آستان قدس رضوي در بهمن ۱۳۷۷ .

۹٤
حاشية المطول
(١٦٢٧٤)

(عربي)

از محمد بن فراموز بن[1] علي رومي معروف به ملا خسرو (ــ ۸۸۵ هـ .ق.)

او در علوم مختلف فقه، اصول،کلام، علوم بلاغت، تفسير، يد طولائي داشت. دانش خود را از برهان الدين حيدر رومي فرا گرفت و در مدرسة شاه ملك شهر ادرنه به تدريس پرداخت و در قسطنطنيه عهده دار منصب قضاوت شد و پس از طي مقامات عالي مفتي پايتخت گرديد.

کتاب حاشية مفيدي است با عناوين «قال ــ اقول» بر کتاب مطول سعد الدين تفتازاني. نويسنده در مقدمه مي گويد: هر چند مير سيد شريف جرجاني در حاشية خود بر مطول نقاب از چهرة گوهر هاي آن برداشته و مشکلات آن را حل کرده و اعتراضاتي هم بر تفتازاني نموده ليکن آن گونه که بايد، مطالب پيچيدة آن را توضيح نداده است و با همين هدف به نگارش آن مبادرت نمودم تا مورد استفادة همگان باشد، به گفتة حاجي خليفه: اين حاشيه تا نيمة مطول نگاشته شده و مؤلف به اعتراضات قديمي نيز پاسخ داده است .

آغاز: « بسمله، والحمدلله الذي هدانا الي تلخيص المعاني بمفتاح البيان و حدانا الي ايضاح المباني بمصباح ... و بعد فان ادني ما يليق ان يصرف اليه الهمم»

انجام: « اجزأ طرفيه بعضها ببعض و لا يعتبر ... ما يقابله من الطرف الاخر.»

۱ــ در کشف الظنون ۱ : ٤۷٤ فرامرز است .

نستعليق، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: ١٠٥٨ هــ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ٢٥س، ١٣٤گ ١٣/٥×٢٣/٥، برخي از عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، اوراق اندكي آسيب ديده از حشرات، ظهر ورق اول خط و مهر تملك محمد بن سيف الدين محمد مختاري در ١٢٢٥ و همچنين مالكيت سيف الدين محمد مختاري در دوم محرم ١٢٢٣، جلد: تيماج عنابي

ضربي لبه دار با ترنج و سر ترنج و آستر ميشن قهوه اي، واگذاري بنياد مستضعفان در شهريور ١٣٦٧.

٩٥
حاشية المطول
(٢٤٩٥٥)

(عربي)

از محيي الدين حسن بن محمد بن محمد شاه چلبي فناري (ــ٨٨٦ هــ .ق.)

حاشية مختصري است با عناوين «قوله - قوله» بر كتاب مطول سعدالدين تفتازاني . اين حاشيه مشحون از فوائد و ذكر اقوال علما و ردّ و ايراد است. نسخة حاضر فاقد ديباچه مي باشد.

آغاز: « بسمله، الهمنا حقايق المعاني و دقايق البيان الاقرب الي الفهم.»

انجام: « قوله[1] و التذكر للاحكام المذكورة في علمي المعاني و البيان انما لم يتعرض للبديع لكونه خارجا عن البلاغة.»

نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: نيمة اول قرن سيزدهم هــ .ق. كاغذ: شكري آهار مهره، ٢٤ و ٢٨س، ٣٧٦گ ٢٦/٥×١٤/٥، برخي از اوراق معلق به حواشي، عناوين بعضاً به سرخي و بعضا نانويس، ظهر ورق اول: يادداشتي است مبني بر فروش اين نسخه، با جلد اول شرح لمعه، شرايع الاسلام، معالم الاصول و حاشيه ميرزا[2] بر آن به مبلغ ٢١ هزار يكشاهي سفيد تبريزي در ٢٤ شوال ١٢٤٨ و نيز دستخط و مهر تملك محمد باقردر ١٢٧٨،

١ــ جاي « قوله » سفيد است .
٢ــ ظاهراً ميرزاي شيرواني باشد .

جلد: تيماج يك لاي عنابي، وقفي سيد كمال الدين مرتضوي در مهر ١٣٧٧ .

٩٦
حاشية المطول
(١٥٤٢٥)

نسخه كامل و آغاز و انجام مانند همان (٢٤٩٥٥) است، به اضافه «قوله الحمدلله الذي»

نسخ، كاتب: محمد علي بن احمد اشكوري، تاريخ كتابت: ١٢٣٥ هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ٢٣س، ٣٤٩گ ١٤×٢٤/٥، جاي عناوين سفيد بعضاً داراي حواشي، جلد:گالينگور، خريداري آستان قدس رضوي در ١٣٦٦ش .

٩٧
حاشية المطول
(١٦٧٧٥)

نسخه صدراً ناقص و ذيلاً مانند همان (٢٤٩٥٥) است .

آغاز موجود: « يحصل بقيام القرينة فلاحاجة الي الذكر»

نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: ١١٢٣ هـ .ق. كاغذ: نخودي رطوبت رسيده، ٢٣ و٢٥س، ١٩٨گ ٢١×١٥/٥، عناوين به شنگرف، جلد: مقوا، عطف و گوشه تيماج قهوه اي سوخت، ارسالي سفارت جمهوري اسلامي ايران در دمشق در آذر ١٣٦٧ .

٩٨
حاشية المطول
(١٤٥٥٢)

آغاز: « بسمله، الحمدلله الذي الهمنا حقايق المعاني»

انجام: مكرر پيشين (٢٤٩٥٥) تنها فرق، يتعرض به جاي «لم يتعرض» است .

نستعليق خفي، كاتب: محمد امين بن سليمان علوي اردكاني، تاريخ كتابت: شنبه، هفتم شعبان ١٠٤١، كاغذ: نخودي آهار مهره، ٣٥س، ٢٧٠گ٢٦×١٣، عناوين به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي به لفظ «منه»، اندكي رطوبت رسيده و وصالي شده ، جلد: تيماج عنابي لبه دار، عطف، تيماج قهوه اي، وقفي سيد محمد باقر سبزواري در محرم ١٤٠٥ .

٩٩
حاشية المطول
(٤٠٤٩)

اين نسخه از مقدمه تا پايان كتاب است .

آغاز: « بسمله، الحمدلله الذي شرح صدور ارباب الاذهان لايضاح معاني الكلم ببديع البيان و نوّر قلوب اصحاب التحقيق و التبيان»

انجام: مانند پيش (٢٤٩٥٥)

نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: پانزدهم ربيع الثاني ١٠٧٣، كاغذ: نخودي آهار مهره، ٢١و ٢٣س، ٣٤٠گ ٢٥×١٤، عناوين به شنگرف، ظهر ورق اول: دو يادداشت تملك و نيز ذيل صفحة آخر، دستخط مالكيت علي بن حسين بن محمد بن عبدالله بن عمران، و حاشيه صفحة دوم دستخط و مهر مالكيت محمد بن كاظم در ١٣٠٣، اوراق اندكي رطوبت رسيده و وصالي شده، جلد: تيماج مشكي، وقفي ميرزا رضا خان نائيني در مرداد ١٣١١ .

١٠٠
حاشية المطول
(١٧١٣٩)

آغاز: « بسمله، صلي الله علي سيدنا محمد واله و صحبه و سلم الهمنا حقايق المعاني و دقائق البيان»

انجام: مانند همان (٢٤٩٥٥)

نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن يازدهم هـ .ق. كاغذ: حنائي آهار مهره، ٢١س، ٣٣٦گ ٢١/٨×١٥/٥، عناوين به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي و وصالي شده و اندكي رطوبت رسيده، عطف شيرازه بندي با نخ هاي الوان، جلد: تيماج مشكي، انتقالي از دانشگاه علوم اسلامي رضوي در آذر ١٣٦٨ .

١٠١
حاشية المطول
(١٤٧٦٤)

آغاز و انجام: مانند پيشين (٤٠٤٩)

نسخ، كاتب: محمد باقر، تاريخ كتابت: ١٢٣٢ هـ .ق. كاغذ: نخودي و شكري آهار مهره، ٣٢س، ١٥٧گ ٣٠×١٧، عناوين به سرخي، جلد: تيماج قهوه اي ضربي با ترنج و سرترنج، وقفي سيد محمد باقر سبزواري در محرم الحرام ,١٤٠٥

١٠٢

حاشية المطول
(١٤٤٢٧)

آغاز: « بسمله، اللّهم صل علي محمد و آله و صحبه و سلم ... قوله الهمنا حقائق المعاني و دقائق البيان»

انجام: مكرر همان (٢٤٩٥٥)

نسخ، كاتب: نامعلوم (اسمش را محو نموده) فرزند محمد كاظمي، تاريخ كتابت: دوشنبه، يازدهم ذي حجه ١٠٥٠، كاغذ: نخودي آهار مهره، ٢٣س، ٣٦٤گ ٢٥×١٣، برخي از اوراق معلق به حواشي به لفظ «منه»، عناوين بعضاً به شنگرف و جاي اغلب آنها سفيد است، ظهر ورق اول يادداشت و مهر تملك علي نقي بن علي بن لطف علي در ١٢٩٥ در دارالسلطنه تبريز، سجع مهر «الواثق بالله عبده علي نقي بن علي» جلد: تيماج عنابي ضربي با ترنج، وقفي سيد محمد باقر سبزواري در محرم١٤٠٥ .

١٠٣

حاشية المطول
(٢٥٣٤١)

نسخه كامل و آغاز و انجام مانند پيشين (٤٠٤٩) است .

نسخ خفي، كاتب: محمد مهدي بن محمد خادم حايري، تاريخ كتابت: هجدهم رمضان ١٠٨٧، كاغذ: نخودي آهار مهره، ٢٧س، ٢٣٦گ ٢٤×١٢/٥، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي به لفظ «سلطان دام ظلّه» و «منه رحمه الله تعالي»، تصحيح شده، جلد: تيماج عنابي (اندكي آسيب ديده)، وقفي استاد جعفر زاهدي در دي ١٣٧٧ .

١٠٤

حاشية المطول
(٢٨١٢٧)

از وسط و آخر نسخه اوراق زيادي افتاده و چند برگ نيز در علم كلام ضميمه است .

آغاز: « بسمله ، صلي الله علي سيدنا محمد و آله و اصحابه و سلم الهمنا حقايق المعاني و دقايق البيان الاقرب الي الفهم»

انجام موجود: « لايلزم، ما اتفق علي عدم وقوعه كلام العرب كون المسند اليه اعني اسمه نكرة.»

انجام موجود نسخه: « قوله لوصح هذا التقرر ما ذكره الش بقوله و حملها ...»

نستعليق، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن يازدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي و حنائي، ٢٥س، كلاً ٧٩گ ٢٣×١٢/٢، عناوين به شنگرف، جلد: مقوا، اهدائي مقام معظم رهبري در دي ١٣٨٠ .

١٠٥

حاشية المطول
(١٤٨٦٨)

آغاز و انجام: مانند پيشين (٤٠٤٩)

نسخ، كاتب: محمد رضا بن باقر تبريزي، تاريخ و محلّ كتابت: پنجم رمضان ١٢٣٣ مدرسة طالبيه تبريز، كاغذ: نخودي و حنائي آهار مهره، ٣٢س، ١٥٥گ ١٩×٢٩/٥، عناوين و خطوط روي متن به سرخي، تصحيح شده، ظهر ورق اول مطالب متفرقه و چند يادداشت تملك از جمله مالكيت محمد جعفر بن قاسم در ١٢٤٧، جلد: مقوا، رويه گالينگور، عطف و گوشه تيماج قهوه اي، وقفي سيد محمد باقر سبزواري در محرم١٤٠٥ .

١٠٦

حاشية المطول
(١٧١٤٣)

اين نسخه از ابتدا و نسخة ذيل (١٥٨٠٥) از انتها ناقص است .

آغاز موجود: « ثم المراد بالاعلي الاعلا النوعي و هو مرتبة من البلاغة»

انجام: « انما لم يتعرض للبديع لكونه خارجا عن البلاغة .»

نستعليق تحريري، كاتب: حسن بن گدا علي قائني، تاريخ كتابت: پنجشنبه ٢٨جمادي الاول ١٠٧٨، ٢٧س، ٢٢٤گ ٢٦×١٢/٥، عناوين به شنگرف، اوراق: معلق به حواشي به لفظ «منه» تصحيح و مقابله شده در ١٠٩٨ هـ .ق. عطف، شيرازه بندي با نخ هاي الوان، جلد: تيماج عنابي ضربي با ترنج و سرترنج مستعمل، انتقالي از دانشگاه علوم اسلامي رضوي در آذر ١٣٦٨,

١٠٧

حاشية المطول

(١٥٨٠٥)

آغاز: « بسمله، الحمدلله الذي شرع صدور ارباب الاذهان لا يضاح معاني الكلم ببديع البيان»

انجام موجود: « قلت ان كفي في عمله الاعتماد علي موصوف»

نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن يازدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره رطوبت رسيده، ٢٣س، ٢١٨گ ٢٠/٥×١٥، عناوين به شنگرف، تصحيح شده، جلد: مقوا، رويه گالينگور، عطف: تيماج قهوه اي، ارسالي ادارة رايزني فرهنگي در دمشق، خرداد ١٣٦٧ .

١٠٨

حاشية المطول = حاشية الجرجاني

(٢٧٤٠٧)

(عربي)

از مير سيد شريف جرجاني، علي بن محمد در گذشته به سال (٨١٦ هـ .ق.)

چنانكه اشاره خواهيم نمود: خطيب قزويني مبحث معاني و بيانِ كتابِ «مفتاح العلوم» يوسف سكاكي را تلخيص كرد و سعد الدين تفتازاني اين خلاصه را دو بار شرح كرده يك بار مطول و بار ديگر مختصر. بر شرح مطول شروح و حواشي متعددي نوشته اند از جمله همين حاشيه سيد است كه هنگام تدريس، خلاصة مطالب را يادداشت مي كرد و پس از پايان كتاب به تقاضاي شاگردان نوشته ها را گرد آورد و علاوه بر توضيحِ مقاصدِ كتاب فوايدي بر آن

افزود و در مواردي به اشتباهات تفتازاني و دیگران نیز اشاره نموده است.

آغاز: «بسمله، الحمدلله ربّ العالمین و الصلاة و السلام علي سید المرسلین محمد و آله و صحبه اجمعین و بعد فهذه حواش علي الشرح المشهور لتلخیص المفتاح قد قیّدتها علیه مجملة حال ما قراه عليّ بعض احبتي»

انجام: «اذا کان احدي عینه زرقا و الاخري سوداء و مثل الرقطاء الرقطة سوداء یشوبه[1] نقطة بیاض یقال [صاحبه رقطاء] الحمدلله علي التمام.»

نستعلیق، کاتب: نامعلوم، تاریخ کتابت: اواخر قرن یازدهم هـ.ق. کاغذ: نخودي آهار مهره، ۲۱س، ۱٤٤گ ۱٥×۷، عناوین به شنگرف، صفحة اول داراي سر لوح مذهّب مرصّع، جداول اوراق به شنگرف و لاجورد، اندازة جدول ۱٥×۷/٥، برخي از صفحات معلق به حواشي به لفظ «منه رحمه الله» و «منه قدس سره»، ظهر ورق اول خط و مهر مالکیت محمد بن حسین حسیني، در ذي قعده ۱۲٥٥ با رقم: «لا اله الاّ الله الملك الحق المبین عبده ابن حسین محمد الحسیني ۱۲٤۸» و دو مهر دیگر از محمد جواد، جلد: تیماج عنابي ضربي با ترنج و سر ترنج و لچکي مستعمل، خریداري آستان قدس رضوي در شهریور ۱۳۸۰.

۱۰۹
حاشیة المطول
(۹٦۱۱)

از ابتداي نسخه یك برگ ساقط است.

آغاز موجود: «دون الاستغراق اه یرید انّ اختصاص جنس الحمد بالله تعالي یستلزم جمیع المحامد به تعالي»

انجام: مانند همان (۲۷٤۰۷)

نسخ، کاتب: نامعلوم، تاریخ کتابت: قرن یازدهم هـ.ق. کاغذ: نخودي آهار مهره، ۲۱س، ۱۱۹گ ۱۹×۱۳، عناوین به شنگرف، اوراق معلق به

۱ــ در نسخه «بسوا و سسوته» (کذا) است.

حواشي، جلد: تيماج يك لاي مشكي، وقفي خان بابا مشار در ارديبهشت ١٣٤٦ .

١١٠
حاشية المطول
(٢٧٤٥٠)

نسخه صدراً و ذيلاً ناقص است .

آغاز موجود: « المشهورة من الاعتزال فكيف يذهب عليه مع تصلّبه في مذهبه»

انجام موجود: « لم يكن مما يعتد به عندهم و الا ظهر في الاعتذار ان يقال ان»

نستعليق تحريري، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن دهم هـ .ق. كاغذ: نخودي رطوبت رسيده، ٢١س،٦٠گ ١٨/٥×١١، عناوين به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي، جلد: تيماج يك لاي مشكي، خريداري آستان قدس رضوي در شهريور ١٣٨٠ .

١١١
حاشية المطول
(١٣٠٤٥)

از ابتداي اين نسخه يكي دو برگ افتاده است .

« يستحق بها الحمد من الله تعالي فمن هذا الوجه يمكنه فعل ذلك الحمد راجعا اليه تعالي ايضا يرشدك الي هذا المعني»

انجام: مانند همان (٢٧٤٠٧)

نستعليق ،كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: نيمة اول قرن يازدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ١٧س،١٢٢گ ١٩/٥×١٢/٥، عناوين به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي، اندكي وصالي شده و رطوبت رسيده، جلد: تيماج مشكي ضربي با ترنج و سرترنج مستعمل، وقفي شيخ عبدالله مجتهد پور در مرداد ١٣٦٢ .

١١٢
حاشية المطول
(٢٦٩٧٢)

چند برگ از اول نسخه افتاده است .

آغاز موجود: « من حيث ماهيتها مجردة عن العوارض و الخصوصيات يحتمل الصدق و الكذب.»
انجام: مكرر پيشين (٢٧٤٠٧)
نستعليق، كاتب: حبيب الله، تاريخ كتابت: هفتم صفر ١٠٥٥، كاغذ: نخودي آهار مهره، ٢٢س، ١٠٦گ ٢٤×١٤، جاي عناوين سفيد و بعضاً به

شنگرف، ذيل صفحة آخر، يادداشت تملك محمد امين خبوشاني و حاشيه صفحة اول وقف نامه محمد حسيني خراساني، جلد: مقوا، وقفي همان در ١٣١٨ .

١١٣

حاشية المطول
(٦٣٠٣)

نسخه كامل و آغاز مكرر همان (٢٧٤٠٧) است .
انجام: « مثل الرقطاء الرقطة سواد شوته (كذا) نقطة بياض يقال دجاجة رقطاء و الحمدلله اولا و آخرا وصلي الله علي محمد و اله اجمعين.»
نسخ و نستعليق، از دو كاتبِ نامعلوم، تاريخ كتابت: ١٢٧٣، كاغذ: نخودي آهار مهره، ١٦ و ١٨س، ١٤٦گ ٢١×١٤/٥، جاي عناوين سفيد، جلد: ميشن قهوه اي فرسوده، خريداري آستان قدس رضوي در اسفند ١٣١٨ .

١١٤

حاشية المطول
(٤٠٥١)

آغاز: مانند پيشين (٢٧٤٠٧)
انجام: « و الاخري سوداء مثل الرقطاء الرقطة سواد يشوبه نقطة بياض يقال دجاجة رقطاء.»
نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: اوائل قرن يازدهم هـ .ق. كاغذ: نخوديآهار مهره، ١٩س، ١٣٦گ ١٨×١١، عناوين به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي، يك برگ از آغاز و دو برگ از انجام نو نويسي شده، جلد: تيماج قهوه اي ضربي، مزيّن به ترنج و سرترنج، وقفي ميرزا رضا خان نائيني در مرداد ١٣١١ .

١١٥

حاشية المطول
(٧٥٨٨)

آغاز و انجام: مكرر همان (٤٠٥١)

نستعليق، كاتب: نامعلوم (عمداً نامش را محو كرده اند)، تاريخ كتابت: چهاردهم شعبان ١١٩٣ (كذا)، محل كتابت: شهر شيراز، كاغذ: حنائي آهار مهرة وصالي شده، ١٨س، ١١٣گ ١٨×١٢، عناوين به شنگرف، جلد: ميشن زرشكي ضربي با ترنج و سرترنج، خريداري آستان قدس رضوي در مهر ١٣٢٩ .

١١٦
حاشية المطول
(٢٠٧٧٣)

آغاز و انجام مانند همان (٢٧٤٠٧) و اوراق ابتداي نسخه، اندكي پس و پيش شده است .

نسخ، كاتب: كلب علي بن عبداللّطيف شريف نجفي، تاريخ كتابت: يكشنبه ٢٦ رمضان المبارك ١١١٨، كاغذ: نخودي آهارمهره، ٢٢س، ١١٣گ ١٩×١٢/٥، عناوين به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي قاسم، چلبي و غيره، ظهر ورق اول سه مهر بيضوي با نقش هاي «محمود بن علي نقي حسني حسيني طباطبائي» ، «عبدالراجي محمد مهدي» و «مصطفي الحسيني»، جلد: تيماج يك لاي قهوه اي، اهدائي مقام معظم رهبري حضرت آية الله خامنه اي در خرداد ١٣٧٣ .

١١٧
حاشية المطول
(١٠٢١٨)

برگ اول افتاده است .

آغازموجود: « الاستعارات و بالله العصمة و التوفيق قوله و بهذا يظهر اقول يريدان اختصاص جنس الحمد بالله سبحانه و تعالي يستلزم اختصاص جميع المحامد»

انجام: مكرر همان (٢٧٤٠٧)

نستعليق، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن يازدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي و چند برگ، حنائي آهارمهره، ١٣ و ١٤س، ١٨٥گ ٢٠×١١، عناوين به شنگرف، دو برگ اول معلق به حاشيه چلبي، محيي

الدین و غیره، جلد: تیماج قهوه اي سوخت، وقفي شیخ محمد باقر مازندراني در سال ١٣٤٩ش .

١١٨

حاشية المطول

(٤٠٥٠)

نسخه ذیلاً ناقص و مذیّل به هفت برگ (بي

سروته) در مبحث خطابه است .

آغاز: مانند پیشین (٢٧٤٠٧)

انجام موجود: « قوله فالمنشأ في تنزيل المخاطب منزلة المذكر في هذا المثال هو حال المتكلم .»

نستعليق، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن يازدهم هـ .ق. كاغذ: حنائي، ١٩س، كلاً ٩٨گ ٢١×١٣، عناوين به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي و رطوبت رسيده، نسخه تصحيح شده، جلد: مقوّا، رويه پارچه، وقفي علي مردان در ١٢٩٩ كه توسط منتجب الدين رحيمي در ١٣٠٩ به كتابخانه تحويل گرديده است.

١١٩

حاشية المطول

(٤٠٥٢)

نسخه ناقص و موجودي بخشي از كتاب است .

آغاز موجود: « و ان كانت بلسان الحال و جعل قوله و لهم ما يشتهون جملة حالية»

انجام موجود: « ان المص ردّ علي السكاكي في عدة التمثيل علي سبيل الاستعارة من الاستعارة التحقيقية بان التمثيل.»

نستعليق، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن يازدهم هـ .ق. كا غذ: نخودي، ١٩س، ٣٨گ ٢١×١٤، عناوين به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي چلبي و خواجه، جلد: مقوا، رويه پارچه، وقفي حاج علي مردان در ١٢٩٩ كه توسط منتجب الدين رحيمي در اسفند ١٣٠٩ به كتابخانه تحويل گرديده است .

١٢٠

حاشية المطول

(۱٤٦۹۳)

اين نسخه و نسخه هاي ذيل كامل و آغاز و انجام آنها مانند همان (۲۷٤۰۷) است .[1]

انجام: « و الرقطة سوداء بشوبه (كذا) نقط بياض يقال صاحبه رقطاء و الله اعلم بالصواب...»

نستعليق، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن يازدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ۱٥س، ۱۷٦گ ۱۸/٥×۱۲، عناوين به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي چلبي و قاسم و ديگران، تصحيح شده، جلد: تيماج مشكي، وقفي سيد محمد باقر سبزواري در محرم ۱٤۰٥ .

۱۲۱
حاشية المطول
(۱٤٤٤۷)

انجام: « الرقطة سوداء يشعر به نقط بياض يقال حصاجه (كذا) رقطاء و الله اعلم ...»

نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: ۱۱۱۰ هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ۱۹س، ۱۲۲گ ۲۰/٥×۱۳/٥، برخي از عناوين به شنگرف و جاي بعضي سفيد، اوراق بعضاً معلق به حواشي شمس الدين و غيره، جلد: مقوّاي اسقاطي، وقفي سيد محمد باقر سبزواري در محرم ۱٤۰٥ .

۱۲۲
حاشية المطول
(۱٦٤۷۰)

انجام: « الرقطة يشوبه نقطة بياض يقال دجاجة رقطاء الحمدلله اولاً و آخرا و الصلاة و السلام علي رسوله باطنا و ظاهراً.»

نستعليق، كاتب: نظام بن محمد محسن قرشي، تاريخ كتابت: دوشنبه، دهم ذي حجه ۱۰۷۰، كاغذ: نخودي آهار مهره، ۱۸س، ۱٦۳گ ۱۸/٦×۱۲/۳، عناوين به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي، نسخه تصحيح شده، عطف شيرازه بندي با نخ هاي الوان ،

---

[1] ــ كلية نسخه ها در سطر آخر، اندك تفاوتي با هم دارند بدين جهت ناگزير به كتابت آن شديم .

جلد: تيماج مشكي، واگذاري بنياد مستضعفان در شهريور ۱۳٦۷.

۱۲۳
حاشية المطول
(۱۳۹۰٤)

نسخه ناتمام است.

آغاز: مكرر پيشين (۲۷٤۰۷)

انجام موجود: «و يصح ان يخاطب به و خاطبته بذلك تشهير اللومه (كذا) و تنويها بسوء معاملته.»

نستعليق، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: اوائل قرن دوازدهم هـ.ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ۱٤س، ۱۷۰گ ۱٦×۹، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، ظهر ورق اول وقف نامة شيخ محمد باقر مدرس در ۱۱۷٦ هـ.ق. جلد: تيماج قهوه اي، وقفي فاضل خان در ۱۰٦٥ق. و تحويل به كتابخانه در ۱۳٦۳ش.

۱۲٤
حاشية المطول
(۱۹۹۰٦)

اين نسخه فاقد ديباچه است.

آغاز: «بسمله، قوله و بهذا يظهر الخ اقول يريدان اختصاص جنس الحمد بالله تعالي يستلزم اختصاص جميع المحامد به استلزاما ظاهرا»

انجام: «الرقط سواد يشوبه لفظ بياض دجاجة رقطاء.»

نستعليق تحريري، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: ۱۰۸۰ هـ.ق. كاغذ: نخودي آهار مهرة وصالي شده، ۱٦س، ۱۸٦گ ۱۹×۱۲/٥، عناوين به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي، ظهر ورق اول خط و مهر تملك اسماعيل بن محمد رفيع حسيني، جلد: تيماج مشكي يك لا، اهدائي مقام معظم رهبري حضرت آية الله خامنه اي در خرداد ۱۳۷۳.

۱۲٥
حاشية المطول

(۱۸۰۵٤)

آغاز: مانند پيشين (۲۷٤۰۷)

انجام: « الرقطة سواد تشوبه نقطة بياض يق دجاجة رقطاء و الله اعلم بالصواب[۱].»

نستعليق، کاتب: نامعلوم، تاريخ کتابت: قرن يازدهم هـ .ق. کاغذ: نخودي آهار مهره، ۲۳س، ۱۱۹گ ۲۵×۱۳، جاي عناوين سفيد ، اندکي رطوبت رسيده، اوراق ابتدا معلق به حواشي، جلد: تيماج عنابي، وقفي حسين اعلمي در مهر ۱۳۷۰ .

۱۲٦

حاشية المطول

(۹٦٦۹)

آغاز: مانند همان (۲۷٤۰۷)

انجام: « يشوبه نقط بياض يقال دجاجة رقطاء»

نسخ و نستعليق، کاتب: خان محمد بن ميرزا محمد دزماري، تاريخ کتابت: جمعه، ۲۵ ربيع الاول ۱۰٦٤، کاغذ: نخودي آهار مهره، ۱۳ تا ۱۵س، ۱٦۰گ ۱۸×۱۲، برخي از اوراق معلق به حواشي، عناوين بعضاً به شنگرف، جلد: تيماج يك لاي عنابي، وقفي خان بابا مشار در ارديبهشت ۱۳٤٦ .

۱۲۷

حاشية المطول

(۹۰۷٦)

حدود هفت برگ از ابتداي نسخه ساقط است .

آغاز موجود: « الاسد لايتغيرفي نفسه سواء عبرعنه بلفظ اودلّ عليه من حيث المعني.»

انجام: « قوله و مثل الرقطاء الرقطة يشوبه نقطة بياض يقال دجاجة رقطاء.»

نسخ، کاتب: حبيب الله بن مير فاضل طالقاني، تاريخ کتابت: ۱۱۰۹ هـ .ق. کاغذ: نخودي آهار مهره، ۱۳س، ۲۲۳گ ۱۹×۱۲. عناوين به شنگرف، تصحيح و مقابله شده، اوراق معلق به حواشي چلبي، ابوالقاسم، سمرقندي، ميرزا و ديگران، جلد: تيماج مشکي مستعمل، خريداري آستان قدس رضوي در دي ۱۳٤۱ .

۱ــ علّت اين همه اختلاف در آخرين سطر ، عدم درك کاتبان مي باشد . يعني معني کلمة « يشوبه » براي همة آنها نامفهوم بوده است .

۱۲۸
حاشية المطول
(۱۵۷۳۲)

نسخه کامل و آغاز و انجام مانند پیشین (۲۷٤۰۷) است .

نستعلیق، کاتب: نامعلوم، تاریخ کتابت: قرن سیزدهم هـ .ق. کاغذ: الوان آهار مهره، ۱۲س، ۲۳۸گ ۱٦×۹/۵، جاي عناوین سفید، ظهر ورق اول یادداشت تملك محمد علي بن مهدي موسوي دزفولي، جلد: تیماج یك لاي مشكي، خریداري آستان قدس رضوي در اردیبهشت ۱۳٦۷ .

۱۲۹
حاشية المطول
(۱٤۹۵۲)

برگ اول ساقط است .

آغاز موجود: « الكشاف حيث صرّح باختصاص جنس الحمد بالله سبحانه و تعالي فقد حكم باختصاص المحامد كلها به»

انجام: مكرر پیشین (۲۷٤۰۷)

نستعلیق تحریري، کاتب: محمد رحیم، تاریخ کتابت: دوشنبه رجب ۱۲۳۱، به خواهش محمد علي، کاغذ: آبي وفستقي آهار مهره، ۱۵س، ۱۲۵گ ۲۱×۱۳، برخي از اوراق معلق به حواشي، عناوین به سرخي، صفحة اول مهري است بیضوي با نقش «صراط علي حق نمسكه» عطف شیرازه بندي با نخهاي الوان، جلد: تیماج یك لاي قهوه اي ، وقفي سید محمد باقر سبزواري در محرم ۱٤۰۵ .

۱۳۰
حاشية المطول
(۱٤۹۳۱)

آغاز و انجام: مانند همان (۲۷٤۰۷)

نستعلیق، کاتب: سلیمان بن مصطفي بن امور، تاریخ کتابت: سه شنبه، آخر جمادي الاول ۹۱۹، کاغذ: نخودي آهار مهره، ۱۹س، ۱۱۲گ ۱۸/۵×۱۳، عناوین به شنگرف، برخي از اوراق معلق

به حواشي ابراهيم، قطب زاده، چلبي و ديگران، صفحة اول يادداشت تملك محمد حسين بن امامقلي در نهم ربيع الاول ١٢٩٥، جلد: مقوا، وقفي سيد محمد باقر سبزواري در محرم ١٤٠٥ .

١٣١
حاشية المطول
(ض١٥٣٧٨)

نسخه ذيلاً ناقص و تمام اوراق آن وصالي شده است .

آغاز: مانند همان (٢٧٤٠٧)

انجام موجود: « ذلك في حاشيته بان المراد بالمقابلة ... يقال ورد به الحمي ...»

نسخ، كاتب: محمد شفيع طبسي، تاريخ كتابت: ١٠٦٨ هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ٢٨س، ٦٥گ ٢٤×١٩، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، تصحيح و مقابله شده، صفحة اول معلق به حواشي، جلد: تيماج مشكي فرسوده، وقفي محمد رفيع بن محمد شفيع طبسي در سال ١٣٦٦ .

١٣٢
حاشية المطول
(٢٧٤٧٨)

برگ اول ساقط و مصدّر است به دو برگ از حاشيه ملاّ عبدالله يزدي .

آغاز موجود: « يظهر ان ما ذهب اليه من ان اللّام في الحمد لتعريف الجنس»

انجام: مكرر پيشين (٢٧٤٠٧)

نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن يازدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ١٦س، ١٨٠گ ١٨×١١، جاي عناوين سفيد، برخي از اوراق معلق به حواشي خواجه ابوالقاسم و احمد، ذيل صفحة آخر مهر مربعي احمد محشي با نقش «المتوكل علي الله عبده احمد» ديده مي شود. جلد: تيماج مشكي اسقاطي، خريداري آستان قدس رضوي در شهريور ١٣٨٠ .

١٣٣
حاشية المطول
(١٥١٣٢)

نسخه از ابتدا و وسط ناقص و ٢١ برگ از آخر، متعلق به اواسط نسخه مي باشد كه در صحافي ترتيب آن رعايت نشده است .
آغاز موجود: « الكلام لكنه تفيده ضرورة تكرر الاسناد و في عبارة المفتاح اشارة الي ذلك»
انجام: « مثل الرقطاء الرقط سواد و يشويه

لفظ بياض دجاجة اقطاء.»
آخر موجود: « قصر ضرب زيد علي عمرو بمعني ان مفهوم.»
نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن يازدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ١٧س، ١٣١گ ١٩×١٢/٧، جاي عناوين سفيد، جلد: مقوا، رويه گالينگور، عطف و گوشه تيماج قهوه اي، وقفي مكتبة الامام امير المؤمنين (ع) در ارديبهشت ١٣٦٥ .

١٣٤
حاشية المطول
(٢٢٨٥٢)

نسخه كامل و آغاز و انجام مانند پيشين (٢٧٤٠٧) است .
نستعليق، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: ٢٨ ذي حجه ١٠٧٦، كاغذ: شكري آهار مهره، ١٥س، ١٦١گ ٢٠/٥×١١/٥، جاي عناوين سفيد، جلد: تيماج لبه دار قهوه اي روشن آستر دار، وقفي سيد عبدالباقي آية اللّهي شيرازي در اسفند ١٣٧٤ .

١٣٥
حاشية المطول
(ض١١٥٠٤)

نسخه ذيلاً ناقص و موجودي بخشي از آن است .
آغاز: مكرر همان (٢٧٤٠٧)
انجام موجود: « و لا يلزم من ذلك ان يكون المخاطب واحداً لجواز تعدّده مع وحدة السامع ...»
نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن سيزدهم هـ .ق. كاغذ: شكري آهار مهره، ٢٣س، ٣٩گ ٢٠×١٣، جاي عناوين سفيد، عطف شيرازه بندي با نخ

هاي الوان، جلد: ميشن قهوه اي، وقفي شيخ محمد باقر آية الله زادة مازندراني در مرداد ۱۳۵۳ .

۱۳٦

حاشية المطول
(۲٤۰۱۷)

اين نسخه از انتها ناقص و آغاز آن مكرر پيشين (۲۷٤۰۷) است .

انجام موجود: « فقد اجتمع في غير العقلاء جهتا تغليب احديهما من حيث اختصاص.»

نسخ و نستعليق تحريري، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن سيزدهم هـ .ق. كاغذ: فستقي فرنگي آهار مهره، ۱۲س، ۱۲۳گ ۱٦/۲×۱۰، جاي عناوين سفيد، اوراق اندكي رطوبت رسيده، جلد: تيماج يك لاي قهوه اي، وقفي كتابخانه رضوي بوسيلة حجة الاسلام حاج آقاي الهي خراساني .

۱۳۷

حاشية المطول
(۲۸۱۲۲)

(عربي)

محشي شناخته نشد .

حاشيه مختصري است با عناوين «قوله - قوله» بر كتاب مطول تفتازاني . نسخه ناقص و موجودي تا «الباب الاول احوال الاسناد الخبري» است .

آغاز موجود: «بسمله، الحمدلله ذي الانعام و الصلاة علي نبيه عليه الصلاة و السلام قوله افتتح الي آخره اشارة الي ان الابتداء وقع بالتسمية و الحمد جميعاً عملاً بالحديثين.»

انجام موجود: « قوله و يمكن ان يقال لازم فايدة الخبر هذا و ان كان صحيحا لكنه يخالف ما ذكره المصنف كما صرح به الشارح.»

نستعليق، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن يازدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي، ۲۹س، ۲۰گ ۱۲/۳×۲۳، جاي عناوين سفيد و بعضا به شنگرف، جلد: مقوّا، عطف مشمع، اهدايي مقام معظم رهبري حضرت آية الله خامنه اي در دي۱۳۸۰ .

۱۳۸

حاشية المطول

(۲۰۸۲٤)

(عربي)
از نظام الدين عثمان بن عبدالله خطائي از علماي قرن (۱۰ هـ .ق .)[1]
حاشية متوسطي است با عناوين «قوله - قوله» بر

كتاب مطول سعد الدين مسعود تفتازاني .
اين حاشيه به پايان نرسيده و تا اواسط مبحث مسند اليه است. هدف نويسنده بيشتر توضيح عبارت مصنف است و كمتر به ردّ و ايراد پرداخته است .
آغاز: «بسمله، قال الشارح الفاضل رحمه الله الحمدلله الذي الهمنا الالهام ايقاع الشئ من الخبر في القلب بطريق الفيض ... بسمله، لك اللّهمّ الحمد و المنة و علي رسولك و علي آله و اصحابه ... قوله افتتح كتابه بعد التيمن بالتسمية بحمد الله نسبة الافتتاح الي الحمد مع تأخره عن التسمية يحتمل وجوها»
انجام: «باعتبار انه لما تخصص التحرير به علم انّ مطلوبها هو الذكر و هو ليس بمذكر صريحاً و الله اعلم بالصواب.»

نسخ، كاتب: علي بن محمد بن غانم حويزي، تاريخ كتابت: سوم شوال ۱۰۵٦، كاغذ: نخودي آهار مهره، ۱۹س، ۱٤۰گ ۱۹/٥×۱۲/٥، عناوين به شنگرف، نسخه تصحيح شده و بعضاً معلق به حواشي، جلد: تيماج عنابي، اهدائي مقام معظم رهبري حضرت آية الله خامنه اي در خرداد ۱۳۷۳ .

۱۳۹

حاشية المطول

(۱٤۰۷۸)

آغاز: «بسمله، افتتح كتابه بعد التيمن بالتسمية بحمد الله سبحانه و تعالي نسبة الافتتاح الي الحمد فقط مع تأخيره عن التسمية يحتمل وجوها»

۱ـ تولد نامبرده ۹۰۱ و وفاتش نامعلوم است .

انجام: « باعتبار انه لما تخصصت التحرير به علم ان مطلوبها الذکر و هو ليس مذکورا صريحاً.»
نستعليق، کاتب: ابراهيم بن قاضي بن محمود، تاريخ کتابت: شعبان ۹۳۹، کاغذ: نخودي آسيب ديده، ۲٤س، ۱۰۹گ ۲۱×۱۳، برخي از عناوين به شنگرف و جاي اغلب آنها سفيد، برخي از اوراق معلق به حواشي، ظهر ورق اول، اقسام تعريف، جلد: مقوا، رويه پارچه، وقفي فاضل خان در ۱۰٦٥ق. تاريخ تحويل ۱۳٦۳ش.

۱٤۰
حاشية المطول
(٦٤۳٤)

آغاز: « بسمله، لك اللّهم الحمد و المنة و علي رسولك و آله الصلاة و التحية قوله افتتح کتابه بعد التيمن بالتسمية بحمد الله و سبحانه و تعالي نسبة الافتتاح الي الحمد فقط ...»
انجام: مانند پيشين (۱٤۰۷۸)
نستعليق، کاتب: نامعلوم، تاريخ کتابت: قرن يازدهم هـ .ق. کاغذ: نخودي آهار مهره، ۱۸ تا ۲۰س، ۱۱۸گ ۲۰×۱۳، عناوين به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي عصام الدين و فتح با جملة دعائي «سلمه الله» و «منه»، ظهر ورق اول يادداشت هاي تملك محمد علي بن عبداللّطيف و غيره، جلد: بيرون تيماج مشکي ضربي با ترنج و درون ميشن قهوه اي، وقفي مهدي قدوسي در اسفند ۱۳۱۹ .

۱٤۱
حاشية المطول
(۱۷۱٤۱)

از ابتداي نسخه سه برگ افتاده است و از انتها مقدار پنج برگ از نسخه هاي پيشين اضافه دارد .
آغاز موجود: « لاتصافه تعالي بصفات الکمال فلو کان الشکرهو اعتقاد الاتصاف بصفات الکمال لم يحسن ذلك»
انجام: « و ليس هو مذکور (کذا) صريحا قوله من لم يمارس بدل من العقلاء ... فظهر جهة قول

المصنف كقولهم بلفظ الجمع وجهه الشارح الي قول بعض المعتزلة»
نستعليق، كاتب: محمد باقر، تاريخ كتابت: جمعه، ٢٣ شوال ٨٩٩ [١]، كاغذ: نخودي آهار مهره، ١٩س، ١٤٨گ ١٧/٥× ٩/٥، عناوين به شنگرف، برخي از اوراق داراي حواشي و وصالي شده، جلد: تيماج

قهوه اي ضربي با ترنج و سر ترنج، انتقالي از دانشگاه علوم اسلامي رضوي در آذر ١٣٦٨ .

١٤٢
حاشية المطول
(١٣٨٩٩)

(عربي)
از ابوالقاسم بن ابي بكر سمرقندي زنده در (٨٨٨ هـ .ق.)

حاشية مختصري است با عناوين «قوله - قوله» بر كتاب مطول تفتازاني و حاشيه مير سيد شريف جرجاني. نويسنده در مقدمه مي گويد: كتاب مطول و حاشية سيد شريف در برخي موارد بسيار طولاني كه موجب ملال بود و گاهي هم ايجاز، سبب اخلال مي شد بدين سبب به تدوين اين حاشيه مبادرت نموده ضمن رفع اين دو نقيصه به توضيح و بيان مشكلات آنها پرداخته و هم به خطاهاي آنها اشاره كرده ام . به تصريح خود مؤلف اين نخستين تأليف اوست كه در سال ٨٧٥ به نام امير علي شير نوائي نگاشته است .

آغاز: « بسمله، الحمدلله الذي انعمنا بتلخيص دقايق المعاني ببدايع البيان و خصصنا ايضاح حقايق المعاني بذرايع البرهان»

١ـ نسخه با اين عبارت به پايان رسيده: « و قد وقع الفراغ من تنميق هذه الحاشية الوافية في صبح يوم الجمعة الثالث و العشرين شوال سنة سبع و اربعين و ثمانمائة» با اين وصف اگر تولد مؤلف در ٩٠١ هـ .ق. صحيح باشد كتابت نسخه ٥٤ سال قبل از به دنيا آمدن اوست .

انجام: «قد صرح بالصفة اعني الاسلام و كني عن نسبتها بالانتفاء الي الجود.»

نستعليق، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: اوائل قرن يازدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ۱۹س، ۱۷۳گ ۱۲×۱۹/۵، عناوين به شنگرف، نسخه تصحيح شده و بعضاً وصالي شده و رطوبت ديده، وقفي فاضل خان در ۱۰٦٥ق. و تحويل در ۱۳٦۳ش.

۱٤۳
حاشية المطول
(۱۳۹۰۷)

(عربي)

از احمد بن يحيي بن سعد الدين مسعود بن عمر تفتازاني معروف به شيخ الاسلام هروي مقتول در (۹۰٦ يا ۹۱٦ هـ .ق.[1])

حاشية نسبتاً متوسط و تحقيقي است با عناوين «قوله - قوله» بر كتاب مطول جدش سعد الدين مسعود تفتازاني. نويسنده به رد و ايراد و ذكر اقوال علما نيز پرداخته و در بيشتر موارد از تفتازاني دفاع كرده و به ايرادات ديگران پاسخ داده است. نسخه حاضر از ابتداي كتاب تا پايان فن دوم مي باشد.

آغاز: «بسمله، (جاي عناوين سفيد است). الهمنا حقائق الخ الالهمام القاء معني في القلب هكذا في عامة كتب اللّغة و قد قيد في العرف بان لا يكون بطريق الاكتساب و الاستعلام»

انجام: «كما لا يخفي علي ما وجد في بعض النسخ كما لا يخفي تم الفن الثاني بعناية الله و حسن توفيقه.»

نستعليق، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن يازدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي و حنائي آهار مهره، ۲۵س، ۱۰۸گ ۱۳×۲٥، جاي عناوين نانويس، برخي از اوراق معلق به حواشي، تصحيح شده، ظهر ورق اول و دو صفحة اول كتاب، چند مهر و يادداشت عرض ديد

۱ـ با استناد به يادداشت ظهر ورق اول : «الجزء الاول من كتاب حاشية شيخ الاسلام هروي (كذا) علي شرح المفتاح المشتهر بمطول ...»

از ١٠٥٧ تا ١٢٨٩ با نقش هاي « و اتخذ الله ابراهيم خليلاً ١٠٥٧» ، « بندة آل علي هست محمد نقي ١٠٧٤» ، «المتوكل علي الله الغني عبده محمد نقي» و ... جلد: تيماج عنابي ضربي با ترنج و سرترنج، وقفي فاضل خان در ١٠٦٥، تحويل در ١٣٦٣ش .

١٤٤
حاشية المطول
(ض١٥٨٦٨)

(عربي

محشي شناخته نشد .

حاشيه اي است با عناوين «قوله - قوله» بر كتاب مطول سعد الدين تفتازاني .

نسخه صدراً و ذيلاً ناقص است .

آغاز موجود: « ح يفوّت العمل بالحديث لاقتضائه انّه ينبغي ان يقع الافتتاح و الابتداء بالتسمية و يجاب بان الباء في باسم انه في الحديث ليست صلة للابتداء بل للالتباس»

انجام موجود: « و لاحاجة في ذلك الي اعتبار الايماء و من نفس الموصول ايضا بان تفسير ايماء اه ... فيتوصل بذلك الي التعريض.»[١]

نستعليق، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن يازدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ١٧س، ١٠٧گ ١٨×١٢، جاي عناوين نانويس، جلد: مقوا، رويه گالينگور، عطف وگوشه تيماج قهوه اي، وقفي حاج احمد فاضل در اسفند ١٣٦٥ .

١٤٥
حاشية المطول
(ض١٣٠٤٥)

(عربي)

١ـ برگ آخر مربوط به اول نسخه است .

از علاء الدين علي بن محمد معروف به ملا علي قوشچي (- ۸۷۹ هـ .ق.)

اين نيز حاشيه مختصري است بر مبحث تقديم مسنداليهِ كتاب «مطول» سعدالدين تفتازاني.

آغاز: « باسمه سبحانه قال صاحب الايضاح و قد تقدم المسنداليه ليفيد التقديم تخصيصه بالخبر الفعلي اي قصر الخبر الفعلي عليه ان كان المسنداليه بعد حرف النفي بلافصل نحو ما انا قلت هذا اي لم اقله»

انجام: « الثالث انه يلزم علي هذا التقدير ان يكون فرق بين قولنا ما انا ضربت الازيدا و هذا هو الذي شنع به مولانا رحمه الله علي علماء هذا الفن.» [تمت رسالة مولانا علي القوشجي علي يجب تقديم المسند اليه للمطول.]

نستعليق، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن يازدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ۱۹س، ۳گ ۱۹/۵×۱۲/۵، تصحيح شده و داراي حواشي به «لفظ منه»، عطف شيرازه بندي با نخ هاي الوان، جلد: تيماج مشكي مستعمل، وقفي شيخ عبدالله مجتهد پور در مرداد ۱۳۶۲ .

۱۴۶
حاشية المطول
(۲۱۱۱۸)

(عربي)

از عصام الدين ابراهيم بن محمد بن عربشاه اسفرايني (- ۹۴۳ هـ .ق.)

حاشيه مختصري است با عناوين «قال - قال» بر بحث تقديم مسنداليه كتاب« مطول» تفتازاني .

آغاز: « بسمله، سبحانك اللّهم لا اله الاّ انت قدّم الينا ما هو الاهم المقدم انت المؤخر واظهر لنا الطريق الاقوم»

انجام: « و قد نقل عن الشيخ ان الاثبات المعز (كذا) علي طبق الانتفاء عن المسنداليه و الله اعلم و بعلمه تم.»

نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: دهة دوم شوال ۹۶۶، كاغذ: نخودي آهار مهره، ۱۹س، ۹گ ۱۹×۱۳، عناوين به شنگرف، جلد: تيماج مشكي يك لا،

اهدائي مقام معظم رهبري حضرت آية الله خامنه اي در خرداد ۱۳۷۳ .

۱۴۷

حاشية المطول
(ض۱۳۰۴۵)

آغاز و انجام: مانند همان (۲۱۱۱۸)

نستعليق، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: نيمة اول قرن يازدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ۱۹س، ٦گ ۱۹/٥×۱۲/٥، برخي از عناوين به شنگرف، نسخه تصحيح شده، عطف شيرازه بندي با نخهاي الوان، جلد: تيماج مشكي مستعمل، وقفي شيخ عبدالله مجتهد پور در مرداد ۱۳٦۲ .

۱۴۸

حاشية المطول
(ض۱۳۰۴۵)

(عربي)

از احمد بن يحيي بن سعد الدين مسعود بن عمر تفتازاني معروف به شيخ الاسلام هروي مقتول در (۹۰٦ يا ۹۱٦ هـ .ق.)

حاشية مختصري است با عناوين «قوله» بر مبحث تقديم مسند اليه كتاب «مطول» تفتازاني و پاسخ او بر ايرادات علما .

آغاز: « قوله اراد بالخبر الفعلي ههنا الفعل المنفي اعني عدم القول»

انجام: « يلزم ان يكون غير المتكلم فاعلا بالنظر اليه لكن الكلام في افادة التقديم للاختصاص هذا آخر ما اوردنا ايراده في هذا المقام المشتبه علي كثير من الاقوام و الله الموفق للمرام.» [تمت الرسالة للشيخ الاسلام الشهيد ره علي يجب تقديم المسنداليه.]

نستعليق، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن يازدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ۱۹س، ۳گ

۱۲/٥×۱۹/٥، جاي عناوين سفيد، جلد: تيماج مشكي مستعمل، وقفي شيخ عبدالله مجتهد پور در مرداد ۱۳٦۲ .

۱٤۹
حاشية المطول
(۹۰۷۸)

(عربي)

حاشية مختصري است از «ملا ابي وردي»[1] بر كتاب مطول سعد الدين تفتازاني.

اين نسخه صدراً و ذيلاً ناقص و موجودي تا مباحث «الفصل و الوصل» است و عناوين آن «قوله - قوله» مي باشد .

آغاز موجود: « موضع المضمر و انما قلنا انهما سببان للاتقان المذكور لانّ الادراك الخواص المذكورة سبب لمعرفة اعجاز القرآن و هو سبب للتصديق بالنبوة»

انجام موجود: « قوله او جمع الخ عطف علي الجمع يعني يجعل احدهما مشبها و الآخر مشبهابه لكن لا يقصد المبالغة او علي تقدير قصدها وجب جعل احدهما مشبها و الآخر مشبهابه»

نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن يازدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ۱۷س، ۱۰۱گ ۱٥×۱۰، عناوين به شنگرف، برخي از اوراق اندكي وصالي شده، جلد: تيماج يك لاي مشكي ضربي، با ترنج و سرترنج، خريداري آستان قدس رضوي در دي ۱۳٤۱ .

۱٥۰
حاشية المطول
(۱۱٤٤۹)

(عربي)

محشي شناخته نشد .

حاشية استدلالي مفيدي است با عناوين «قوله - قوله» بركتاب مطول سعدالدين تفتازاني. در اين

---

[1] ـ به استناد ضبط ظهر ورق اول .

نوشته، علاوه بر نقل آراء بزرگان اشکالاتي هم بر تفتازاني شده است.
نسخه از ابتدا و انتها ناقص است.
آغاز موجود: « التعریف خلوصه عن الغرابة التي یکون سببا لقبحه و علي هذا سایر القیود فح یندفع الاعتراض هذا و قد اورد علي الش انه صرّح

فیما سبق ان قرب المخرج لیس سببا للتنافر لوقوعه في القرآن و فیما سیاتي ان مجرّد الجمع بین الحاء و الهاء في امدحه و کذا کثرة التکرار و تتابع الاضافات لایخلّان با الفصاحة لوقوعهما في القرآن کون هذه الامور من اسباب الاخلال وستطّلع علي جوابه انشاء الله تع »
انجام موجود: « فلا یخف اطلاقه علیه لان الاستعارة یقتضي تناهي التشبیه او الأداة و لو مقدرة یقتضي.» (کذا)
نسخ و نستعلیق، کاتب: نامعلوم، تاریخ کتابت: قرن یازدهم هـ .ق. کاغذ: نخودي آهار مهره، ۲۳ تا ۲۶س، ۱۷۸گ ۲۵/۵×۱۲/۵، عناوین به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي به لفظ «منه» و بعضا از ملاّ عبدالله یزدي، اندکي وصالي شده و رطوبت رسیده، جلد: مقوّا، رویه پارچه اخرا، وقفي شیخ محمد صالح علامة حائري در مرداد ۱۳۵۱.

۱۵۱

حقیقت و مجاز = رسالە استعاره

(۵۹۷۷)

(فارسي)

از عصام الدین ابراهیم بن محمد بن عربشاه سمرقندي اسفرایني (- ۹٤۳ هـ .ق.)[۱]
رساله اي است در تحقیق حقیقت و مجاز مشتمل بر مقدمه و جند و ساقه به شرح ذیل:
مقدمه : مشتمل بر سه طایفه .
جُند : مشتمل بر میمنه و قلب و میسره .

۱ ـ مؤلف، براي نگارندة این سطور معلوم نشد و به استناد شناسنامه هاي این نسخه و نسخة ذیل نوشته شد .

ساقه : در بيان علاقات مجاز مشتمل بر مقدمه و مقصد و خاتمه .

آغاز:

« بسمله، حمد بيحد احديرا رسد كه حقيقت مالكيت و ملكيت را مداراست ...
اما بعد اين رساله ايست در تحقيق حقيقت و مجاز بري از املال و اطناب و اخلال ايجاز به تفصيل اقسام استعاره ...»

انجام: « صلّ علي نبيك محمد و عشيرته مادام الفلك في السير.»

نستعليق خوش، كاتب: شاه حسين بن عبدالصمد تربتي، تاريخ كتابت: قرن دوازدهم هـ .ق.كاغذ: نخودي آهار مهره، ٤٠س، (مورب) ٦ص ٢٥/٥×٤٣، عناوين به شنگرف، جداول به زر و تحرير، جلد: مقوّا، وقفي ميرزا رضا خان نائيني در مرداد ١٣١١ .

١٥٢
حقيقت و مجاز
(٤٠٥٥)

آغاز: مانند همان (٥٩٧٧)

انجام: « يا خيراً من كل خير ويا مستغيثا من كل غير صلّي الله (كذا) علي نبيك محمد و عشيرته و صحبه مادام الفلك في السير.»

نستعليق، كاتب: شيخ محمود بن شيخ محمد بن زين العابدين، تاريخ كتابت: ٢٧ذي حجه ٩٧٤، محل كتابت: لها نور[١]، كاغذ: نخودي آهار مهره، ١٧س، ٢٥گ ٢٠×١٢، اوراق اندكي آسيب ديده از حشرات، جلد: مقوا، رويه پارچه، وقفي فاضل خان در ١٠٦٥ق .

١٥٣
خلاصة التلخيص
(٨٩٩٣)

(عربي)

مؤلف كه خود را معرفي نكرده «تلخيص المفتاحِ» خطيبِ دمشق را خلاصه نموده و مسائل ضروري فنون علم معاني و بيان و بديع مختصر

١ــ «لها نور» يكي از نامهاي شهر لاهور است. لغت نامهٔ علامهٔ دهخدا به نقل از غياث و برهان .

تفتازاني را بر آن افزوده و براي درك همگان از طرح مباحث غامض و پیچیده اجتناب نموده و آن را در یك مقدمه و خاتمه و سه فن ترتیب داده است.
نسخة حاضر نا تمام و موجودي تا مبحث «السرقات الشعریة» است .
آغاز: « بسمله، فهذه فوايد مخلّصة و فرايد ملخّصة من كتاب تلخيص المفتاح المنسوب الي محمد بن عبدالرحمن ... ممزوجة ببعض من المختصر الذي الّفه مسعود بن عمر...»
انجام موجود: « فان اخذ اللفظ كله من غير تقصير لنظمه فهو مذموم لانّه سرقة محضة و يسمي نسخاً .»

نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن سيزدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي، ۱۱س، ۱۲۳گ ۱۷×۱۰، جاي عناوين سفيد، جلد: مقوّا، عطف و گوشه پارچه مشكي، وقفي شيخ محمد رضا قائمي در ارديبهشت ۱۳٤۱ .

۱٥٤
دلائل الاعجاز
(٤٠٥٣)

(عربي)
از شيخ ابوبكر عبدالقاهر بن عبدالرحمن جرجاني (- ٤٧١ هـ .ق.)
اين كتاب مشهورترين و متقن ترين كتاب در علم بلاغت و معاني و بيان است كه در چندين فصل ترتيب يافته است .
نسخة حاضر ذيلاً ناقص و موجودي تا اواخر مبحث سرقات مي باشد و مصدّر است به اصول و قواعدي در مسائل نحو كه آن نيز احتمالاً از همين مؤلف باشد .
آغاز صدر: « بسمله، قال الشيخ الامام ابوبكر رحمه الله الحمدلله رب العالمين»
انجام: « قولوا و الا فاصفوا للبيان تروا كالصبح مبتلجا في عين رأيته و الحمدلله رب العالمين.»

آغاز دلائل: « بسمله، الحمدلله رب العالمين حمد الشاکرين احمده علي عظم نعمائه و جميل بلائه»
انجام موجود: « اذا متّ عن ذکرالقوا في قلق تري لها قايلا.»
نسخ، کاتب: نامعلوم، تاريخ کتابت: اوائل قرن يازدهم هـ .ق. کاغذ: نخودي، ۱۷س، ۲۰۱گ ۱۷×۱۳، عناوين به قلم سياه جلي و ارقام روي آنها به شنگرف، ظهر ورق اول چند يادداشت ومهر عرض ديد از ۱۰۵۸ تا ۱۲۷۰ هـ .ق. جلد: تيماج قهوه اي ضربي با ترنج، وقفي فاضل خان در ۱۰٦٥ق .

۱۵۵
الراح القراح المزين لمنهل النجاح[۱]
(٤۰٥٤)

(عربي)
از ملا هادي بن مهدي اسرار سبزواري (۱۲۱۲ - ۱۲۸۹ هـ .ق.)
انواع محسنات بديعي را با بياني متقن و استوار ذکر نموده و براي هر نوع اِستشهاد به آيه يا آياتي از قرآن کريم و گفتار نبي اکرم (ص) و امير مؤمنان (ع) و سروده هاي شعراي بنام عرب کرده و با عناوين «الشرح» نيز به توضيح ابيات پرداخته است . به عنوان مثال در تعريف علم بديع مي نويسد: « علم البديع هو علم يعرف به وجوه تحسين الکلام التابعة للبلاغة ... التمثيل نحو و تحسبهم ايقاظا و هم رقود و نحو يحيي و يميت و نحو قول سيد الفصحاء... امير المؤمنين و قيمة المرء ما قد کان يحسنه و الجاهلون لاهل العلم اعداء ... و منه المشاکلة و هي ذکر الشيء بلفظ غيره لوقوعه في صحبته تحقيقا او تقديرا فالاول قوله تعالي تعلم ما في نفسي و لا اعلم ما في نفسك و الثاني نحو قوله تعالي صبغة الله ...»
آغاز: « بسمله، الحمدلله الذي خلق الانسان و علمه بدايع المعاني و عجايب البيان ... و سميته بالراح القراح المزين لمنهل النجاح ...»

۱ـ در ذريعه «راح الافراح» است که با تصريح مؤلف مغايرت دارد .

انجام: « ابلت بتشديد اللام ابرئت من المرض يقال بل الرجل من مرضه برء.»
نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن سيزدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ۲۰س، ۱۱٦گ ۲۲×۱۲، جلد: تيماج عنابي ضربي با ترنج زرين، وقفي ميرزا رضا خان نائيني در مرداد ۱۳۱۱ .

۱٥٦
الراح القراح المزين لمنهل النجاح (۸۸۳٥)

از ابتداي نسخه، يك برگ و از انتهاي آن يك يا دو برگ افتاده است .
آغاز موجود: « علم البديع هو علم يعرف به وجوه تحسين الكلام التابعة للبلاغة»
انجام موجود: « و هو توكيد للعهد الاول و توثيق له بالزام احكام الربوبية و التزامها و مطلع انواره.»
نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن سيزدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ۱۹س، ۱۲۰گ ۲۱×۱۲، عناوين به سرخي، جلد: ميشن قهوه اي، خريداري آستان قدس رضوي در ارديبهشت ۱۳۳۹ .

۱٥۷
الراح القراح المزين لمنهل النجاح (۲۷۹۳۸)

نسخه، صدراً و ذيلاً ناقص است .
آغاز موجود: « علم البديع هو علم يعرف به وجوه التحسين الكلام التابعة للبلاغة و هي ضربان معنوي و لفظيّ »
انجام موجود: « علي قدم متعلق بقمت عن خطها متعلق بتخطت اي تجاوزت.»
نسخ و نستعليق، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن سيزدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهرة رطوبت رسيده و آسيب ديده از موريانه، ۱۱س،

۱۷۳ گ ۱۰/۸×۱۵۸، عناوين به سرخي، جلد: مقوا، رويه گالينگور، اهدائي حضرت آية الله خامنه اي در دي۱۳۸۰ .

۱۵۸

الرسالة السمرقندية = رسالة الاستعارات (۲۵۱۰۹)

(عربي)

از ابوالقاسم بن بكر ليثي سمرقندي حنفي از علماي قرن (۹ هـ .ق.)

در تحقيق معاني استعارات و اقسام و قرائن آنها در سه عقد به شرح ذيل :

العقد الاول : في انواع المجاز و فيه ست فرائد .

العقد الثاني : في تحقيق معني الاستعارة بالكناية و فيه اربع فرائد .

العقد الثالث : في تحقيق قرينة الاستعارة بالكناية و فيه خمس فرائد .

آغاز: « بسمله، الحمد لواهب العطيّة و الصلاة علي خير البرية و علي آله ذوي النفوس الزكّية»

انجام: « فايهما اقوي اختصاصا و تعلقا به فهو القرينة و ما سواه ترشيح»

نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: ۱۱۸٤ هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ۲۳س، ٤ص ۲۰×۱٤/٥، عناوين به سرخي، صفحات معلق به حواشي، جلد: تيماج اسقاطي، وقفي استاد جعفر زاهدي در دي ۱۳۷۷ .

۱۵۹

الرسالة السمرقندية (ض۲٥۹٤۷)

نسخه كامل و آغاز و انجام مانند همان (۲٥۱۰۹) و مذيل است به رساله حمزه افندي در مبحث استعارة مكنيه.[1]

۱ـ **آغاز:** « اعلم انه الاستعارة المكنية فيها ثلث مذاهب»
انجام: « فاحفظ هذا الكلام راجيا لطف الملك العلاّم فانه مزالق الاقدام تمت رسالة حمزة افندي.»

نستعليق، كاتب: سيد احمد رشيد بن سليمان مفتي، تاريخ كتابت: يكشنبه جمادي الثاني ١٢٠٧، كاغذ: شكري آهار مهره، ١٧س، ٤٠ص ١٥×٢١، عناوين به سرخي، وقفي استاد جعفر زاهدي در دي ١٣٧٧ .

١٦٠
الرسالة السمرقندية
(١٩٥٤٢)

نسخه كامل و آغاز و انجام مانند پيشين (٢٥١٠٩)[1] است .

نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: ١٢٥٧ هـ . ق. كاغذ: نخودي، ١٩س، ٤گ ١٨/٥×١٢/٥، خطوط روي عناوين به سرخي، جلد: مقوّاي روغني ضربي، مزين به ترنج و سرترنج، اهدائي مقام معظم رهبري حضرت آية الله خامنه اي در مرداد ,١٣٧٣

١٦١
الرسالة السمرقندية
(ض١٤٤٢٠)

آغاز و انجام: مكرر همان (٢٥١٠٩)

نستعليق، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: ١١١٠ هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ١٥س، ٦ص ١٣×١٩، خطوط روي عناوين به شنگرف، جلد: مقوّا، رويه پارچه سرمه اي، وقفي محمد صالح علامة حائري در مرداد ١٣٥١ .

١٦٢
الرسالة السمرقندية
(٢٤٣١٩)

نسخه كامل و آغاز و انجام مانند همان (٢٥١٠٩) است .

نستعليق،كاتب: ملا بيك نظر قرمكي، تاريخ كتابت: ١٢٥٨ هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره،

١ـ تنها به جاي «لواهب العطية» العظيمة است .

۱۵س، ۷ص ۲۱×۱۳/۵، عناوین به شنگرف، جداول اوراق به زر و تحریر و لاجورد، کمند به شنگرف، اندازهٔ جدول ۱۴/۵×۷/۵، جاي سرلوح در صفحهٔ اول سفید، جلد: مقواي روغني، بیرون و درون ضربي با نقش ترنج و سرترنج، خریداري آستان قدس رضوي در مهر ۱۳۷۷ .

۱۶۳
الرسالة السمرقندیة
(۲۱۷٦۰)

این نسخه ناقص است و فقط صفحهٔ اول آن موجود مي باشد و سه صفحهٔ پس از آن تفسیر است.

آغاز: مانند پیشین (۲۵۱۰۹)

انجام موجود: « و یجوزان یکون مستعاراً من ملایم المستعار منه لملایم المستعار له و یحتمل الوجهین.»

نستعلیق، کاتب: نامعلوم، تاریخ کتابت: قرن دوازدهم هـ .ق. کاغذ: نخودي آسیب دیده، کلا ۱۸ سطر، جلد: مقوا، اهدائي مقام معظم رهبري حضرت آیة الله خامنه اي در خرداد ۱۳۷۳ .

۱٦٤
الرسالة السمرقندیة
(۱۸۵۵٦)

نسخه کامل و آغاز و انجام مانند همان (۲۵۱۰۹) است .

نسخ، کاتب: نامعلوم، تاریخ کتابت: قرن یازدهم هـ .ق. کاغذ: نخودي آهار مهره، کلا ٤۲س، یک ص ۲٦×۱۳، عناوین به شنگرف، جلد: تیماج بیاضي، بیرون عنابي و درون ماشي، وقفي میرزا رضا خان نائیني در مرداد ۱۳۱۱ .

۱٦۵
الرسالة الوضعیة
(۲۵۵٤۱)

(عربي)

از علاء الدین علي بن محمد سمرقندي معروف به ملاّ علي قوشچي (- ۸۷۹ هـ .ق.) رسالهٔ مختصري است در کیفیت وضع الفاظ براي افادهٔ معاني .

آغاز: « بسمله، المشهور ان وضع المفردات لیس لافادة مسمیاتها لاستلزامها الدور و معني ذلك ان لیس الغرض من وضع المفردات ان یحصل معانیها في ذهن السامع ابتداء و الادار.»
انجام: « فیمکن ان یکون الغرض من و ضعها افادة معانیها من غیر لزوم الدور عن تلك الافادة

علي خلاف ما صرّحوا به لکنّ الحق احق ان یتبع»
نستعلیق، کاتب: نامعلوم، تاریخ کتابت: اوائل قرن یازدهم هـ .ق. کاغذ: نخودي آهار مهره، ۱۹س، ۳گ ۱۷×۹، جلد: مقواي لبه دار، وقفي استاد جعفر زاهدي در دي ۱۳۷۷ .

۱٦٦
زهر الربیع في شواهد البدیع
(٤٠٥٦)

(عربي)
از شیخ ناصر الدین محمد بن عبدالله قرقماس (- ۸۸۳ هـ .ق.)
اصطلاحات علم بدیع را در ٤۳ باب به طور اختصار بیان کرده است. مؤلف واژه ها را از جهت لغت و اصطلاح شرح داده و براي هر یك مثالي آورده است .
آغاز: « بسمله، الحمدلله الذي زین سماء المعاني بمصابیح البدیع و اطلع شمس البینات من مشرق افقها الرفیع احمده حمد عبد تدرع بالآیة»
انجام: « و تقبل منا هذا العمل الذي نرجوا (کذا) الجنّة و اجعله لنا في النار اوثق جُنّة صلّي الله علیه و علي آله و اصحابه الذین سبقت لهم السعادة و هم في البطون اجنّة ... و الحمدلله رب العالمین.»

نستعلیق، کاتب: نامعلوم، تاریخ کتابت: اوائل قرن دهم هـ .ق. کاغذ: نخودي آهار مهره، ۱۳س، ۹۰گ ۱۸×۱۳، عناوین به شنگرف، اوراق اندکي آسیب دیده از حشرات، ظهر ورق اول یادداشت تملك عبداللّطیف منشي و چند عرض دید، جلد: تیماج قهوه اي ضربي با نقش ترنج، و آستر میشن

عنابي ضربي با ترنج و چهار ابرو، وقفي فاضل خان در ١٠٦٥ ق. وتاريخ تحويل ١٣٦٣ ش .

١٦٧

شرح ابيات الايضاح
(ض١١٣٦١)

(عربي)

شارح شناخته نشد .

شرح نسبتاً مفصلي است با عناوين «قوله- قوله» بر ابيات كتاب «الايضاح في المعاني والبيان» خطيب دمشق (- ٧٣٩ هـ .ق.)

نويسنده در اين شرح به معرفي سراينده ابيات و توضيح لغات مشكل و بررسي جوانب بلاغي و بيان مفهوم آنها پرداخته است .

آغاز: « بسمله، الحمدلله المويد بحسن توفيقه الهادي بادلة الطافه الي طريقه المخوّل بعميم كرمه كل مراد المبين بجميل رافته سبيل الرشاد»

انجام: « و لا ذاقت الدنيا فراقك و لا عدمك يدعو له بدوام البقاء و الله اعلم بالصواب و اليه المرجع و المآب.»

نستعليق، كاتب: محمد بن شيخ سعيد حويزي، تاريخ كتابت: ١٠٩٧ هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ١٥س، ١٢١گ ١٨×١٢، عناوين به تحرير و شنگرف، جلد: مقوا، وقفي شيخ محمد صالح علامة حائري در مرداد ١٣٥١ .

١٦٨

شرح ابيات الايضاح
(١٢٩٧٩)

از انتهاي نسخه يك برگ ساقط است .

آغاز: مانند همان (ض١١٣٦١)

انجام موجود: « و قوله ان السيوف تعليل لقوله فلا تعجبا و المعني اني اشاهد شعراء.»

نسخ تحريري، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن نهم هـ .ق. كاغذ: حنائي رطوبت رسيده، ٢١ و ٢٢س، ١٠٨گ ١٧×١٣/٥، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، تصحيح و مقابله شده و داراي بلاغ، ظهر ورق اول يادداشت تملك ابوالحسن بن محمد رضوي و محمد بن محمود حسيني، جلد: تيماج سوخت قهوه اي

ضربي، صحافي استاد جواد رفوگران، وقفي شیخ عبدالله مجتهد پور در مرداد ۱۳٦۲ .

۱٦۹

شرح تلخیص المفتاح
(۱۳۹۱۳)

(فارسي)

ترجمه و شرح مختصري است از مترجمي نامعلوم بر کتاب «تلخیص المفتاح» خطیب دمشق . شارح بخشي از متن را ذکر کرده و پس از توضیح و ترکیب مفردات به ترجمه و شرح آن پرداخته است. نسخه صدراً و ذیلاً ناقص است .

آغاز موجود: « توان گفت مطلقا و حال این است که در تنزیل عزیز که در اعلي مراتب بلاغت نازل است . آن جناب کثرت تکرار و تتابع اضافات واقع است قال الله تعالي مثل دأب قوم نوح و نفس و ما سواها فالهمها فجورها و تقواها و انج[1] مصنف در ایضاح آورده است از قول شیخ عبدالقاهر مشعر بر آنست که او تتابع اضافات را عام تر از آن مراد داشته که مترتبه باشد چنانکه واقع نشود میان دو مضاف غیر مضافي»

انجام موجود: « و ما در طریق آخر که آن دو طریق اخیر یکي طریق انّما ست و دوم طریق تقدیم فیقال في مجامعة النفي.»

نسخ، کاتب: نامعلوم، تاریخ کتابت: حدوداً قرن یازدهم هـ .ق. کاغذ: نخودي، ۱۷س، ۲۳۰گ ۲۷×۱٦/٥، اوراق اندکي آسیب دیده از حشرات، عطف شیرازه بندي با نخ هاي الوان، جلد: تیماج مشکي، وقفي فاضلخان در ۱۰٦٥ق. و تاریخ تحویل ۱۳٦۳ش .

۱۷۰

۱ـ در اصطلاح این دوره «جه» به جاي «چه» به کار مي رفته است.

شرح تلخيص المفتاح
(۱۷۸۹۵)

(عربي)

شارح شناخته نشد.

شرح مزجي استدلالي نسبتاً مبسوطي است بر «تلخيص المفتاح» خطيب دمشق[1]. نسخه صدراً و ذيلاً ناقص و موجودي از مبحث اسناد خبري تا پايان علم معاني است.

آغاز موجود: «دفعا لتوهم التخصيص به فقال و هكذا النفي فيه من الاعتبارات جميع ما سبق في الاثبات من التجريد عن الموكدات في الابتدائي (كذا) نحو ليس زيد قائماً»

انجام: «و علي هذا يكون مقابلا لايجاز القصر و الاطناب بالانواع السابقة مقابلا لايجاز الحذف و بهذا انتهي بنا الكلام في شرح الفن الاول من فنون هذا الكتاب و هو علم المعاني و يليه فن البيان.»

نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: چهارشنبه۲۱ رجب ۱۰۸۷، كاغذ: نخودي آهارمهره آسيب ديده از حشرات، ۲۵س، ۱۷۳گ ۲۰/۵×۱۵/۵، متن و عناوين به شنگرف، جلد: اسقاطي، اهدائي سازمان حج و اوقاف، موقوفه آل عصفور در آبان ۱۳٦۹.

۱۷۱

شرح ديباجة الشرح المختصر
(٤۰٥۸)

(عربي)

از عضد الدين بن عبدالسعاد رومي احتمالاً از علماي قرن (۱۰ و ۱۱ هـ .ق.)

به گفتة او: چون ديباچه كتاب «المختصرفي شرح تلخيص المفتاح» تفتازاني، حاوي

۱ـ كتاب در بدو أمر چنين مي نمايد كه «شرح مفتاح العلوم» باشد ولي با مقابله اي كه به عمل آمد اولاً متن كتاب با مفتاح تطبيق ندارد و ثانياً عبارات «قال السكاكي في المفتاح» نشان ديگر بر نبودن مفتاح است.

استعارات حيرت انگيز و نكات دقيق بود و ادراك آن براي همگان ميسر نبود بر آن شدم كه لطائف و نكات دقيق و لغات مشكل آن را بيان كنم و به سؤالاتي كه احياناً به ذهن مي رسد پاسخ دهم .

آغاز: « بسمله، الحمدلله الذي اخرجنا عن ظلمة الكفر الي الايمان ارسل الينا الرسول صلي الله عليه و آله و سلم بالمعجزات الباهرة و النصوص المفيدة للايقان»

انجام: « قوله تحية مصدر من معني سلموا سلّم و حيّا بمعني واحد.»

نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: پنجشنبه ربيع الثاني ١٠٤٧، كاغذ: شكري آهار مهره، ١٥س، ٣٠گ ٢٠×١٥، برخي از اوراق اندكي و صالي شده، جلد: مقوا، رويه پارچه، نسخه توسط منتجب الدين در اسفند ١٣٠٩ به كتابخانه تحويل شده است .

١٧٢

شرح الرسالة السمرقندية = شرح رسالة الاستعارات

(٧٠٢٦)

(عربي)

از عصام الدين ابراهيم بن محمد بن عربشاه سمرقندي اسفرايني (- ٩٤٣ هـ .ق.)

شرح مزجي تحقيقي است بر رساله سمرقنديه ابوالقاسم ليثي سمرقندي قرن نهم هـ .ق.

آغاز: « بسمله، و به نستعين يقول العبد الفقير الي الطاف ربّه الخفية عصام الدين بن محمد حفّهما مغفرته الجليلة انّ احسن ما يزاد به النعم الوفية و يدفع به البلية في البكرة و العشية الحمد لواهب العطية»

انجام: « و الاظهر ان ما يحضر به السامع اولاً فهو القرينة و ما سواه ترشيح و لك ان تجعل الجميع قرينة في مقام شدة الاهتمام بالايضاح الحمدلله علي تمام الاصباح بعد الظلام المحوج الي المصباح و نوجوا (كذا) الانتظام في سلك دعاء من طلبة الصلحاء في الصباح و الرواح.»

نسخ تحريري، كاتب: ابراهيم بن احمد بن خضر، تاريخ كتابت: ۱۰۹۲ هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ۱۵س، ۱۷گ ۲۰×۱۵، اوراق معلق به حواشي حسن، ابراهيم، جامي و ديگران، جلد: مقوا، عطف پارچه، وقفي درة السلطنه ملك زاده كوثر در آبان ۱۳۲۶ .

۱۷۳

شرح الرسالة السمرقندية
(۱۷۹٤۰)

آغاز و انجام : مانند همان (۷۰۲٦)

نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: جمعه پنجم ذي قعده ۱۲۳٦، كاغذ: نخودي، ۱۹س، ۱٤گ ۲۱/٥×۱۹، اوراق معلق به حواشي سنان، زين الدين، ابوالقاسم و ديگران، جلد: اسقاطي، اهدائي سازمان حج و اوقاف در آبان ۱۳٦۹ .

۱۷٤

شرح الرسالة السمرقندية
(۲٥۱۰۸)

نسخه كامل است .

آغاز: مانند پيشين (۷۰۲٦)

انجام: « فقد فتح اقفال خزائن علم البيان بالاقليد و خرج بتوفيق الله عن سجن التقليد[1].»

نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: دوشنبه، سيزدهم شوال ۱۱۸٤، كاغذ: نخودي آهار مهرة رطوبت رسيده، ۲۳س، ۱۲گ ۲۰×۱٤/٥، عناوين و خطوط روي متن به سرخي، اوراق معلق به حواشي قار آباد و غيره، جلد: تيماج اسقاطي، وقفي استاد زين الدين جعفر زاهدي در دي ۱۳۷۷ .

۱۷٥

شرح الرسالة السمرقندية
(۲٥۹٤۷)

نسخه كامل و آغاز و انجام مانند همان (۷۰۲٦) است .

نستعليق، كاتب: سيد احمد رشيد بن سليمان مفتي باغروس، تاريخ كتابت: جمادي الثاني ۱۲۰۷، كاغذ: شكري آهار مهره، ۱۷س، ۲۹گ ۲۱×۱٥، خطوط روي متن به سرخي، اوراق معلق به حواشي حسن

۱ـ اين نسخه حدود ۲۰ سطر از نسخه هاي ديگر بيشتر دارد .

زيباري، علي بن صدر الدين بن عصام، مفتي زاده، حميد كفوي و علي افندي، جلد: مقوّا، وقفي جعفر زاهدي در دي ,۱۳۷۷

۱۷۶
شرح الرسالة السمرقندية
(۷۷۲۹)

آغاز و انجام : مانند پيشين (۷۰۲٦)

نستعليق، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن دوازدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ۱۷س، ۲۰گ ۲۰×۱۲، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، برخي از اوراق وصالي شده، جلد: ميشن يك لاي زرشكي، خريداري آستان قدس رضوي در مهر ۱۳۲۹ .

۱۷۷
شرح شرح مفتاح العلوم
(ض۲٥٤٥۳)

(عربي)

از شمس الدين احمد بن سليمان رومي معروف به ابن كمال پاشا (- ۹٤۰ هـ .ق.)

شرح مختصري است بر شرح خودش بر «مفتاح العلوم» سكاكي از «القانون الأول فيما يتعلق بالخبر» است تا پايان مسند اليه. در اين شرح رد و ايراد كمتر ديده مي شود .[۱]

آغاز: « بسمله، القانون الاول فيما يتعلق بالخبر قدم مباحث الخبر لسبقه في الاعتبار و ذلك لكونه اقدم في الاشتقاق و اكثر في الاستعمال و اوفر في الاشتمال علي الخواص و المزايا»

انجام: « فيه وضع الظاهر موضع ضمير الغائب علي ما سيأتي في المتن و الدرع محقبة

و السيف مقروب.»[۱]

۱ـ ر.ك: « شرح المفتاح»

۱ـ در پايان نسخه، اين ابيات تركي است:«ملتفت اولسك قزلباش قهرينه   بلكل اولدي تاريخ ملتفت

متّقي

اولسك آلورسنك دشمني   هم هلاكي تاريخدر متّقي ۹٥۰

نستعليق، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن دوازدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي آهارمهره، ۲۱س، ٦٢گ ۲۱×۱٤/٥، متن كلاً به شنگرف، تصحيح شده، جلد: تيماج عنابي ضربي، با ترنج و سرترنج، وقفي زين الدين جعفر زاهدي در دي ۱۳۷۷ .

۱۷۸

شرح شواهد المطول
(٤۰٥۷)

(عربي)

از كمال الدين محمد بن محمد فسوي مشهور به معين الدين فارسي فسوي از علماي قرن (۱۱ و ۱۲ هـ .ق.)

شرح مفصلي است بر شواهد شعري كتاب مطول سعد الدين تفتازاني كه مؤلف هنگام تدريس كتاب نوشته و پس از آن نوشته ها را ترتيب داده است. نامبرده وزن عروض ابيات، مفردات، سراينده شعر و هدف او را به طور كامل بيان نموده و در شعبان ۱۰۹٦ به پايان رسانده است .

آغاز: « بسمله، الحمدلله الذي نظم سلسلة الوجود نظما كاملا ليس فيه انثلام و نثر علي كل موجود فرايد جمان يتحير فيها الشهام»

انجام: « و الشاهد فيه حسن الخاتمة وفقنا الله تعالي و جميع المؤمنين و المؤمنات انه خير موفق و معين و هذا آخر ما اردنا ايراده في شرح الابيات ... في شهر شعبان المعظم سنة الف و ست و تسعين من الهجرة النبوية»

نسخ، كاتب: محمد بن علي قزويني، تاريخ كتابت: ۱۲۷۱ هـ .ق. كاغذ: نخودي و شكري آهار مهره، ۲٥س، ۲۸۰گ ۳۱×۲۱، جاي ابيات سفيد، جلد: تيماج عنابي ضربي با ترنج و سرترنج زرورق، عطف تيماج قهوه اي، وقفي ميرزا رضا خان نائيني در مرداد ۱۳۱۱ .

۱۷۹

ذكر مشغول اول كه الدك
دشمني هم هلاكي تاريخدر الذكر ۹٥۰
ذكره مشغول اول قزلباش المعه بو غزايه اولدي
تاريخ الذكر۹٥۱»

شرح عقود الجمان في علم المعاني و البيان = حلّ عقود الجمان
(۱۹٤۸۹)

(عربي)
از جلال الدين عبدالرحمن بن ابي بكر سيوطي

(۸٤۹ - ۹۱۱ هـ .ق.)
نامبرده «عقود الجمان» خودش را كه ارجوزة هزار بيتي در معاني و بيان و بديع مي باشد به طور اختصار شرح داده است . سيوطي ابتدا «تلخيص المفتاح» خطيب دمشق را با حذف بسياري از مثالها و افزايش مطالبي مفيد به نظم در آورد و بار ديگر خود به درخواست عدّه اي آن را شرح داد كه هر دو در قاهره و تهران به چاپ رسيده است .
آغاز: « بسمله، الحمدلله المنزّه عن المماثلة و التشبيه و اشهد ان لا اله الاّ الله وحده لا شريك لـه ... هذا تعليق علقته لينتفع به في حلّ ارجوزتي التي نظمتها في علم المعاني و البيان و سميتها عقود الجمان»[1]
انجـام: « ما اسأل الله الا ان يدوم لنا لا ان يزيد معاليه فقد كملت.»
نستعليق، كاتب: احمد بن محمد رضا خوانساري، تاريخ كتابت: دو شنبه، نوزدهم رجب ۱۳٤۵، كاغذ: نخودي آهار مهره، ۱۵س، ۲٤۵گ ۱۷×۱۰/۵، عناوين به شنگرف، جلد: مقوا، عطف و گوشه تيماج مشكي، اهدائي مقام معظم رهبري در خرداد ۱۳۷۳ .

۱۸۰
شرح المطول
(۱٦۷٤۸)

(عربي - فارسي)
از سيد ضياء الدين تقوي شيرازي قرن (۱٤ هـ .ق.)

۱ـ **آغاز** عقود الجمان:«قال الفقير عابد الرحمن الحمدلله علي البيان»

شرح بسيار مختصري است بر بعضي از مطالب كتاب «مطول» تفتازاني. اين نسخه تا انتهاي مبحث فصاحت در كلمه و كلام و متكلم است كه در ۱۳۴۱/۱۲/۱۹ شمسي مطابق با سيزدهم شوال ۱۳۸۲ قمري به پايان رسيده است .

آغاز: « بسمله، اين جانب سيد ضياء الدين تقوي شيرازي در اوائل سنّ، خيلي اشتياق داشتم به كتاب نهج البلاغه حضرت علي (ع) كه مي خواستم او را مايه منبر خود قرار بدهم ... اين خيال در من قوّت گرفت كه يك دوره بر گردم و مطالعة از آن درسها بنمايم ... مخصوصاً كتاب مطول كه مايۀ منبراين جانب است لذا مشغول شدم به عنوان متن و شرح خلاصه اي كنم»

انجام: « فلذا قال بلفظ فصيح دون كلام فصيح انتهي قدتم الجزء الاول المشتمل علي تعريف الفصاحة في الكلمه و الكلام و المتكلم سيد ضياء الدين ... ۱۳۸۲ قمري.»

نستعليق مؤلف، كاغذ: شكري، مختلف السطر، ۸۴ گ[1] ۱۱/۷×۱۶/۵، جلد: مقوا، رويه گالينگور سدري، وقفي مؤلف در دي ۱۳۶۷ .

۱۸۱

شرح مفتاح العلوم = المصباح (۱۷۲۹۷)

(عربي)

از مير سيد شريف جرجاني علي بن محمدحسيني حنفي (- ۸۱۶ هـ .ق.)

شرح نسبتاً مختصري است با عناوين «قوله - قوله» بر قسم سوم كتاب «مفتاح العلوم» سكاكي. در اين شرح مطالب مشكل و پيچيده آن توضيح داده شده و در اواسط شوال ۸۰۳ به پايان رسيده است .

نويسنده مي گويد: در آخر عمر به ماوراء النهر سفر كردم و چون در آن جا گروهي نياز مبرم به شرح اين كتاب داشتند از اين روي به تدوينِ آن پرداختم. به گفتة او: « حتي ابتليت في آخر العمر بالارتحال الي ماوراء النهر فوجدت

۱ـ اوراق پشت نويسي نشده است .

هناك اقواما عطشي الاكباد يحومون حول الكتاب و لا يهتدون الي موارده سبيلا ...»
آغاز: « بسمله، نحمدك اللّهم علي ما هديتنا من دقايق المعاني ببدايع البيان و اطلقنا عليه من حقايق المثاني بذرايع البرهان»
انجام: « و هذا آخر ما يسر الله بمنه و لطفه من

كشف فوايد هذا العلم و نظم فرايده و نسأل الله سبحانه ان ينفع به المسترشدين و ان يجعله ذخرا لنا يوم الدين و قد نجّز (نجد در برخي از نسخ) الفراغ من تأليفه اواسط شوال من سنة ثلث و ثمانمائة و حسبنا الله و نعم الوكيل.»
نستعليق، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: اوائل قرن يازدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ٢٢س، ٢٩٨گ ٢٣/٣×١٢/٥، عناوين بعضا به شنگرف و تحرير و اغلب جاي آنها سفيد، برخي از اوراق معلق به حواشي به لفظ «منه رحمه الله»، ظهر ورق اول چند يادداشت و مهر تملك از جمله مالكيت محمد شفيع بن محمد علي استر آبادي، رقم مهر «محمد نبي الله علي ولي الله الواثق بهما شفيع ١٠٧٤» صفحة دوم عرض ديدها در ١٣٠٢ تا ١٣٢٥، عطف شيرازه بندي با نخهاي الوان، جلد: تيماج مشكي لبه دار، انتقالي از دانشگاه علوم اسلامي رضوي در آذر ١٣٦٨ .

١٨٢
شرح مفتاح العلوم
(١٧٨٢٤)

آغاز و انجام: مانند همان (١٧٢٩٧)
نستعليق، كاتب: يوسف بن محمد بن خواجه امير يوسف اخلاطي، تاريخ كتابت: سه شنبه، نوزدهم ربيع الاول ٨٦٩، كاغذ: نخودي سخت آسيب ديده از موريانه، ٢٩س، ١٧٨گ ٢٧/٢×١٨/٧، اوراق معلق به حواشي و رطوبت رسيده، ذيل صفحة آخر دستخط و مهر حاجي محمد با يزيد بن عبدالباقي در ١٠٩٤ در اورنگ آباد، جلد: اسقاطي، اهدائي سازمان حج و اوقاف، موقوفه آل عصفور در آبان ١٣٦٩ .

۱۸۳
شرح مفتاح العلوم
(ض۱۷۲۹۸)

نسخه از ابتدا ناقص است .

آغاز موجود: « في الضمير العايد الي الموصول هو الغيبة اعني الاسماء الظاهرة غيّبت»

انجام: مكرر پيشين (۱۷۲۹۷)

نسخ تحريري، كاتب: عمر بن محمد بن تبادكاني، تاريخ كتابت: اواسط رمضان المبارك ۸۱۹، كاغذ: نخودي و حنائي آهار مهره، ۳۱س، ۱۰۵گ ۲٦/۷×۱۷، عناوين به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي، جلد: تيماج عنابي ضربي مستعمل، انتقالي از دانشگاه علوم اسلامي رضوي در آذر ۱۳٦۸ .

۱۸٤
شرح مفتاح العلوم
(۱٤۰۰۷)

از ابتداي نسخه يكي دو برگ افتاده است .

آغاز موجود: « بيان مدلولات الالفاظ طرفالها و هذا توسع شايع»

انجام: مكرر همان (۱۷۲۹۷)

نسخ تحريري، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: اوايل قرن دهم هـ .ق.كاغذ: نخودي آهار مهره، ۳۳س، ۱۵٦گ ۲٦×۱٦، برخي از عناوين به شنگرف، اوراق معلق به حواشي و بعضا رطوبت رسيده، جلد: تيماج مشكي ضربي مزين به ترنج با آستر ميشن قهوه اي، وقفي فاضل خان در ۱۰٦۵ق. تحويل به كتابخانه ۱۳٦۳ش .

۱۸۵
شرح مفتاح العلوم
(٤۰٦۲)

نسخه كامل و آغاز و انجام مانند پيشين (۱۷۲۹۷) است .

نستعليق، كاتب: خليل بن عبدالجليل اندجاني، تاريخ كتابت: دو شنبه ذي قعدة ۸۳۰، كاغذ: نخودي آهار مهره، ۲۵س، ۲۳٤گ ۲۵×۱۷، جاي عناوين سفيد، اوراق معلق به حواشي اغلب با رمز «منه»، ظهر ورق اول و آخر، مهر و يادداشت تملك

شیخ محمد بن شیخ علي بن شیخ جعفر، جلد: تیماج عنابي، وقفي میرزا رضا خان نائیني در مرداد ۱۳۱۱ .

۱۸٦
شرح مفتاح العلوم
(۱۳۹۲۹)

این نسخه و نسخة ذیل ،کامل و آغاز و انجام مانند همان (۱۷۲۹۷) است .

نسخ ، کاتب: عبداللّطیف بن عابد بن علي زرندي، تاریخ کتابت: ۲۳ ربیع الثاني ۸٤۲، کاغذ: نخودي آهار مهره ،۲۳س، ۲۹۹گ ۲٦/٥×۱٤/٥، عناوین به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي، با رمز «منه رحمه الله» و «منه سلمه الله» و اندکي آسیب دیده از حشرات، حاشیة صفحة آخر مهري است هشت ضلعي با نقش «ملا میر عبدالله ۱۰٦٥» و ظهر ورق اول چند یادداشت و مهر عرض دید از جمله مهر بیضوي با نقش «بندة آل علي هست محمد نقي ۱۰۷٤»، جلد: تیماج قهوه اي آستر دار، وقفي فاضل خان در ۱۰٦٥ق و تاریخ تحویل ۱۳٦۳ش .

۱۸۷
شرح مفتاح العلوم
(۲۱۰۹۰)

نسخ، کاتب: نامعلوم، تاریخ کتابت: قرن دوازدهم هـ .ق. کاغذ: نخودي وشکري آهار مهره، ۲۹س، ۲٤۹گ ۲۰/٥×۱٥، جاي عناوین سفید، نیمي از اوراق معلق به حواشي، جلد: تیماج عنابي ضربي، مزین به ترنج، اهدائي مقام معظم رهبري حضرت آیة الله خامنه اي در خرداد ۱۳۷۳ .

۱۸۸
شرح مفتاح العلوم
(۲٥٤٥۳)

(عربي)

از شمس الدین احمد بن سلیمان رومي معروف به ابن کمال پاشا (- ۹٤۰ هـ .ق.) از نوادگان یکي از امراي دولت عثماني است. او در طوقات سیواس به دنیا آمد و پس از طي مراحل مختلف علوم، به حکم

سلطان سليم، قاضي عسكر شد. پس از چندي در قاهره با دانشمندان ديدار و با آنان مناظره كرد كه بيان رسا و فضل و كمالش همگان را شگفت زده ساخت. نامبرده بعد از فوت علاء الدين علي الجمالي در سال ۹۳۲ مفتي قسطنطنيه شد. به گفتة الياس سر كيس، او در هر فني تأليفي دارد كه تعداد نوشته هايش به بيش از ۱۲۵ كتاب مي رسد.

اين كتاب، شرح مختصري است با عناوين «قال ـ اقول» بر قسم سوم «مفتاح العلوم» سكاكي. در اين نوشته به اقوال علما اشاره شده و گاهي ردّ و ايراد نيز دارد. نسخة حاضر، ناقص و موجودي از ابتداي كتاب تا اواخر مبحث «الحالة تقتضي كون المسنداليه مضمراً» است.[1]

آغاز: « الحمدلله حقّ حمده و الصلاة علي محمد و آله و صحبه قال القسم الثالث اقول صنّف المنصف كتابه في علم الأدب ...»

انجام موجود: « اللّهم الا ان يقال ان كون المقام مقام اوعي للحضور من جملة قرائن الاحوال.»

نستعليق، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن دوازدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ۲۱س، ۱۳۳گ ۲۱×۱۴/۵، عناوين به شنگرف، برخي از اوراق داراي حواشي به

۱ ـ در اين نسخه، ابتدا شرح مفتاح، سپس شرحي از مؤلف بر همين شرح و بعد شرحي از او بر شرح دوم است. در ظهر ورق اول: «شرح المفتاح» لابن كمال پاشا و حاشية له للمولي المزبور، ضبط گرديده است. حاجي خليفه مي گويد: او در شرحِ ناتمام خودمتن «مفتاح العلوم» را تغيير داده و به نام «تغيير المفتاح» نام نهاده است و برخلاف ديگر نوشته هايش به آغاز آن اشاره نكرده. و اسماعيل پاشا بغدادي نيز «تغيير المفتاح» را از جمله تأليفات ابن كمال پاشا برشمرده است. نويسندة سطور عرض مي كند: با مقابله اي كه به عمل آمد اين شرح هيچ گونه تغييري در متن نداده و چنانكه ياد آور شديم اولي شرح مفتاح و دومي شرح بر شرح مفتاح و سومي شرح بر شرح دوم است كه ما به ضبط ظهر ورق اول سومي را به عنوان «حاشية شرح المفتاح» نگاشتيم. ر.ك: معجم المؤلفين ۱: ۱۴۸، معجم المطبوعات العربية و المعربة۱: ۲۲۷ و هدية العارفين۱: ۱۴۱.

لفظ «منه»، جلد: تیماج عنابي ضربي با ترنج و سرترنج، وقفي استاد جعفر زاهدي در دي ۱۳۷۷,

۱۸۹

شرح مفتاح العلوم
(۱٤۰۰٤)

(عربي)

از حسام الدین عمر بن محمد بن علي مؤذني خوارزمي زنده در (۷٤۲ هـ .ق.)

شرح مختصر تحقیقي است با عناوین «قوله - قوله» بر هر سه قسم کتاب «مفتاح العلوم» سکاکي که در اواسط محرم ۷٤۲ در جرجانیه خوارزم به پایان رسیده است. نویسنده در هر مبحث پس از توضیح گفتار سکاکي، با عناوین «فان قلت - قلنا» به اشکالات احتمالي که احیاناً به نظر خواننده مي رسیده پاسخ داده است .

آغاز: « قال الشیخ العلامة ... الحمدلله الذي وفق بعض عباده المصطفین الاخیار للتوجه نحو الحصره الازلیة بالعشیة و الابکار»

انجام: « هذا و اذ قد وفق الله تعالي لاتمام ما اردنا ایراده من اطناب و اختصار ... لازالت مناخه في کنف الامان ... عن شوائب الزمان.»

نسخ، کاتب: نامعلوم، تاریخ کتابت: اوائل قرن نهم هـ .ق. کاغذ: حنائي رطوبت رسیده و آسیب دیده از حشرات، ۳۳س، ۲۸٤گ ۲۷/۳×۱٦/۵، ظهر ورق اول چند یادداشت و مهر عرض دید از دهم ذي قعدة ۱۰۸۷ تا ۲۷ شوال ۱۲۹۷، جلد: تیماج عنابي ضربي با ترنج و سرترنج، آستر تیماج قهوه اي، وقفي فاضلخان در ۱۰٦۵ق. تحویل در ۱۳٦۳ش .

۱۹۰

شرح مفتاح العلوم
(۹٦۲۷)

(عربي)

از سعد الدین مسعود بن عمر تفتازاني (- ۷۹۲ هـ .ق.)

شرح نسبتاً مختصري است با عناوين «قال» و «قوله» بر قسم سوم كتاب «مفتاح العلوم» سكاكي (٦٢٦).

در اين شرح مطالب پيچيده و مشكل با بياني سليس و استوار توضيح داده شده و در شوال ۷۸۹ به پايان رسيده است. به گفتهٔ مؤلف: « فاخذت في شرح له يتضمن تفصيل مجملاته و تبيين معضلاته و كشف استاره عن اسراره و نصب المنار الي انواره و حلّ الفاظه و بسط معانيه و تشييد قواعده و تسديد مبانيه مع تهذيب للكلام و تنقيح و ترتيب للمرام ... سالكا مسلك الايجاز و الاختصار تاركا مذهب الاطناب و الاكثار ...» حاجي خليفه مي گويد: بر قسم سوم «مفتاح العلوم» شروح بسيار نوشته شده كه بهترين آنها سه شرح است: اول: شرح علامه قطب الدين محمود شيرازي، دوم: شرح تفتازاني و سوم: شرح مير سيد شريف جرجاني .

آغاز: « بسمله، خير خبر يوشّح به صدر الكلام و احسن حديث يرشّح لمقتضي المقام.»

انجام: « و تعديته الي مفعولين لتضمين معني الطلب و السؤال و الله المسئول لتيسير الآمال و المشكور علي ما افاض من النوال و له الحمد علي كل حال.»

نسخ، كاتب: نامعلوم ،تاريخ كتابت: قرن نهم هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ۱۹س، ۲۹٦گ ۱۸×۱۳، عناوين به شنگرف، جلد: تيماج قهوه اي ضربي با ترنج، وقفي خان بابا مشار در ارديبهشت ١٣٤٦ .

۱۹۱
شرح مفتاح العلوم
(١٦٧٧٢)

از ابتداي نسخه دو برگ ساقط است .

آغاز موجود: « معاقد علم المعاني و الكلام فيه قلنا الاقرب انه عطف علي معاقد»

انجام: مانند پيش (٩٦٢٧)

نسخ مخلوط به نستعليق، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن نهم هـ .ق. كاغذ: حنائي، ۳۵س، ۱٦۹گ ۲۷×١٦/٥، عناوين به شنگرف، اوراق معلق به

حواشي، جلد: مقوّا، رويه گالينگور، عطف و گوشه تيماج قهوه اي، وقفي احمد نوغاني مقدم در اسفند ١٣٦٧ .

١٩٢
شرح مفتاح العلوم
(١٤٠٨٢)

اين نسخه از انتها و نسخة ذيل از ابتدا ناقص است .

آغاز: مانند همان (٩٦٢٧)

انجام موجود: «قوله و من جهات الحسن لم يات بالضمير العايد الي القسم الثاني.»

نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن دهم هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ١٧س، ٢١٣ گ ١٧/٥×٢٦/٥، عناوين به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي، عطف شيرازه بندي با نخ هاي الوان، ظهر ورق اول چند يادداشت و مهر عرض ديد در سالهاي ١٠٩٠ ، ١٠٩٤ و ١١٠٧، جلد: تيماج مشكي، وقفي فاضل خان در ١٠٦٥ هـ .ق .

١٩٣
شرح مفتاح العلوم
(٦٣٠٦)

آغاز موجود: « التركيب و التأليف و التفريق لمدارج الترتيب و الترصيف»

انجام: مانند همان (٩٦٢٧)

نسخ خفي، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: آخر ذي حجه ٨١٦ ، كاغذ: نخودي رطوبت رسيده، ٣٦س، ١٦٠گ ١٦×٢٧/٥، عناوين به سياه جلي، ظهر ورق آخر ابيات فارسي به قلم محمد بن محمد روايي، برخي از اوراق اندكي وصالي شده، جلد: تيماج قهوه اي، خريداري آستان قدس رضوي در اسفند ١٣١٨ .

١٩٤
شرح مفتاح العلوم
(١٧٢٩٨)

كاتب نسخه را قبل از برگ آخرختم كرده است .

آغاز: مانند همان (٩٦٢٧)

انجام: « مع اختلافهما عربيا و فارسيا ... زر يافته ببار فردا در باب عن بظن منكر تمت الحمدلله رب العالمين.»

نسخ تحريري، كاتب: علي حصاري، تاريخ كتابت: قرن نهم هـ .ق. كاغذ: نخودي و حنائي آهار مهره، ۳۱س، ۱۱۸گ ۲۶/۷×۱۷، عناوين به شنگرف، اوراق معلق به حواشي، ظهر ورق اول يادداشت و مهرهاي عرض ديد و نيز حواشي بر كتاب، جلد: تيماج عنابي ضربي فرسوده، انتقالي از دانشگاه علوم اسلامي رضوي درآذر ۱۳٦۸ .

۱۹۵

شرح مفتاح العلوم
(۱٤۰۸۰)

اوراقي از ابتدا و وسط نسخه افتاده است .

آغاز موجود: « حيث قال ان فايدة الخبر هو الحكم او لازمه و لازم الحكم و هو انك تعلم حكم ايضا »

انجام: مكرر پيشين (۹٦۲۷)

نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن نهم هـ .ق. كاغذ: نخودي آسيب ديده از حشرات، ۲۵س، ۲۸۳گ ۲٦×۱۷، عناوين به شنگرف، عطف شيرازه بندي با نخ هاي الوان، جلد: تيماج عنابي ضربي با ترنج و سرترنج، عطف و حاشيه ميشن ماشي، وقفي فاضل خان در ۱۰٦۵ق . تاريخ تحويل ۱۳٦۳ش .

۱۹٦

عقود الدرر في حل ابيات المطول و المختصر
(ض۱۵۱۱۸)

(عربي)

از حسين بن شهاب الدين حسين بن محمد بن حيدر عاملي كركي (- ۱۰۷٦ هـ .ق.)

در اين كتاب شواهد كتاب مختصر و مطول سعدالدين تفتازاني توضيح داده شده است. نويسنده در شرح ابيات پس از ذكر شاهد به نام ناظم و ميزان شعر و قبل و بعد آن اشاره نموده سپس به توضيح لغت و اعراب و معني و محلّ شاهد و نكات بلاغي آن پرداخته است .

آغاز: « يا من اطّلع في اسماء بيان البديع البراعة اهلّه المعاني و قرن دلائل الاعجاز باسرار البلاغة من آيات المثاني»
انجام: « يبلغ بعد اسقاط المكرّرات ستّمائة واحد عشر منها في المطوّل خمس مائة و ثمانية و تسعون و الباقي مع بعض ما فيه في غيره و الله اعلم.»

شكستة نستعليق، كاتب: حسن بن حسين موسوي، تاريخ كتابت: جمعه ٢٢ ذي حجه ١٢٥٢، كاغذ: نخودي آهار مهره، ٢٠س، ١٠٧گ ٢٠/٨×١١ ، عناوين به شنگرف، ظهر ورق اول و ذيل صفحة آخر مهر مربع با نقش «عبده الواثق بالله الغني حسن موسوي»، جلد: تيماج مشكي ضربي با ترنج و سر ترنج، وقفي مكتبة امير المؤمنين (ع) در ارديبهشت ١٣٦٥ .

١٩٧

عقود الدرر في حل ابيات المطول و المختصر
(٨٦٦٤)

آغاز و انجام: مانند پيشين .

شكستة نستعليق ، كاتب: علي محمد بن حيدر قلي، تاريخ كتابت: ٢٦ ربيع الاول ١٢٥٣، كاغذ: نخودي آهار مهره، ٢٧س، ٦٤گ ٣٦×٢٢، صدر و ذيل نسخه مهري است بيضوي با نقش «يا علي اغفر لعبدك المذنب»، جلد: مقوّا، عطف وگوشه تيماج عنابي ، وقفي سيد علي اصغر زاده موسوي در ارديبهشت ١٣٣٨ .

١٩٨

عقود الدرر في حل ابيات المطول و المختصر
(١٠٩١١)

نسخه كامل و آغاز و انجام مانند همان (ض١٥١١٨) است .

نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن يازدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ١٩س، ١٨٢گ ١٨/٥×١٢، ابيات و عناوين به شنگرف، صفحة اول، داراي سر لوح مزدوج مذهّب مرصّع، جداول

اوراق به زر و تحرير و شنگرف و لاجورد، اندازة جدول ۲/۱٤×۷/٦، ظهر ورق اول و ما قبل آن چند يادداشت تملك از سال ۱۰۷۸ تا ۱۳٤۱، جلد: ميشن مشكي، وقفي محمد ايراني مجرد در بهمن ۱۳۵۰ .

۱۹۹

عقود الدرر في حل ابيات المطول و المختصر
(۱۱۳٤۲)

نسخه از انتها ناقص است .

آغاز: مكرر پيشين (ض۱۵۱۱۸)

انجام موجود: « فيطير الي الماء و يرجع في ليلة و يهتدي فيه الي مكانه في الظلمة و الضّلال و الشاهد فيه ان.»

نستعليق تحريري، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن سيزدهم هـ .ق. كاغذ: شكري آهار مهره، ۱۲س، ۱٤۸گ ۱۹×۱۵، خطوط روي ابيات به سرخي، جلد: مقوا، رويه پارچه لاجوردي، وقفي شيخ محمد صالح علامة حائري در مرداد ۱۳۵۱ .

۲۰۰

غرّة الالفاظ و نزهة الالحاظ
(۲۵۵۷۲)

(فارسي)

از محمد بن علي كاتب سمرقندي احتمالاً قرن (۱۱ هـ .ق.)

در بيان معاني سجع، متشابه، مجاز، استعاره، تشبيه، ترصيع، اغراق، تنسيق، مراعات نظير، مراعات اضداد و غيره مي باشد كه به منظور آموزش مكاتبات و نامه نگاري نگاشته شده است .[۱]

آغاز: « بسمله، مي گويد بندة ضعيف محمد بن علي الكاتب السمرقندي كه حقيقت كتاب ركن وثيق است از اركان دولت و حلية نفيس است ...»

---

۱ ـ اين رساله ارتباط چنداني با موضوع معاني و بيان ندارد .

انجام موجود: « مقر مألوف وطن مأنوس اعظم مصائب اوسع نوائب (كذا) »

نستعليق، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن دوازدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي، ۱۲س، ۹گ ۱۷/۵×۱۱، جلد: تيماج فرسوده، وقفي جعفر زاهدي در دي ۱۳۷۷ .

۲۰۱
المجاز و الاستعارة
(۱۸۵۵۷)

(عربي)

از جار الله زمخشري، محمود بن عمر بن احمد (- ۵۳۸ هـ .ق.)

رسالة مختصراست كه مؤلف در ديباچة كوتاهي به توضيح حقيقت و مجاز پرداخته آن گاه در باب اول، سيزده قسم مجاز مرسل و در باب دوم، چهارده قسم استعاره را بيان نموده است .

آغاز: « بسمله، الحقيقة ان يثبت لفظ فيما وضع له بعرف كائن من كان و المجاز ان يتعدي اللّفظ عن موضعه في ذلك العرف»

انجام: « كان السؤال بكلمة من عن تعيين ذات الباري فعدل عن تشخيص الذات واجب بصفة يدل عليها و صلي الله علي محمد و آله الطاهرين.»

نسخ و نستعليق، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: دوازدهم رجب ۱۰۷۷، كاغذ: نخودي آهار مهره بياضي، سطور، مورّب، ۲ گ ۱۳×۲۶، عناوين به شنگرف، جلد: تيماج آلبالوئي با آستر ماشي، وقفي ميرزا رضا خان نائيني در مرداد ۱۳۱۱ .

۲۰۲
مختصر البديع
(۲۳۶۱۸)

(فارسي)

از زين العابدين بن ميرزا توكّل واعظ متخلص به عارف بروجردي قرن (۱۳ هـ .ق.) محسنات لفظي و

معنوي را با ذكر اشعار شاعران فارسي بيان كرده است .

آغاز: « بسمله، حمدله اما بعد بدان كه صورت و شمايل سراپاي معشوق وجودست... في تشبيهات واين چنان است كه هرجا لب را به لعل تشبيه كنند بايد كه دهان را به درج گوهر تشبيه كنند»

انجام: « سهل ممتنع شعري را گويند كه گفتن آن سهل و آسان نمايد اما مثل آن نتوان گفت مانند شعر حضرت استادي فلان تمام شد كتاب مختصر البديع در روز يك شنبه بيست و سيم صفر ۱۲۷۲ به دست حقير فقير زين العابدين ... التماس دعا و بفاتحه دارم.»

نستعليق مؤلف، كاغذ: نخودي آهار مهره، ۱۶س، ۳۹گ ۲۰×۱۴، عناوين به سرخي، فاقد جلد، وقفي شكر الله فقيه نيا در آذر ۱۳۷۵ .

۲۰۳

المختصر في شرح تلخيص المفتاح = شرح مختصر تلخيص

(۱۴۶۴۱)

(عربي)

از سعد الدين مسعود بن عمر تفتازاني (- ۷۹۲ هـ .ق.)

شرح مزجي مختصر و مفيدي است بر «تلخيص المفتاح» خطيب دمشق. تفتازاني در آغاز، شرح مبسوطي نوشت كه به نام «المطول في شرح تلخيص المفتاح» مشهور شد و چون خيلي مفصل بود به درخواست عدّه اي از فضلا آن را جرح و تعديل كرد و با حذف زوايد و افزايش فوايد، به شرح دوبارة آن مبادرت كرد و در سال ۷۵۶ در غجدوان[1] به پايان رساند .

آغاز: « بسمله، نحمدك يا من شرح صدورنا لتلخيص البيان في ايضاح المعاني و نوّر قلوبنا بلوامع التبيان من مطالع المثاني»

۱ــ غجدوان از قراي بخارا بود؛ لغت نامة دهخدا .

انجام: « مشتملة علي لطف الفاتحة و منطوية علي حسن الخاتمة ختم الله لنا بالحسني و يسّر لنا الفوز بالذخر الاسني بحق النبي و آله.»
نستعليق خفي، كاتب: سليمان بن محي الدين بن ابراهيم، تاريخ كتابت: ۹۸٤ هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ۲۱س، ۱۷٦گ ۲۱×۱۲،

عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي ابوالقاسم، كواشي، حسن چلبي، اندكي رطوبت رسيده و وصالي شده، صفحة اول و آخر خط و مهر تملك محمد زاهد بن عبدالجواد در ۱۲۰۳ و چند
مهر ديگر، جلد: مقوّا، عطف و گوشه تيماج قهوه اي سوخت، وقفي سيد محمد باقر سبزواري در محرم ۱٤۰٥ .

۲۰٤

المختصر في شرح تلخيص المفتاح (۱٥۷۸۷)

نسخه ذيلاً ناقص است .
آغاز: مثل همان (۱٤٦٤۱)
انجام موجود: «ان يسلكه الاسلاميّون و يتبعونهم في ذلك فان التبين المذكورين لابي تمام.»
نستعليق، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن يازدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ۱٥س، ۱۸٥گ ۱۷/۷×۱۱/۳، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، اوراق معلق به حواشي و اندكي آسيب ديده، عطف شيرازه بندي با نخ هاي الوان، جلد: تيماج مشكي، وقفي استاد محمود شهابي در آبان ۱۳٦٦ .

۲۰٥

المختصر في شرح تلخيص المفتاح (۱۸۱۲۷)

نسخه ذيلاً ناقص است .
آغاز: مكرر پيشين (۱٤٦٤۱)
انجام موجود: « و الذي حارت البرية فيه حيوان مستحدث من جماد يعني تحيّرت الخلائق في المعاد الجسماني.»

نسخ، کاتب: نامعلوم، تاریخ کتابت: قرن سیزدهم هـ .ق. کاغذ: نخودي و فستقي آهار مهره، ١٤س، ٤٢گ ٢١×١٧، برخي از اوراق معلق به حواشي خطائي و غیره، فاقد جلد، وقفي بنیاد پژوهشهاي اسلامي در اسفند ١٣٧٠ .

٢٠٦

المختصر في شرح تلخیص المفتاح (٢٣٨٧٥)

این نسخه ناتمام و موجودي تا ششمین سطر از «الفن الثالث علم البدیع» است .

آغاز: مانند پیشین (١٤٦٤١)

انجام موجود: « و هي اي وجوه تحسین الکلام ضربان معنوي.»

نستعلیق تحریري، کاتب: نامعلوم، تاریخ کتابت: قرن سیزدهم هـ .ق. کاغذ: الوان فرنگي آهار مهره، ١٤ و ١٥س، ١٥٥گ ٢١/٥ ×١٥/٥، برخي از اوراق معلق به حواشي، جلد: تیماج فرسوده، وقفي کتابخانه رضوي توسط حجة الاسلام الهي خراساني .

٢٠٧

المختصر في شرح تلخیص المفتاح (١٨٤٥٣)

نسخه کامل و آغاز و انجام مانند همان (١٤٦٤١) است .

نسخ،کاتب: محمد بن محمد رحیم جنابدي، تاریخ کتابت: یکشنبه، ٢١ شوال ١٢٣٠، کاغذ: شکري آهار مهره، ١٨س، ١٧٦گ ٢٠/٤×١٣/٥، عناوین و خطوط روي متن به شنگرف، عطف شیرازه بندي با نخ هاي الوان، جلد: بیرون تیماج مشکي ضربي با ترنج و سرترنج و قلمداني و درون میشن قهوه اي، انتقالي از دانشگاه علوم اسلامي رضوي در آذر ١٣٦٨ .

٢٠٨

المختصر في شرح تلخیص المفتاح (١٧٧٩٣)

آغاز و انجام مانند همان (١٤٦٤١) است .

نستعلیق، کاتب: نامعلوم، تاریخ کتابت: قرن یازدهم هـ .ق. کاغذ: نخودي آسیب دیده از حشرات، ١٤س، ٢٦٣گ ١٩/٧×١٤، عناوین و خطوط روي متن به شنگرف، اوراق معلق به حواشي، تصحیح و مقابله

شده و داراي بلاغ، اندكي رطوبت رسيده و وصالي شده، ظهر ورق اول مطالب متفرقه و چند يادداشت تملك، جلد: تيماج عنابي ضربي با ترنج و سرترنج، واگذاري سازمان حج و اوقاف، موقوفة آل عصفور در آبان ۱۳۶۹ .

۲۰۹
المختصر في شرح تلخيص المفتاح
(۲۲۷۸٤)

نستعليق، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: ۱۲۷۹ هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ۱۹س، ۱۳۹گ ۲۱/۵×۱۳، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، اوراق كمابيش معلق به حواشي، جلد: تيماج قهوه اي ضربي با ترنج و سرترنج، وقفي سيد عبدالباقي آية اللّهي شيرازي در اسفند ۱۳۷٤ .

۲۱۰
المختصر في شرح تلخيص المفتاح
(۱٦٦۰٦)

نسخه كامل و آغاز و انجام مانند همان (۱٤٦٤۱) است .

نستعليق، كاتب: عبدالعلي بن محمود انصاري، تاريخ كتابت: نهم ذي قعدة ۹۸۱، كاغذ: نخودي آهار مهره، ۱۸س، ۱٤۹گ ۱۸/۵×۱۲/۵، اوراق معلق به حواشي، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، جلد: مقوا، عطف، ميشن عنابي، وقفي حسين نمائي مقدم در مهر ۱۳٦۷ .

۲۱۱
المختصر في شرح تلخيص المفتاح
(۱٤۹۰۵)

برگ اول نسخه افتاده است .

آغاز موجود: « المسخ علي ذلك الكتاب و كنت اضرب عن هذا الخطب صفحا»

انجام: مانند همان (۱٤٦٤۱)

نسخ، كاتب: جعفر بن محمد مراد جرفادقاني، تاريخ كتابت: ۱۲۳۰ هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ۱۹س، ۱۵٦گ ۲۰×۱٤/۵، برخي از اوراق معلق به حواشي، جلد: مقوّا، رويه گالينگور، عطف و گوشه ميشن مشكي، وقفي سيد محمد باقر سبزواري در محرم ۱٤۰۵ .

۲۱۲
المختصر في شرح تلخيص المفتاح (۱۵۰۷۵)

اين نسخه و نسخة ذيل كامل و آغاز و انجام مانند پيشين (۱٤٦٤۱) است .

نسخ، كاتب: محمد مؤمن شهميرزادي، تاريخ كتابت: رمضان المبارك ۱۰۹۳ هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ۱۸س، ۲۰٦گ ۲٤/۷×۱۲/٤، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي، ذيل صفحة آخر يادداشت تملك و مهر محمد اسماعيل بن عبدالوهاب حسيني در ۱۱۰۷، اوراق اندكي آسيب ديده از حشرات و رطوبت رسيده، جلد: تيماج عنابي مستعمل، وقفي مكتبة امير المومنين (ع) در ارديبهشت ۱۳٦۵ .

۲۱۳
المختصر في شرح تلخيص المفتاح (۱۵۷٦۹)

نسخ، كاتب: عبدالكريم بن ميرزا رضي، تاريخ كتابت: ۲۸ محرم ۱۲٤۷، كاغذ: شكري آهار مهره، ۱۸س، ۱۵۹گ ۲٤×۱۳، ظهر ورق اول دو يادداشت تملك از محمد علي و عبدالسلام، جلد: تيماج مشكي مستعمل، وقفي استاد محمود شهابي در آبان ۱۳٦٦ .

۲۱٤
المختصر في شرح تلخيص المفتاح (۱۵۸۱٤)

نسخه ناتمام است .

آغاز: مكرر پيشين (۱٤٦٤۱)

انجام موجود: « و الاخص باسم المرفوع كقوله هذا مصاب الم طعم (كذا) صاب و ان اختلفا»

نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن سيزدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ۲۵س، ۹۷گ

١٥/٧×٢١/٢، برخي از اوراق معلق به حواشي، جلد: مقوّا، رويه گالينگور، عطف و گوشه تيماج قهوه اي، خريداري آستان قدس رضوي در خرداد ١٣٦٧ .

٢١٥
المختصر في شرح تلخيص المفتاح (٢٠٦٥٦)

اين نسخه و نسخة ذيل كامل و آغاز و انجام مانند همان (١٤٦٤١) است .

نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن يازدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ٢٥س، ١٠٥گ ١٤×٢٤/٥، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي، برگ آخر توسط مرحوم مصطفي حسيني خوانساري نونويسي شده، ظهر ورق اول چند يادداشت و مهر تملك، جلد: تيماج عنابي ضربي با ترنج و سرترنج، اهدائي مقام معظم رهبري حضرت آية الله خامنه اي در خرداد ١٣٧٣ .

٢١٦
المختصر في شرح تلخيص المفتاح (٢٢٥٥٢)

نسخ، كاتب: محمد بن سعيد طباطبائي، تاريخ كتابت: نوزدهم جمادي الاول ١٠٦٧، كاغذ: نخودي آهار مهره، ١٦س، ١٧٧گ ١٦×٢٠/٥، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، نسخه تصحيح شده و كمابيش داراي حواشي، برگ اول نونويسي شده، ظهر ورق اول يادداشت تملك در محرم ١٢٨٢ ، جلد: تيماج عنابي، خريداري آستان قدس رضوي در فروردين ١٣٧٥ .

٢١٧
المختصر في شرح تلخيص المفتاح (١٨٠١٧)

اين نسخه و نسخه هاي ذيل كامل و آغاز و انجام مانند همان (١٤٦٤١) است .

نسخ، كاتب: عبدالسلام بن جعفر موسوي زنجاني، تاريخ كتابت: دوشنبه هشتم جمادي الاول ١٢٤١، كاغذ: شكري آهار مهره، ١٦ و ١٧س، ٢١٢گ ١٥×٢٠/٥، برخي از اوراق معلق به حواشي چلبي و ديگران، عناوين به شنگرف، جلد: تيماج قهوه اي ضربي با

ترنج و سرترنج، وقفي سيد يعقوب در هجدهم ذي حجه ۱۲۵۷، و در يازدهم رجب ۱۴۱۱ توسط آية الله شبيري زنجاني به كتابخانه تحويل گرديده است .

۲۱۸

المختصر في شرح تلخيص المفتاح
(۱۸۰۷۷)

نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن يازدهم هـ .ق. كاغذ: حنائي آهار مهره، ۱۶س، ۲۳۲گ ۲۰/۵×۱۲/۵، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي عبدالرحيم ، ابوالقاسم، و ديگران، جلد: تيماج عنابي فرسوده، وقفي سيديوسف حسنيان در آذر ۱۳۷۰ .

۲۱۹

المختصر في شرح تلخيص المفتاح
(۲۲۸۸۳)

نسخ،كاتب: ملك محمد بن محمد هاشم خوانساري، تاريخ كتابت: دوشنبه ۲۸ محرم ۱۰۱۶، كاغذ: شكري آهار مهره، ۱۶س، ۱۹۸گ ۲۱×۱۵/۵، حواشي اوراق اندكي آسيب ديده و رطوبت رسيده، جلد: تيماج عنابي يك لا، وقفي عبدالباقي آية اللّهي در اسفند ۱۳۷۴ .

۲۲۰

المختصر في شرح تلخيص المفتاح
(۲۳۱۸۱)

نسخ خفي، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن سيزدهم هـ .ق. كاغذ: شكري آهار مهره، ۲۴س، ۱۰۵گ ۲۱×۱۵، عناوين به سرخي، جلد: ميشن مشكي يك لا، وقفي فخر المحققين شيرازي در مرداد ۱۳۷۵ .

۲۲۱

المختصر في شرح تلخيص المفتاح
(۱۸۱۰۸)

نسخ، كاتب: سيد حسين بن سيد علي بن مير بهرام حسيني، تاريخ كتابت: پنجشنبه، پنجم رجب

۱۲۵۸، کاغذ: الوان آهار مهره، ۱۸س، ۲۲۱گ ۱۸×۱۱، حواشي اوراق ترجمة ابیات به نقل از جامع الشواهد، جلد: تیماج مشکي، وقفي آقاي رمضانعلي شاکري در دي ۱۳۷۰ .

۲۲۲

المختصر في شرح تلخیص المفتاح

(۱۸۰۹٦)

آغاز: مانند پیشین (۱٤٦٤۱)

انجام: « مشتملة الي لطف الفاتح و منطویة علي حسن الخاتم (کذا)»

نسخ، کاتب: سید علي بن اسماعیل موسوي عمادي، تاریخ کتابت: جمعه،پانزدهم ذي قعده ۱۲۵۹، کاغذ: شکري آهار مهره، ۲۱س، ۱٤۱گ ۲۱×۱٤، عناوین و خطوط روي متن به سرخي، اندکي از صفحات داراي حواشي از چلبي و غیره، ظهر ورق اول مطالب متفرقه، جلد: تیماج مشکي مستعمل، وقفي حاج آقاي رمضانعلي شاکري در دي ۱۳۷۰

۲۲۳

المختصر في شرح تلخیص المفتاح

(۱۸۱۹٦)

نسخه از ابتدا ناقص است .

آغاز موجود: « و قال و ما ظلمناهم و لکن کانوا انفسهم یظلمون الي غیر ذلك ...»

انجام: « مشتملة علي لطف الفاتحة و منطویة علي حسن الخاتمة.»

شکستة نستعلیق، کاتب: نامعلوم، تاریخ کتابت: پنجشنبه محرم ۱۰٦۱، کاغذ: نخودي آهار مهره، ۱۷س، ۱۲٦گ ۱۹/٥×۱۳، برخي از عناوین و خطوط روي متن به شنگرف، اوراق بعضاً معلق به حواشي، جلد: تیماج قهوه اي لبه دار ضربي مستعمل، وقفي خانم بیگم عقیلي در خرداد ۱۳۷۱ .

۲۲٤

المختصر في شرح تلخیص المفتاح

(۲۰٦۸٥)

نسخه کامل و آغاز و انجام مانند همان (۱٤٦٤۱) است.

نستعليق، کاتب: محمد بن يوسف بن موسي کميشتي، تاريخ کتابت: پنجشنبه ربيع الاول ۱۰۰٤، کاغذ: نخودي آهار مهره، ۱٥س، ۱۹۳گ ۲۰/٥×۱٥، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، اوراق معلق به حواشي زوزني، شيخ الاسلام، خيرالدين و ديگران، ظهر ورق اول مطالب متفرقه از جمله: تفصيل تأليفات تفتازاني، توضيح برخي از واژه ها و فرق بين آنها و مطالب ديگر ادبي، ظهر ورق آخر فهرست مطالب، جلد: مقوا، عطف و گوشه ميشن عنابي، اهدائي مقام معظم رهبري حضرت آية الله خامنه اي در خرداد ۱۳۷۳.

۲۲٥

المختصر في شرح تلخيص المفتاح (۲۷۲٥٥)

کاتب آخرين برگ را ناتمام گذاشته است.

آغاز: مانند پيشين (۱٤٦٤۱)

انجام موجود: «بحيث يقصر عن کنه وصفه العبارة و کيف لاوکلام.»

نسخ، کاتب: نامعلوم، تاريخ کتابت: قرن سيزدهم هـ .ق. کاغذ: شکري آهار مهره، ۱۸س، ۱٥۹گ ۱۲×۲۱، برخي از اوراق معلق به حواشي، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، جلد: تيماج يك لاي مشکي، خريداري آستان قدس رضوي در شهريور ۱۳۸۰.

۲۲٦

المختصر في شرح تلخيص المفتاح (۱۰۳٥۳)

آغاز و انجام: مانند پيشين (۱٤٦٤۱)

نستعليق، کاتب: لهاکاي (کذا) تاشکندي، تاريخ کتابت: ۱۰۰۲ هـ .ق. کاغذ: حنائي رطوبت رسيده و آسيب ديده از حشرات، ۱۷س، ۲۰۲گ ۲۲×۱٦، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي، جلد: مقوا، رويه

گالينگور، عطف و گوشه تيماج قهوه اي ، وقفي آقاي حاذقي در آبان ١٣٤٩ .

٢٢٧

المختصر في شرح تلخيص المفتاح (١٠٣٢١)

تعداد دو برگ از ابتداي نسخه افتاده است .

آغاز موجود: « و الصلاة علي سيدنا محمد خير من نطق بالصواب»

انجام: مكرر همان (١٤٦٤١)

نسخ، كاتب: حاجي محمد بن محمد شاه جهرمي، تاريخ كتابت: ٢٣ رمضان ١١٠٦، كاغذ: نخودي آهار مهره، ١٧س، ١٨٠گ ١٨×١٢، برخي از اوراق معلق به حواشي و اغلب وصالي شده، جلد: تيماج قهوه اي سوخت، وقفي آقاي حاذقي در آبان ١٣٤٩ .

٢٢٨

المختصر في شرح تلخيص المفتاح (٢٦٨٩٠)

نسخه صدراً و ذيلاً ناقص است .

آغاز موجود: « القياس يجهلون بياء الغيبة لأن الضمير عايد الي قوم و لفظه لفظ الغايب»

انجام موجود: « فان كان حسنا مختارا تلقاه و استلذه حتي.»

نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن دوازدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ١٤س، ٢٢٠گ ٢٠×١٢، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي، تصحيح و مقابله شده، جلد: تيماج مشكي فرسوده، خريداري آستان قدس رضوي در بهمن ١٣٧٩ .

٢٢٩

المختصر في شرح تلخيص المفتاح (٢٧١٨٦)

نسخه از ابتدا ناقص است .

آغاز موجود: « لان هذا اعتبار محض ثم لا نم انتفاء التخصيص في نحور اجل جائني»

انجام: مانند پيشين (١٤٦٤١)
نسخ، كاتب: شاه محمد بن محمد كاظم، تاريخ كتابت: رجب المرجب ١١٢٤، كاغذ: نخودي آهار مهره، ١٩س، ١٧١گ ٢٤×١٢، برخي از اوراق معلق به حواشي، تصحيح و مقابله شده، فاقد جلد، خريداري آستان قدس رضوي در شهريور ١٣٨٠.

۲۳۰
المختصر في شرح تلخيص المفتاح (٢٦٣٠٤)

نسخه كامل و آغاز و انجام مانند همان (١٤٦٤١) است.
نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: شنبه، اول رمضان المبارك ١٢٣٦، كاغذ: نخودي آهار مهره، ٢٠س، ١٧٧گ ٢٥/٥×١٥، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي ابوالقاسم، چلبي و ديگران، ظهر ورق اول و ذيل ورق آخر مطالب متفرقه با چند مهر مربع و بيضوي با رقم «اللّهم صل علي محمد و آل محمد» و «عبده محمد حسين حسيني» فاقد جلد، اهدائي بنياد شهيد تهران در فروردين ١٣٧٨.

۲۳۱
المختصر في شرح تلخيص المفتاح (٢٥٠٠٨)

از انتهاي نسخه دو برگ ساقط است.
آغاز: مكرر پيشين (١٤٦٤١)
انجام موجود: « حيث لم يؤت بالكلام الاخر فجأة من غير قصد الي ارتباط و تعليق بما قبله.»
نستعليق، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن يازدهم هـ.ق. كاغذ: نخودي، ١٧س، ١٤٤گ ١٩×١٢، اوراق معلق به حواشي و بعضاً رطوبت رسيده و وصالي شده، خطوط روي متن به شنگرف، جلد: تيماج مشكي ضربي با ترنج و سرترنج مستعمل، وقفي جار اللّهي در بهمن ١٣٧٧.

۲۳۲
المختصر في شرح تلخيص المفتاح

(۲۵٦٦٦)

این نسخه و نسخه هاي ذيل كامل و آغاز و انجام مانند همان (١٤٦٤١) است .
نستعليق، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن يازدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ١٥س، ١٩٩گ ٢٤/٥×١٥، برخي از اوراق معلق به حواشي،

عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، تصحيح و مقابله شده و اندكي رطوبت رسيده، جلد: مقوا، رويه گالينگور (عاريه است) وقفي استاد جعفر زاهدي در دي ١٣٧٧ .

۲۳۳

المختصر في شرح تلخيص المفتاح

(۱۵۷۰۳)

نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن دوازدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ١٤ و ١٥س، ٢٤٣گ ٢٠/٨×١٤/٢، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، اوراق معلق به حواشي ابوالقاسم، محيي الدين، چلبي و ديگران، اندكي وصالي شده ، جلد: مقوا، رويه گالينگور، عطف و گوشه تيماج قهوه اي سوخت، خريداري آستان قدس رضوي در ارديبهشت ١٣٦٧ .

۲۳٤

المختصر في شرح تلخيص المفتاح

(۲۵۹۲٤)

نسخ، كاتب: محمد حسين بن محمد بن سليمان طبسي، تاريخ كتابت: چهاردهم جمادي الثاني ١٢٥٩، كاغذ: شكري آهار مهره، ١٩س، ١٨٨گ ٢١×١٥، برخي از اوراق معلق به حواشي، عناوين و خطوط روي متن به سرخي، جلد: تيماج فرسوده، وقفي استاد جعفر زاهدي در دي ١٣٧٧ .

۲۳۵

المختصر في شرح تلخيص المفتاح

(۲۵٤۹٦)

آغاز و انجام این نسخه و نسخة ذيل مانند پيشين (١٤٦٤١) است .

نسخ و نستعليق، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: پنجشنبه، هفتم شعبان ۱۲٤۹، كاغذ: شكري آهار مهره، ١٦س، ۱۷۳گ ۲۱×۱٤، برخي از اوراق معلق به حواشي، ظهر ورق اول و آخر مطالب متفرقه و اشعار فارسي، جلد: تيماج يك لاي قهوه اي، وقفي استاد جعفر زاهدي در دي ۱۳۷۷ .

۲۳٦

المختصر في شرح تلخيص المفتاح (۱۹۰۰۹)

نسخ، كاتب: محمد علي، تاريخ كتابت: نهم ربيع الاول ۱۳۱۱، كاغذ: نخودي، ۱٥و١٦س، ۱٥٥گ۲۲×۱۸، خطوط روي متن به شنگرف، اوراق موريانه خورده و بعضاً معلق به حواشي، جلد: تيماج اسقاطي، وقفي شيخ هبة الله هروي در مهر ۱۳۷۲ .

۲۳۷

المختصر في شرح تلخيص المفتاح (۱۲۹٥۳)

نسخه ذيلاً ناقص است.

آغاز: مانند همان (۱٤٦٤۱)

انجام موجود: « اي الطويلة الظهور و الاعناق جمع اقود.»

نستعليق، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن يازدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ۱۷س، ۲۱۳گ ۲۲×۱۱/۷، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي و بعضاً وصالي شده، ظهر ورق اول يادداشت تملك جمال الدين محمد قاسم و حسين بن محمد جواد عاملي، جلد: تيماج قهوه اي، وقفي شيخ عبدالله مجتهد پور در مرداد ۱۳٦۲ .

۲۳۸

المختصر في شرح تلخيص المفتاح (۹۲٦۳)

آغاز و انجام اين نسخه و دو نسخة ذيل ساقط است .

آغاز موجود: « اي مانع حقير فكيف بالعظيم او التكثير كقولهم انّ له لا بلا و انّ له لغنما.»
انجام موجود: « حتي يكون كلّ تأكيداً له و حاصل هذا الكلام انا لا نسلّم.»[۱]
نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن يازدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي و حنائي، ۱۹س، ۹۸گ

۱۹×۱۲، خطوط روي متن به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي و بعضاً وصالي شده و رطوبت رسيده، جلد: تيماج مشكي، خريداري آستان قدس رضوي در دي ۱۳٤۱ .

۲۳۹
المختصر في شرح تلخيص المفتاح (۱۳۹۱۲)

آغاز موجود: « الذي هو من اللوازم المساوية للفاعل الحقيقي»
انجام موجود: « فان للتألق و الثقالة للكلام بمنزلة الاظفار للمنيّة.»
نستعليق، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن سيزدهم هـ .ق. كاغذ: شكري آهار مهره، ۱۷س، ۱٥۱گ ۲۱×۱٤/٥، برخي از اوراق معلق به حواشي، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، صفحة اول وقف نامة محمد علي ازغندي در ۱۳۱۸، جلد: مقوا، عطف ميشن عنابي و عطف نسخه شيرازه بندي با نخ هاي الوان، وقفي فاضل خان در ۱۰٦٥ق. تاريخ تحويل ۱۳٦۳ .

۲٤۰
المختصر في شرح تلخيص المفتاح (۲٥٤٥٤)

آغاز موجود: « احوال اسناد الخبري و هو ضمّ كلمة اخري او ما يجري مجراها الي اخري»
انجام موجود: « كما يكشف عن الشيء الشيء الطاري عليه.»

۱ـ برگ آخر «رايحة من الفعل [تا] قدمت امام المقصود لارتباط له بها» مربوط به سومين ورق نسخه است .

نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن سيزدهم هـ .ق. كاغذ: فستقي آهار مهره، ۲۱س، ۹۵گ ۱٤×۲۱/٥، برخي از عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، عطف شيرازه بندي با نخ هاي الوان، جلد: تيماج مشكي، وقفي استاد جعفر زاهدي در دي ۱۳۷۷ .

۲٤۱
المختصر في شرح تلخيص المفتاح (۱۱٤۸۰)

بعد از برگ دوم و انتهاي نسخه تعداد ۲۰ برگ افتاده است .

آغاز: مكرر پيشين (۱٤٦٤۱)

انجام موجود: « فالمصراع الثاني مأخوذ من المصراع الثاني لابي تمام علي كل من تفسيري ابن جنّي و ابن فورجه اذ لا يشترط.»

نستعليق، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن دوازدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ۱٥س، ۱۷۸گ ۱۸×۱۲، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، نسخه مصحّح و برخي از اوراق وصالي شده، جلد: مقوا، عطف ميشن نخودي، واقف: نامعلوم، تاريخ وقف : ۱۳٥۲

۲٤۲
المختصر في شرح تلخيص المفتاح (٤۰٦۱)

نسخه صدراً و ذيلاً ناقص است .

آغاز موجود: « العلوم سرّا و يكشف من وجوه الاعجاز في نظم القرآن استارها»

انجام موجود: « لجواز ان يكون اللّازم اعمّ و انا اقول منشا هذا الاعتراض.»

متن به نسخ و شرح به نستعليق، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن يازدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ۱٥س، ۳۹گ ۱۹×۱۰، متن و عناوين به شنگرف، و بعضاً جاي آنها سفيد، برخي از اوراق معلق به حواشي شيخ الاسلام و غيره، جلد: تيماج عنابي، وقفي ميرزا رضا خان نائيني در مرداد ۱۳۱۱ .

۲٤۳
المختصر في شرح تلخيص المفتاح

(۹۰٤٤)

این نسخه و دو نسخة ذیل کامل و آغاز و انجام مانند همان (۱٤٦٤۱) است .

نستعلیق، کاتب: نامعلوم، تاریخ کتابت: قرن یازدهم هـ .ق. کاغذ: نخودي آسیب دیده از موریانه، ۱٦س، ۲۱۰گ ۱۹×۱۳، عناوین و خطوط روي

متن به شنگرف، اوراق معلق به حواشي، ظهر ورق آخر مطالب متفرقه، جلد: تیماج قهوه اي، وقفي شیخ مرتضي امامي در تیر ۱۳٤۱ .

۲٤٤

المختصر في شرح تلخیص المفتاح

(۱۲٦٥۰)

نستعلیق، کاتب: نامعلوم، تاریخ کتابت: قرن یازدهم هـ .ق. کاغذ: نخودي، ۱٥س، ۲٥۰گ ۲٤/٥×۱۲، اوراق معلق به حواشي شیخ الاسلام و غیره، ذیل صفحة آخر و پس از آن مطالب متفرقه و دستخط و مهر تملك حسن بن حسین موسوي است که نسخه را به فرزندش سید اسماعیل اهدا نموده و همچنین خط و مهر تملك عنایت الله بن محمد اشرف و نیز تملك آقا حسین محمد رفیع خوانساري که به مالکیت یکي از فضلاي وقت درآورده، جلد: میشن قهوه اي، وقفي حسین کي استوان درآبان ۱۳٤۸ .

۲٤٥

المختصر في شرح تلخیص المفتاح

(۱٤۱۷٥)

نستعلیق، کاتب: نامعلوم، تاریخ کتابت: قرن یازدهم هـ .ق. کاغذ: نخودي آهار مهره، ۲۱س، ۱٤۱گ ۲۳×۱۳، عناوین و خطوط روي متن به شنگرف، اوراق معلق به حواشي، ذیل صفحه آخر مهر تملك کمال الدین حسین بن خواجه احمد یس و ظهر ورق اول دستخط و مهر مالکیت محمد محسن با رقم «افوّض امري الي الله عبده محمد محسن» و چند تملك دیگر، جلد: مقوا، وقفي سید محمد باقر سبزواري در محرم ۱٤۰٥ .

۲٤٦

المختصر في شرح تلخيص المفتاح (۱۱۵۱۰)

کاتب نسخه را قبل از اتمام ختم کرده است (حدود ۳ برگ) .

انجام موجود: « فهو ههنا غلط محض.»

نستعليق، کاتب: نامعلوم، تاريخ کتابت: قرن يازدهم هـ .ق. کاغذ: نخودي آهار مهره، ۲۱س، ۱۳۵گ ۲۴/۵×۱۴/۵، برخي از اوراق معلق به حواشي، خطوط روي متن بعضاً به شنگرف، ظهر ورق اول مطالب متفرقه از جمله معامله نسخه در ۱۱۲۹ هـ .ق. جلد :تيماج مشکي،عطف شيرازه بندي با نخ هاي الوان، وقفي مهندس احمد بادرام پور در بهمن ۱۳۵۳ .

۲۴۷

المختصر في شرح تلخيص المفتاح (۷۰۲۵)

از انتهاي نسخه مقدار ۸ برگ ناقص و ٦ برگ وصالي شده است .

آغاز: مانند همان (۱٤٦٤۱)

انجام موجود: « قال له يا کليب اغثني بشربة ماء فاجهز عليه و قيل المستجير.»

نستعليق، کاتب: نامعلوم، تاريخ کتابت: قرن سيزدهم هـ .ق.[1] کاغذ: شکري آهار مهره، ۱۲ و ۱۳س، ۲۹۲گ ۲۰×۱٤، برخي از اوراق معلق به حواشي، جلد: مقوا، رويه پارچه، عطف و گوشه ميشن قهوه اي، وقفي درة السلطنه ملك زاده کوثر در آبان ۱۳۲٦ .

۲٤۸

المختصر في شرح تلخيص المفتاح (۱٤۰۸۱)

نسخ و نستعليق، کاتب: نامعلوم، تاريخ کتابت: قرن يازدهم هـ .ق. کاغذ: نخودي و حنائي آهار مهره، ۱٦س، ۲۰۱گ ۲٤×۱۷/۵، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، اوراق معلق به حواشي، جلد: تيماج قهوه اي ضربي با ترنج و سرترنج، وقفي فاضل خان در ۱۰٦۵ق .

۱ـ تاريخ تحرير: برخي از حواشي ۱۲٤۳ و ۱۲۹۱ هـ .ق. است .

۲۴۹
المختصر في شرح تلخیص المفتاح
(۴۰۶۳)

نسخه فاقد دیباچه است .
آغاز: « بسمله، الحمد هو الثناء باللسان علي

قصد التعظیم»
انجام: مکرر پیشین (۱۴۶۴۱)
نسخ و نستعلیق، کاتب: محمد طاهر بن سید محمود، تاریخ کتابت: قرن یازدهم هـ .ق. کاغذ: نخودي آهار مهرة رطوبت رسیده، ۲۱س، ۱۰۹گ ۱۷×۲۶، اوراق معلق به حواشي ، برخي از عناوین و خطوط روي متن به شنگرف، ظهر ورق اول وقف نامه محمد محسن سبزواري در هفدهم ذي قعدة ۱۱۰۹ و دستخط و مهر تملك محمد علي بن محمد باقر حسیني، جلد: مقوا، رویه پارچه، بوسیله تشریفات آستان قدس رضوي در ۱۳۱۶ ش به کتابخانه تحویل گردیده است .

۲۵۰
المختصر في شرح تلخیص المفتاح
(۱۰۵۶۳)

نسخه کامل و آغاز و انجام مانند پیشین (۱۴۶۴۱) است .
نسخ، کاتب: ابن الله یار بنابي، تاریخ کتابت: اوئل قرن سیزدهم هـ .ق. کاغذ: شکري آهار مهره، ۱۹س، ۲۰۴گ ۱۸×۳۰، عناوین و خطوط روي متن به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي حسن چلبي، زین العابدین، شیخ الاسلام، زوزني و دیگران، جلد: تیماج قهوه اي ضربي با ترنج و سرترنج همراه با آستر میشن عنابي در مرداد ۱۳۴۹ .

۲۵۱
المختصر في شرح تلخیص المفتاح
(۸۳۸۸)

از انتهاي نسخه یك برگ افتاده است .
آغاز: مانند پیشین (۱۴۶۴۱)

انجام موجود: « و منه اي من الاقتضاب القريب من التخلص قول الكاتب»

نستعليق، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن يازدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي رطوبت رسيده، ۱۳س، ۲۰٦گ ۱۹×۱۳، برخي از اوراق معلق به حواشي، جلد: مقواي روغني با نقش ترنج و سرترنج، وقفي سرداركل يار محمد خان افشار در خرداد ۱۳۳۲ .

۲٥۲

المختصر في شرح تلخيص المفتاح (۱٤۷۷۲)

نسخه ذيلاً ناقص است .

آغاز: مكرر همان (۱٤٦٤۱)

انجام موجود: « و انّ كلاّ من السور بالنسبة الي المعني الّذي يتضمّنه مشتمل علي.»

نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن سيزدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ۱۲س، ۲۳٦گ ۲۱×۱٥، عناوين و خطوط روي متن به سرخي، برخي از اوراق معلق به حواشي چلبي، قطب الدين و جواد در ۱۲٥۹، جلد: مقوا، عطف و گوشه تيماج قهوه اي، وقفي سيد محمد باقر سبزواري در محرم ۱٤۰٥ .

۲٥۳

المختصر في شرح تلخيص المفتاح (۱۳۲٤٦)

نسخه كامل و آغاز و انجام مانند پيشين (۱٤٦٤۱) است .

نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن يازدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي، ۱۸س، ۲۰۳گ ۱۸/٥×۱۲، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، اوراق معلق به حواشي خطابي، چلبي، شيخ و ديگران، ظهر ورق اول دستخط و مهر تملك ابوالحسن بن ميرزا علي موسوي در ۱۲۰۹، جلد: ميشن زر شكي ضربي با ترنج و سرترنج، اهدائي كاظم مدير شانه چي در آبان ۱۳٦۲.

۲٥٤

المختصر في شرح تلخيص المفتاح

(٤٠٦٠)

نسخه صدراً و ذيلاً ناقص و اوراق آخر نيز نامرتب است .

آغاز موجود: « احوال المسنداليه اي الامور العارضة له من حيث انّه مسنداليه»

انجام موجود: « يقوم الساعة اي القيامة المجرمون ما لبثوا غير ساعة من ساعات.»

نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن دوازدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ١٦ تا ٢٠س، ١٩١گ ٢٠×١٣، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي و بعضاً رطوبت رسيده و نونويسي شده، جلد: ميشن ماشي، وقفي آقاي شجيعي در دي ١٣١٥ .

٢٥٥

المختصر في شرح تلخيص المفتاح
(١٣٣٩٥)

اين نسخه و نسخة ذيل كامل و آغاز و انجام مكرر همان (١٤٦٤١) است .

نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن يازدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره و ٢٤برگ از ابتدا فرنگي خط دار نونويس، ١٧س، ٢١٣گ ١٢/٥×٢٣/٥، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي و اندكي رطوبت رسيده، جلد: مقوا، عطف و گوشه پارچه، وقفي ميرزا اسد الله فاضلي در تير١٣٦٢ .

٢٥٦

المختصر في شرح تلخيص المفتاح
(٦٣٠٥)

نسخ و نستعليق، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن يازدهم هـ .ق.كاغذ: نخودي رطوبت رسيده، ١٩ و ٢٠س، ١٩٠گ ١٢/٥×١٩/٥، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، اوراق معلق به حواشي، اندكي وصالي شده، ظهر ورق اول وقف نامة محمد حسين خراساني و يادداشتي است به نقل از خط تفتازاني دربارة تأليفات و تاريخ آنها، جلد:

تيماج مشكي ضربي با آستر قهوه اي، خريداري آستان قدس رضوي در اسفند ۱۳۱۸ .

۲٥۷

المختصر في شرح تلخيص المفتاح (١٤٤٨٦)

اين نسخه و نسخه هاي ذيل كامل و آغاز و انجام مانند همان (١٤٦٤١) است .

نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: شنبه، هشتم جمادي الاول ١١٦٤،كاغذ: نخودي آهار مهره، ٢٣س، ١٣١گ ٢١×١٥، عناوين و خطوط روي متن و بعضاً خود متن به شنگرف، تصحيح شده، برخي از اوراق داراي حواشي، ظهر ورق اول: يادداشت تملك اسدالله بن اسماعيل سلماسي و خريد نسخه به مبلغ ١٤٠٠ دينار تبريزي در ١٢٣٨ و در ذيل صفحة آخر: دستخط مالكيت علي بن محمد داغستاني در شعبان ١٢٣٢، جلد: مقوّا، عطف تيماج مشكي، وقفي سيد محمد باقر سبزواري در محرم ١٤٠٥ .

۲٥۸

المختصر في شرح تلخيص المفتاح (٩٦٧٩)

نستعليق، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: دوشنبه، ٢٨ ربيع الاول ١٠٩٨، كاغذ: نخودي آهار مهره، ١٧س، ١٩٣گ ٢٥×١٣، اوراق معلق به حواشي چلبي و ديگران، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، جلد: مقوا، رويه پارچه يشمي ، وقفي خان بابا مشار در ارديبهشت ١٣٤٦ .

۲٥۹

المختصر في شرح تلخيص المفتاح (١٤٠٧٦)

نسخ و بعضاً نستعليق، كاتبِ نسخ نامعلوم، كاتب نستعليق: مهدي بن مؤمن يزدي، مشهور به خليفه، تاريخ كتابت: دوشنبه، دهة سوم صفر ١٠٠١، كاغذ: نخودي آهار مهره، ١٨س، ٢٣٢گ ١٨×١٢، برخي از اوراق معلق به حواشي چلبي و ديگران، ذيل صفحة آخر، خط و مهر تملك احمد تهراني با رقم «لا اله الاّ الله الملك الحق المبين عبده احمد»، جلد: تيماج مشكي مستعمل، وقفي فاضل خان در ١٠٦٥ق .

المختصر في شرح تلخيص المفتاح
(۱٤٥۰۸)

نسخ، كاتب: علي بن علي محمد نجار، تاريخ كتابت: ۱۲۳۱ هـ .ق. محل كتابت: مدرسة ظهريه اردو بادي، كاغذ: شكري آهار مهره، ۱٤س، ۲۰۸گ ۲۰×۱٤، عناوين و خطوط روي متن به

شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي چلبي، سيد شريف و ديگران، جلد: تيماج قهوه اي ضربي با ترنج و سرترنج، وقفي سيد محمد باقر سبزواري در محرم ۱٤۰۵.

۲٦۱

المختصر في شرح تلخيص المفتاح
(۱۱٥۸۹)

نسخ، كاتب: محمد حسن خنداپي، تاريخ كتابت: جمادي الثاني ۱۲۲۸، محل كتابت: بروجرد مدرسة نواب الاشرف محمد تقي شاه قاجار، كاغذ: شكري آهار مهره، ۱۸س، ۱٥۷گ ۲۰/٥×۱٤/٥، عناوين و خطوط روي متن به سرخي، برخي از اوراق معلق به حواشي، تصحيح شده، جلد: ميشن ماشي، وقفي حسن فريد محسني در شهريور ۱۳٥٤ .۰

۲٦۲

المختصر في شرح تلخيص المفتاح
(۸٤۹٥)

نستعليق، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: ۱۲۳۹ هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ۱۳س، ۲٥۸گ ۱۹×۱۳، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، اوراق معلق به حواشي، و بعضاً وصالي شده، ظهر ورق اول مطالب متفرقه از جمله اين عبارت: «اعلم ان تدوين البلاغة من شيخ عبدالقاهر الجرجاني و تطبيقه علي آيات القرآن من الزمخشري جارالله العلاّمة و ترتيبه علي الوجه المقرّر عن السكاكي.» جلد: تيماج مشكي، وقفي اسماعيل بزرگمهر در اسفند ۱۳۳۳ .

۲٦۳

المختصر في شرح تلخيص المفتاح
(۱۳۳۹۰)

نسخ، كاتب: محمد بن عابدين، تاريخ كتابت: چهاردهم شوال ۱۲٦۱، كاغذ: شكري آهار مهره، ۱۸س، ۱٤۸گ ۲۱/٥×۱٥/۳، عناوين و خطوط روي متن به سرخي، برخي از اوراق معلق به حواشي، جلد: تيماج قهوه اي، وقفي ميرزا اسدالله فاضلي در تير ۱۳٦۲ .

۲٦٤

المختصر في شرح تلخيص المفتاح (۱٤٤٤٦)

نسخ، كاتب: علي افضل بن موسي الرضا، تاريخ كتابت: پنجم ربيع الاول ۱۲٥۳، كاغذ: نخودي، شكري و حنائي، ۱۸س، ۲۱۰گ ۲۰×۱٥، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف ، جلد: مقوا، حواشي منقش به گلهاي ختائي، وقفي سيد محمد باقر سبزواري درمحرم ۱٤۰٥ .، برخي از اوراق معلق به حواشي قاضي، ابوالقاسم و ديگران،

۲٦٥

المختصر في شرح تلخيص المفتاح (۱٤٥۲۳)

نسخ، كاتب: محمد جعفر، تاريخ كتابت: ۱۲٤۹ هـ .ق. كاغذ: نخودي و شكري آهار مهره رطوبت رسيده، ۱۳س، ۲٥۳گ ۲۱×۱٤، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي قاسم، چلبي و ديگران، عطف شيرازه بندي با نخ هاي الوان، جلد: تيماج مشكي ضربي با ترنج و سرترنج، وقفي سيد محمد باقر سبزواري در محرم ۱٤۰٥ .

۲٦٦

المختصر في شرح تلخيص المفتاح (۱۲٥۸٦)

نسخ، كاتب: هاشم بن احمد بن علي اكبر بن عسكر خليليه، تاريخ كتابت: يازدهم ذي قعدة ۱۲٦۳، كاغذ: شكري آهار مهره، ۱٤ و ۱٥س، ۲۰۷گ ۲۰/۹×۱٤/٥، عناوين و خطوط روي متن به سرخي، برخي از اوراق معلق به حواشي، جلد: تيماج مشكي ضربي با ترنج و سرترنج، وقفي حسين كي استوان در آبان ۱۳٤۸ .

۲٦۷

المختصر في شرح تلخیص المفتاح (۱۲٥٤۰)

نسخ،كاتب: احمد بن محمد حسن، تاريخ كتابت: ۱۲٦٤ هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره آسيب ديده از حشرات، ۳۱س، ۱۰۸گ ۲۱×۱٤، عناوين و

خطوط روي متن به سرخي، برخي از اوراق معلق به حواشي احمد بن محمد حسن، شيخ الاسلام، ظهر ورق اول مطالب متفرقه، جلد: مقوّا، رويه گالينگور، وقفي حسين كي استوان در آبان ۱۳٤۸ .

۲٦۸

المختصر في شرح تلخیص المفتاح (۱۲٥٦۸)

نسخه كامل و مذيل است به «علل الأعاريض» از ابو عبدالله محمد معروف به ابي الجيش انصاري اندلسي مغربي. علل الأعاريض ناقص و موجودي چهار صفحه مي باشد و دو برگ نيز در مطالب متفرقه است .

آغاز ذيل: « بسمله، قال الفقير الي الله ابو عبدالله ... قصدت في هذا المختصر ان اذكر علل الاعاريض ...»

نسخ، كاتب: عبدالواحد بن حسن دربندي، تاريخ كتابت: دو شنبه پانزدهم ربيع الاول ۸۲۳، كاغذ: نخودي آهار مهره، ۲٥س، جمعاً ۱۳۰گ ۱۹/٥×۱۱/٥، متن و عناوين به شنگرف، اوراق آسيب ديده و بعضاً معلق به حواشي، عطف شيرازه بندي با نخهاي الوان، جلد: مقوا، رويه گالينگور، وقفي حسين كي استوان در آبان ۱۳٤۸ .

۲٦۹

المختصر في شرح تلخیص المفتاح (۱٤۷٦۰)

از ابتداي نسخه و قبل از صفحة آخر يك ورق كسر دارد .

آغاز موجود: « و كشف استاره لما شاهد و امن انّ المحصلّين قد تقاصرت هممهم»

انجام موجود: « هذا ذكر و ان للمتقين.»

نسخ، كاتب: علي اكبر بن علي افضل همداني، تاريخ كتابت: شنبه، پنجم شوال ۱۰۸۰[1]، كاغذ: نخودي آهار مهرة رطوبت رسيده، ۱۷س، ۱۷۶گ ۲۲×۱۵، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي حسن چلبي، محمد بن حاج، و ديگران، جلد: عنابي يك لا، وقفي سيد محمد باقر سبزواري در محرم ۱۴۰۵ .

۲۷۰

المختصر في شرح تلخيص المفتاح (۹۱۰۰)

نسخ، كاتب: جعفر بن مير محمد توني، تاريخ كتابت: دو شنبه، ۲۹ شعبان ۱۰۷۷، كاغذ: نخودي آهار مهره، ۱۵س، ۲۸۱گ ۲۰×۱۳، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي، جلد: تيماج عنابي ضربي روغني با ترنج و سرترنج، عطف ميشن قهوه اي، خريداري آستان قدس رضوي در دي ۱۳۴۱ .

۲۷۱

المختصر في شرح تلخيص المفتاح (۱۱۴۲۸)

از ابتدا و وسط نسخه دو برگ افتاده و چند برگ وصالي شده است .

آغاز موجود: « في الاذكيا يسئلونني صرف الهمتة نحو اختصاره و الاقتصار علي بيان معانيه »

انجام: مانند پيشين (۱۴۶۴۱)

نستعليق، كاتب: محمد تنكابني، تاريخ كتابت: پنج شنبه ۱۵ شعبان ۱۱۶۰، كاغذ: نخودي آهار مهره، ۱۵س، ۲۲۵گ ۱۹×۱۴، برخي از اوراق رطوبت رسيده و بعضاً معلق به حواشي، جلد: تيماج قهوه اي سوخت، وقفي محمد صالح علامه حائري در مرداد ۱۳۵۱ .

۲۷۲

۱ـ ظاهراً در نسخه « ثمانمائة بعد الالف» است .

المختصر في شرح تلخيص المفتاح (۱۱٦۷۷)

از ابتداي نسخه يك برگ ساقط است .
آغاز موجود: « احداق الاخذ و الانتهاب و مدوا اعناق المسخ»

انجام: مكرر همان (۱٤٦٤۱)
نستعليق، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: رجب ۱۱۰۲، كاغذ: نخودي آهار مهره، ۱۱ و ۱٤س، ۲۲۸گ ۱۹× ۱۲/٥، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي و رطوبت رسيده، جلد: مشكي ساغري ضربي با ترنج و سرترنج، وقفي سيد كاظم عصار در دي ۱۳٥٤ .

۲۷۳

المختصر في شرح تلخيص المفتاح (۱۳۹۱٤)

نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: پنجشنبه، جمادي الثاني ۱۰۸۱، كاغذ: نخودي آهار مهره، ۱۷س، ۲۰٦گ ۱۹×۱۲، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، اوراق معلق به حواشي، نسخه تصحيح و مقابله شده در چهارم شوال ۱۰۸۲، ظهر ورق اول يادداشت تملك محمد قايني در ۱۱۷۲ و چند مهر ديگر، جلد: تيماج قهوه اي ضربي با ترنج و سرترنج مستعمل، وقفي فاضل خان در ۱۰٦٥ تاريخ تحويل ۱۳٦۳ش .

۲۷٤

المختصر في شرح تلخيص المفتاح (ض۹۹۷۱)

نسخ، كاتب: ابراهيم بن محمد فصيح الطبيب الحسيني، تاريخ كتابت: سه شنبه پانزدهم شوال ۱۱۲۱ در خدمت استادش كاظم، كاغذ: نخودي آهار مهره، ۲۲س، ۱٤۹گ ۲٤×۱۲، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، اوراق معلق به حواشي و بعضاً وصالي شده، ذيل ورق آخر، مهر بيضي با رقم «محمد بن محمد سعيد طباطبائي»، جلد: ميشن دارچيني، وقفي دكتر شمس الدين جزايري در شهريور ۱۳٤۸ .

٢٧٥
المختصر في شرح تلخيص المفتاح
(١٢٥٣٨)

نستعليق، كاتب: ملا غازي بن بديع الزمان انصاري،[1] تاريخ كتابت: جمعه، جمادي الاول ١٠٨٧، كاغذ: نخودي و حنائي آهار مهره، ١٥س، ٢٤١گ ١٧/٨×٩/٥، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي، جلد: تيماج عنابي ضربي با ترنج و سرترنج، وقفي حسين كي استوان در آبان ١٣٤٨ .

٢٧٦
المختصر في شرح تلخيص المفتاح
(١٤٧٦٨)

نسخ، كاتب: عبدالغني بن عبدالباقي القايني، تاريخ كتابت: پنجشنبه، دهة اول ذي حجه ١٠٨٨، كاغذ: نخودي آهار مهره، ١٩٠گ ١٢×٢٤، برخي از اوراق معلق به حواشي، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، ظهر ورق اول مطالب متفرقه و يادداشت و مهر تملك عبدالغني قايني، جلد: تيماج مشكي، وقفي سيد محمد باقر سبزواري در محرم ١٤٠٥ .

٢٧٧
المختصر في شرح تلخيص المفتاح
(١٧٥٠٧)

از ابتداي نسخه چهار و از انتهاي آن سه برگ افتاده است .

آغاز موجود: « الخاتمة خارجة عن الفن الثالث و هم كما سنبيّن انشاء الله تعالي»

انجام موجود: « و هو اي الاقتضاب مذهب العرب الجاهليّة و من يليهم من المخضرمين بالخاء و الضاد المعجمتين.»

نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: اواخر قرن يازدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ١٥س، ١٥٦گ ١٩/٤×١٢/٥، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي شيخ الاسلام و ديگران و نيز وصالي شده، جلد: تيماج قهوه اي

---

١ ـ ملا غازي، نونويس است . تاريخ كتابت نسخه نيز قرن يازدهم مي باشد .

ساده، وقفي حجة الاسلام سيد احمد طالب الحق، انتقالي از دانشگاه علوم اسلامي رضوي در آذر ١٣٦٨ .

٢٧٨

المختصر في شرح تلخيص المفتاح (١٢٤٧٦)

نسخ، كاتب: حبيب الله بن محمد حسيني، تاريخ كتابت: ذي قعدة ١٢٥٢، كاغذ: نخودي آهار مهره، ١٨س، ١٣٣گ ٢١×١٤، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي و واژه ها نيز بعضاً مترجم به فارسي، تصحيح و مقابله شده، ظهر ورق اول مطالب متفرقه، جلد: تيماج عنابي، وقفي محمد عزيزي در مهر ١٣٦٢ .

٢٧٩

المختصر في شرح تلخيص المفتاح (١٢٧٠٧)

نسخ، كاتب: محمد رضا بن محمد كاظم موسوي، تاريخ كتابت: بيستم صفر ١٢٦٣، كاغذ: شكري آهار مهره، ٢٤س، ١٤٠گ ٢١×١٥/٥، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، برخي از اوراق داراي حواشي، ظهر ورق اول و آخر مطالب متفرقه، جلد: ميشن مشكي يك لاي مستعمل، وقفي حسين كي استوان در آبان ١٣٤٨ .

٢٨٠

المختصر في شرح تلخيص المفتاح (١٣٣٧٤)

نسخ، كاتب: حسن بن محمد خان بفامري (كذا)، تاريخ كتابت: پانزدهم رمضان ١٢٦٩، كاغذ: حنائي آهار مهره، ١٦س، ٢٠٣گ ٢٢×١٢، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، برخي از اوراق وصالي شده و بعضاً داراي حواشي، جلد: تيماج مشكي مستعمل، وقفي ميرزا اسدالله فاضلي در تير١٣٦٢ .

٢٨١

المختصر في شرح تلخيص المفتاح (٤٠٥٩)

نسخه كامل و مذيل است به آداب المتعلمين از خواجه نصيرالدين طوسي در اخلاق.

آغاز ذيل: «بسمله، احمد الله علي آلائه و اشكره علي نعمائه»

انجام: «يجده من يطلبه و الحمدلله ... و عترته الطاهرين.»

نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: سه شنبه، چهارم رمضان ١٠٩٥، كاغذ: نخودي آهارمهره، ١٣ و ١٧س، جمعاً ٢٤٤گ ٢٠×١٥، اوراق معلق به حواشي، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، جلد: تيماج مشكي، وقفي محمد رضا ارجستاني در ذي حجه ١١٣٣ كه بوسيلة منتجب الدين در اسفند ١٣٠٩ به كتابخانه تحويل گرديده است .

٢٨٢

المختصر في شرح تلخيص المفتاح (١١٣٦٥)

نسخ، كاتب: محمد عرب بن محمد امين طبسي گيلكي، تاريخ كتابت: جمادي الثاني ١٠٧٥، كاغذ: نخودي آهار مهره، ١٤س، ٢٧٨گ ١٨×١٢، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي چلبي و غيره، تصحيح و مقابله شده و اندكي وصالي گرديده، جلد: تيماج قهوه اي فرنگي، وقفي شيخ محمد صالح علامة حائري در مرداد ١٣٥١ .

٢٨٣

المختصر في شرح تلخيص المفتاح (١٢١١٨)

نسخ، كاتب: محمد كريم بن حسين، تاريخ كتابت: ١٠٦٤، تاريخ پايان مسنداليه ١٠٦٨، كاغذ: نخودي آهار مهره، ١٥س، ٢١٧گ ١٨/٥×١٢، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي با رمز «شيخ» و «منه» و «شاه مير» و نيز واژه ها مترجم به فارسي، عطف شيرازه بندي با نخهاي الوان، جلد: تيماج عنابي ضربي با ترنج و سرترنج، وقفي سيد جلال الدين تهراني در مرداد ١٣٦١ .

٢٨٤

المختصر في شرح تلخيص المفتاح (١٣٦٨٦)

از برگ دوم نسخه اوراق زيادي افتاده است .

آغاز و انجام: مکرر پیشین (۱۴۶۴۱)
نسخ، کاتب: نامعلوم، تاریخ کتابت: پنجم صفر ۱۰۲۳، کاغذ: نخودي آهار مهره، ۲۰س، ۷۳گ ۱۲/۵×۱۷/۳، عناوین و خطوط روي متن به شنگرف، اوراق معلق به حواشي، ظهر ورق اول و آخر، مطالب متفرقه، جلد: مقوا، با نقش ترنج و سرترنج، عطف تیماج قهوه اي سوخت، خریداري آستان قدس رضوي در

آذر ۱۳۶۲.

۲۸۵

المختصر في شرح تلخیص المفتاح (۶۳۰۴)

آغاز: مانند پیشین (۱۴۶۴۱)

انجام: « یشتمله علي لطف الفاتحة و منطویة علي حسن الخاتمة ... و یسّر لنا الفوز بالذهن الآسي (کذا) بحق النبي و آله الطاهرین و الله اعلم بالصواب.»

نستعلیق، کاتب: محمد یوسف بن محمد طاهر آهنگر بار فروش، تاریخ کتابت: یکشنبه، بیستم ربیع الاول ۱۱۲۵، کاغذ: نخودي آهار مهرة رطوبت رسیده و بعضاً وصالي شده، ۱۹ و ۲۱س، ۲۰۱گ ۲۵×۱۳، برخي از اوراق معلق به حواشي،[1] جلد: مقوا، رویه پارچه، خریداري آستان قدس رضوي در اسفند ۱۳۱۸.

۲۸۶

المختصر في شرح تلخیص المفتاح (۲۸۳۵۸)

---

۱ ـ ظهر ورق اول یادداشتي است با این عبارت: «فرغت من تألیف شرح التصریف الزنجاني بفریوند في شعبان سنه ثمان و ثلثین و سبعمائة و انا ابن ۱۶ سنة و من شرح التلخیص في الصفر سنه ۷۴۸ بهراة و من اختصاره في سنة ۷۵۶، بغجدوان و من شرح التنقیح في ذي القعدة سنه ۷۵۸ بکلستان الترکستان و من شرح العقاید في شعبان سنه ۷۶۸ بخوارزم و من شرح شرح المختصر في الاصول في ذي الحجة سنه ۷۷۰ بسمرقند و من شرح الرسالة الشمسیة في الجمادي الآخرة سنه۷۶۲ بمزار جام و من مقاصد الکلام و شرح المقاصد کلیهما في ذي القعدة سنه ۷۶۴ بخوارزم و من اکثر شرح الکشاف سنه ۷۸۵ و من شرح القسم الثالث من مفتاح السکاکي في شوال سنه ۷۸۹ بسمرقند هکذا رأیت مکتوبا خلف مختصر.»

آغاز و انجام: مانند همان (۱۴۶۴۱)

نستعليق، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: اواخر قرن دوازدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي آسيب ديده از موريانه، ۱۹س، ۱۸۶گ ۲۲×۱۱، عناوين به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي، جداول به شنگرف و لاجورد، اندازة جدول ۱۸×۸ ، جلد: تيماج فرنگي، اهدائي مقام معظم رهبري حضرت آية الله خامنه اي در تير ۱۳۸۱ .

۲۸۷

المختصر في شرح تلخيص المفتاح (۲۸۶۲۲)

نسخه صدراً ناقص است .[۱]

آغاز موجود: « بان مستحسن الطباع باسرها و مقبول الاسماع عن اخرها»

انجام: « مشتملة علي لطف الخاتمة و حسن الخاتمة (كذا) ختم الله لنا بالحسني و يسرلنا الفوز في العقبي.»

نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن سيزدهم هـ .ق. كاغذ: فستقي آهار مهره، ۱۸س، ۱۹۵گ ۲۱×۱۴، عناوين و خطوط روي متن به سرخي، جلد: تيماج مشكي مستعمل، وقفي احمد شاهد در آبان ۱۳۸۱ .

۲۸۸

المختصر في شرح تلخيص المفتاح (۱۶۷۶۹)

اين نسخه و نسخة ذيل كامل و آغاز و انجام مانند پيشين (۱۴۶۴۱) است .

نسخ، كاتب: لطف الله بن علاء الدين محمد تبريزي، تاريخ كتابت: ۱۰۵۶ هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ۱۷س، ۱۸۹گ ۲۴×۱۴/۵، عناوين و خطوط

۱ـ مذيل است به شرح آداب البحث عضدي و متن آداب البحث كه اولي از ابتدا ناقص و دومي كامل است .

آغاز موجود شرح: « من التعريف المشهور و هو ما يلزم من العلم به العلم شيء»

انجام: « فان الله لا يضيع اجر المحسنين»

آغاز آداب البحث: « هذه تنبيها (كذا) شريفة في آداب البحث ارجو النجاة في يوم البعث»

انجام: « و الناطق من نفسه الناطقة فتامل حتي ياتيك اليقين ... »

روي متن به شنگرف، اوراق معلق به حواشي چلبي، سيد شريف جرجاني و ديگران، ظهر ورق اول تولد فرزندان، عطف شيرازه بندي با نخهاي الوان، جلد: تيماج مشكي با آستر ميشن قهوه اي ، وقفي شيخ محمد رضا نوغاني در اسفند ١٣٦٧ .

٢٨٩

المختصر في شرح تلخيص المفتاح (٢٢٧٢٣)

نسخ، كاتب: هدايت الله بن اسماعيل قاضي، تاريخ كتابت: يكشنبه، دوازدهم ذي قعدة ١١٠٨، كاغذ: نخودي آهار مهره، ١٧س، ٢٠٢گ ٢٢/٥×١٤/٤، اوراق معلق به حواشي، ظهر ورق اول مطالب متفرقه از جمله دو عبارت: « لما سمع النبي صلّي الله عليه و آله قصيدة امرئ القيس التي اولها قفانبك فقال عليه السلام في حقه وي ما افصحه حيث اوقف و استوقف وبكي و استبكي في ذكر حبيبه و منزله في مصراع و احد قاتله الله.» و « قال مولانا سلطان العلماء و المشايخ فخر الملة و الدين الرازي لولا الا عرج الخوارزمي لذهب القرآن بكرا.»، ظهر ورق آخر مطالب متفرقه، جلد: ميشن قهوه اي، وقفي سيد عبدالباقي آية اللّهي شيرازي در اسفند ١٣٧٤ .

٢٩٠

المختصر في شرح تلخيص المفتاح (٢٦٧٣٧)

نسخه كامل و آغاز و انجام مكرر همان (١٤٦٤١) است .

نسخ،كاتب: محمد بن محمدرضا، تاريخ كتابت: اواخر قرن دوازدهم، كاغذ: نخودي آهار مهرة رطوبت رسيده،١٧س، ٢٥٠گ ١٩×١٢، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي و بعضاً نونويسي شده، حواشي بعضي از صفحه ها يادداشت تملك محمد صادق بن رضا علي در ٢٣ صفر ١٢٠٩، و محمد باقر فرزند امام جمعه بيرجند در ١٢٨٩ و چند مهر با ارقام « باقر العلوم » ، «حسين علي بن محمد» ، «سلام علي ابراهيم»، جلد:

تيماج مشكي، خريداري آستان قدس رضوي در مرداد ١٣٧٩ .

٢٩١

المختصر في شرح تلخيص المفتاح (٢٦٨٨٢)

از ابتداي نسخه يك برگ افتاده است .

آغاز موجود: « اضرب عن هذا الخطب صفحا و اطوي دون مرامهم كشحا»

انجام: مانند همان (١٤٦٤١)

نسخ، كاتب: عطاء الله بن مير محمد، تاريخ كتابت: پنجشنبه، هفدهم ربيع الاول ١١١٧، كاغذ: نخودي آهار مهره، ١٧س، ١٧٥گ ٢٣/٥×١٦، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي، ذيل صفحه آخر مهر بيضوي با رقم «الواثق بالله الغني عبده عبدالمحسن» جلد: دفه اول افتاده و دوم تيماج فرسوده، خريداري آستان قدس رضوي در بهمن ١٣٧٩ .

٢٩٢

المختصر في شرح تلخيص المفتاح (١٣٩٢١)

از انتهاي نسخه يك برگ (حدوداً ٣ سطر) افتاده است .

آغاز: مانند پيشين (١٤٦٤١)

انجام موجود: « فانه يظهر بتذكرها انّ كلاً من ذلك وقع موقعة بالنظر الي مقتضيات.»

نستعليق، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن يازدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ١٨س، ١٥٠گ ١٨×١٢، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، اوراق معلق به حواشي شيخ الاسلام و ديگران، دو صفحه اول و برخي از صفحات حاوي مهر هاي بيضوي با سجع «المتوكّل علي الله عبده محمد باقر ١٢٢٩» و «عبده الراجي محمد باقر ١٢٣٠» و «بندة آل محمد احمد»، ظهر ورق اول مطالب متفرقه از جمله لغز و معمّي، جلد: تيماج قهوه اي با آستر ميشن، وقفي فاضل خان در ١٠٦٥ق. تاريخ تحويل ,١٣٦٣

٢٩٣

المختصر في شرح تلخيص المفتاح

(٢١٤٦١)

آغاز: مانند همان (١٤٦٤١)
انجام: « مشتمل علي لطف الفاتحة و منطو علي حسن الخاتمة ... و آله و زوية (كذا).»
نستعليق، كاتب: محمود بن ملا جعفر، تاريخ كتابت: ١٢٤٨ هـ .ق. كاغذ: شكري آهار مهره، ١٩س،

٢١٠گ ٢١×١٣/٥، عناوين و خطوط روي متن به سرخي، برخي از اوراق معلق به حواشي سمرقندي، چلبي، محيي الدين، شيخ و ديگران، جلد: تيماج مشكي، اهدائي مقام معظم رهبري حضرت آية الله خامنه اي در خرداد ١٣٧٣ .

٢٩٤

المختصر في شرح تلخيص المفتاح

(١٠٣٣١)

از ديباچه دو برگ افتاده است .
آغاز موجود: « و الاقتصار علي بيان معانيه و كشف استاره»
انجام: مانند پيشين (١٤٦٤١)
نسخ، كاتب: محمد كاظم خراساني قايني، تاريخ كتابت: اواخر قرن يازده و اوائل قرن دوازدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ١٥س، ١٩٩گ ١٩×١٢، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي و اندكي موش خورده، ظهر ورق اول يادداشت تملك عبدالاحد و قيمت كتاب مبلغ پنج كابلي، جلد: تيماج عنابي مستعمل، وقفي آقاي حاذقي در آبان ١٣٤٩ .

٢٩٥

المختصر في شرح تلخيص المفتاح

(٢٥٣٩٥)

نسخه كامل و آغاز و انجام مانند پيشين (١٤٦٤١) است .
نسخ، كاتب: عبدالرحيم بن محمد علي اخلمدي، تاريخ كتابت: يكشنبه، اول ربيع الثاني ١٢٦٢، كاغذ: شكري آهار مهره، ٢٠س، ١٣٨گ ٢١/٥×١٥، خطوط

روي متن به سرخي، اندكي رطوبت رسيده، جلد: تيماج قهوه اي، وقفي استاد جعفر زاهدي در دي ۱۳۷۷ .

۲۹۶

المختصر في شرح تلخيص المفتاح (۱۶۰۴۷)

اين نسخه و نسخة ذيل كامل و آغاز و انجام مانند پيشين (۱۴۶۴۱) است .

نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: ششم شوال ۱۲۶۷، كاغذ: نخودي آهار مهره، ۲۱س، ۲۰۳گ ۱۲/۷×۲۵/۵، برخي از اوراق معلق به حواشي، ظهر ورق اول مطالب متفرقه، از جمله اين يادداشت است: «آنچه مفهوم شد از شهادت شهود و قرائن احوال اين بوده كه مصالحة يكدانك باغ شاه علي جبراً بوده است و به مقتضاي ذلك مصالحه باطل است ۱۲شهر رجب المرجب سنه ۱۲۷۹»، جلد: تيماج عنابي ضربي با ترنج و سرترنج مستعمل، واگذاري بنياد مستضعفان در شهريور ۱۳۶۷ .

۲۹۷

المختصر في شرح تلخيص المفتاح (۱۶۲۹۹)

نستعليق، كاتب: محمد علي بن سيف الله ابردهي، تاريخ كتابت: پنجشنبه، چهارم ذي حجه ۱۰۸۹، كاغذ: نخودي آهار مهره، ۱۴س، ۲۰۱گ ۱۲/۶×۲۴/۷، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، اوراق معلق به حواشي، ظهر ورق اول مطالب متفرقه و چند يادداشت تملك، عطف شيرازه بندي با نخ هاي الوان، جلد: تيماج عنابي ضربي با ترنج و سرترنج، واگذاري بنياد مستضعفان در شهريور ,۱۳۶۷

۲۹۸

المختصر في شرح تلخيص المفتاح (۲۲۳۹۲)

نسخه كامل و آغاز و انجام مكرر همان (۱۴۶۴۱) است .

نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن دوازدهم هـ .ق. كاغذ: شكري آهار مهره، ۱۷س، ۱۸۶گ ۲۱×۱۵، عناوين به شنگرف، اوراق معلق به حواشي زين العابدين، چلبي و ديگران، جلد: مقوّاي

ضربي با ترنج و سرترنج، عطف و حواشي ميشن مشكي، وقفي احمد دولت آبادي در آبان ١٣٧٤ .

٢٩٩

المختصر في شرح تلخيص المفتاح (١٧٤٤٣)

آخرين برگ نسخه افتاده است .

آغاز: مكرر پيشين (١٤٦٤١)

انجام موجود: « اي الذي يفصل بين الحق و الباطل علي ان المصدر بمعني الفاعل و قيل المفصول من الخطاب.»

نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن يازدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي، ١٩س، ١٥١گ ٢١/٨×١٦/٥، ظهر ورق اول مطالب متفرقه از جمله دستور اجراي عقد نكاح به قلم علي نقي در سال ١٠٧٩ هـ .ق. جلد: ساغري يك لاي مشكي، انتقالي از دانشگاه علوم اسلامي رضوي در آذر ١٣٦٨ .

٣٠٠

المختصر في شرح تلخيص المفتاح (١٧٤٤٠)

از انتهاي نسخه تعداد ده برگ ساقط و مصدّر است به يك برگ در فضيلت دعاي جوشن كبير .

آغاز: مانند همان (١٤٦٤١)

انجام موجود: « لان ابا تمام علّق النجل بمثل المرثي و ابا الطيب بنفس الممدوح هذا و لكن مصراع ابي تمام اجود سبكا لأنّ قول ابي الطيب لقد.»

نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن يازدهم هـ .ق. كاغذ: حنائي آهار مهرة وصالي شده، برخي از اوراق معلق به حواشي سمرقندي و غيره، ١٥س، ٢١٨گ ٢٠×١٣، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، جلد: دفة اول تيماج مشكي و دفة دوم ساقط، انتقالي از همان دانشگاه در آذر ١٣٦٨ .

٣٠١

المختصر في شرح تلخيص المفتاح

(۱۷۴۵۱)

نستعليق، کاتب: نامعلوم، تاريخ کتابت: قرن يازدهم هـ .ق. کاغذ: نخودي آهار مهره، ۲۱س، ۱۴۹گ ۲۳/۶×۱۶/۵، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي شيخ الاسلام و غيره، ظهر ورق اول مطالب متفرقه و خط و مهر تملك محمد علي بن محمد فاضل خادم، جلد: مقوّا، انتقالي از دانشگاه علوم اسلامي رضوي در آذر ۱۳۶۸ .

۳۰۲

المختصر في شرح تلخيص المفتاح

(۱۷۴۴۸)

نستعليق، کاتب: محمد باقر بن فخرالدين حسيني، تاريخ کتابت: سلخ ربيع الثاني ۹۹۳، کاغذ: نخودي آهار مهره، ۲۱س، ۱۵۱گ ۲۲×۱۲/۵، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، اوراق معلق به حواشي شيخ الاسلام و ديگران، ذيل ورق آخر تولد مير محمد باقر در ۱۰۵۴، جلد: تيماج قهوه اي، انتقالي از دانشگاه علوم اسلامي رضوي در آذر ۱۳۶۸ .

۳۰۳

المختصر في شرح تلخيص المفتاح

(۱۷۴۴۷)

نسخ، کاتب: احمد بن ميرزا محسن موسوي، تاريخ کتابت: چهار شنبه، نهم رجب ۱۲۵۸، کاغذ:نخودي آهار مهره، ۲۱س، ۱۶۰گ ۲۱/۲×۱۱/۵، عناوين و خطوط روي متن به سرخي، برخي از اوراق حاوي ترجمة ابيات، جلد: تيماج مشکي يك لا، انتقالي از دانشگاه علوم اسلامي رضوي در آذر ۱۳۶۸ .

۳۰۴

المختصر في شرح تلخيص المفتاح

(۱۷۴۴۶)

نسخ، کاتب: علي اصغر قايني، تاريخ کتابت: ۲۵ جمادي الثاني ۱۲۶۰ در مشهد مقدس، کاغذ: نخودي آهار مهره، ۱۹س، ۱۹۶گ ۲۲/۵×۱۲، عناوين و خطوط روي متن به سرخي، برخي از اوراق معلق به حواشي، ظهر ورق اول وقفنامه در ۱۲۸۲، و چند عرض ديد، جلد: دفة اول ساقط و دفة دوم تيماج مشکي، انتقالي از دانشگاه مزبور در آذر ۱۳۶۸ .

٣٠٥
المختصر في شرح تلخيص المفتاح
(١٧٤٤٢)

اين نسخه و نسخه هاي ذيل كامل و آغاز و انجام مانند همان (١٤٦٤١) است .

نسخ و نستعليق، كاتب: محمد صالح بن عبدالباقي گيلاني، تاريخ كتابت: پنجم صفر ١٠٦١، محل كتابت: مدرسة آصفية شيراز، كاغذ: نخودي آهار مهره، ١٩س، ١٥٨گ ٢٤/٨×١٢/٥، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، اوراق معلق به حواشي حسن چلبي، فتح الله و ديگران، عطف شيرازه بندي با نخ هاي الوان، ظهر ورق اول مطالب متفرقه و وقف نامه ميرزا احمد رضوي، ذيل صفحة آخر خط و مهر تملك محمد جعفر بن محمد محسن ارسنجاني با نقش «اللّهم ثبّتنا على مذهب الجعفرية ١٠٩٤ (كذا)»، جلد: تيماج عنابي ضربي با ترنج و سرترنج، انتقالي از دانشگاه علوم اسلامي رضوي در آذر ١٣٦٨ .

٣٠٦
المختصر في شرح تلخيص المفتاح
(١٧٤٤١)

نستعليق، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن يازدهم هـ .ق.كاغذ: نخودي آهار مهره، ١٥س، ١٩٤گ ٢٥×١٦، اوراق معلق به حواشي، ظهر ورق اول مطالب متفرقه و يادداشت تملك محمد صادق بن علي اكبر شافعي در ١٢٦٧، صفحة اول وقف نامة محمد ناصر خان قاجار والي خراسان در هفدهم شوال ١٢٨٤ با مهر مربع با نقش «امير الدوله سنه ١٢٨٤»، جلد: تيماج عنابي با آستر ميشن قهوه اي، انتقالي از دانشگاه علوم اسلامي رضوي در آذر ١٣٦٨ .

٣٠٧
المختصر في شرح تلخيص المفتاح
(١٧٤٤٩)

نسخ، كاتب: علي بن محمد بن سلمان، تاريخ كتابت: ٢٥ رمضان ١٠٦٨، كاغذ: نخودي آهار مهره،

۱۹س، ۱۹۷گ ۲۱×۱٤/۸، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، اوراق معلق به حواشي شيخ الاسلام و سيد شريف و ديگران، جلد: تيماج مشکي ضربي لبه دار با ترنج و سرترنج، آستر ميشن عنابي، انتقالي از دانشگاه علوم اسلامي رضوي در آذر ۱۳٦۸ .

۳۰۸

المختصر في شرح تلخيص المفتاح (۱۷٤۵۰)

از ابتدا و انتها يك برگ ساقط است .

آغاز موجود: « عن اخريها امر لايسعه مقدرة البشر و انّما هو شان خالق القوي و القدر»

انجام موجود: « لما تقدم من الاصول و القواعد المذكورة في الفنون الثلاثة التي لا يمكن الاطلاع علي تفاصيلها .»[1]

نسخ، کاتب: نامعلوم، تاريخ کتابت: قرن يازدهم هـ .ق. کاغذ: نخودي و حنائي آهار مهرة وصالي شده، ۱۵س، ۲۳۵گ ۲۲/۷×۱۳/۵، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، تصحيح و مقابله شده، اوراق کمابيش داراي حواشي، صفحة اول چند يادداشت عرض ديد، جلد: تيماج مشکي ضربي با ترنج و سرترنج و آستر ميشن قهوه اي، انتقالي از دانشگاه علوم اسلامي رضوي در آذر ۱۳٦۸ .

۳۰۹

المختصر في شرح تلخيص المفتاح (۱۵۳۰۱)

نسخ، کاتب: شاه محمد بن مظفر حسين نيشابوري، تاريخ کتابت: هفتم رمضان المبارك ۱۰۵۹، کاغذ: نخودي آهار مهره، ۱۸س، ۱۹٤گ ۲۳×۱۲/۵، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي شيخ الاسلام و ديگران، ظهر ورق اول مطالب متفرقه، جلد: مقوا، رويه گالينگور، عطف و گوشه تيماج قهوه اي سوخت، وقفي حاج احمد فاضل در اسفند ۱۳٦۵ .

۳۱۰

مدائن العلوم (۲۷٦۲٦)

۱ـ کسري پنج سطر آخر با مداد نوشته شده است .

(عربي)
از محمد جعفر بن سيف الدين شريعتمدار استر آبادي (- ۱۲٦۳ هـ . ق .)
رساله مفيد و تحقيقي است در قواعد علوم ادب عربي كه براي فهم كتاب و سنت، لازم و در دانستن علوم شرعي ضروري است . اين رساله داراي پنج

مدينه و خاتمه است در علم لغت، علم صرف، اشتقاق، علم نحو، علم معاني، بيان، بديع و علم منطق.
مدينة چهارم كه موضوع بحث ما است شامل مقدمه وسه باب در معاني و بيان و بديع است.
باب اول : داراي هشت بيت و چند سيف در اسناد خبري، احوال مسنداليه، احوال مسند، احوال متعلقات فعل، قصر، انشاء، فصل و وصل، ايجاز و اطناب.
باب دوم : در علم بيان، شامل چهار سيف .
باب سوم : در علم بديع حاوي سه سيف .
نامبرده آن را در دهة دوم صفر ۱۲۳۵ به پايان رسانده است .
آغاز: « بسمله، الحمدلله الواجب الوجود الذي افاض بجوده الوجود و اسبغ نعمه باعطاء المدارك وايضاح المسالك الي طاعة المعبود»
انجام: « ويحق الحق ويبطل الباطل بعد الانصات و التخلية عن الشبهات والالتفات والادراك و الانصاف ... من الالف الثاني من الهجرة علي هاجرها الف الف تحية»
نستعليق، كاتب: محمد علي بن محمد حسن كاشاني آراني، تاريخ كتابت: ۱۲٦۱ هـ . ق كاغذ: نخودي آهار مهره، ۲۰س، ۲۸گ ۲۱/۵×۱۷، عناوين به شنگرف، جلد: تيماج قهوه اي، خريداري آستان قدس رضوي در شهريور ۱۳۸۰ .

۳۱۱

المطول في شرح تلخيص المفتاح
(٤۰٦٤)

(عربي)

از سعد الدين مسعود بن عمر تفتازاني (۷۲۲ - ۷۹۲ هـ . ق.)

شرح مزجي مفصلي است بر كتاب «تلخيص المفتاح» خطيب قزويني (۷۳۹). اين شرح به نام سلطان معز الدين ابوالحسين محمد كرت نوشته شده. تفتازاني كه هنوز بيست سال از عمرش سپري نشده بود در جرجان خوارزم به تاريخ دوشنبه دوم رمضان ۷٤۲ به تأليف آن شروع نموده و در هرات به تاريخ چهارشنبه يازدهم صفر ۷٤۸ به پايان رسانده است .

آغاز: « بسمله، الحمدلله الذي الهمنا حقايق المعاني ودقايق البيان و خصصنا ببدايع الأيادي و روايع الاحسان»

انجام: « وكان الافتتاح يوم الاثنين الثاني من رمضان ... و الحمدلله علي التوفيق و منه الهداية الي سواء الطريق والصلاة علي نبيه محمد خير البرية و علي آله و اصحابه ذوي النفوس الزكية و سلم تسليما كثيرا.»

نسخ، كاتب: محمد هادي بن محمد بن محمد عيسي حسيني مرعشي، تاريخ كتابت: دوشنبه محرم الحرام ۱۰۸۳، كاغذ: نخودي آهار مهره، ۱۹س، ۳٦٥گ ۱۷×۲٦، متن و عناوين به شنگرف، اوراق معلق به حواشي، مصدّر است به دو برگ در تعريف استعاره و اقسام آن، جلد: تيماج قهوه اي ضربي با ترنج و لچكي، وقفي ميرزا رضاخان ناييني در مرداد ۱۳۱۱ .

۳۱۲
المطول
(۱۷۸٤٦)

آغاز و انجام: مانند پيشين (٤۰٦٤) به اضافه سيزده سطر كه كاتب از نسخه منسوخ عنه نگاشته است كه با اين جمله ختم مي شود: « و باضافة الحقايق علي المستحقين حقيق و منه الهداية الي سواء الطريق.»

نسخ، كاتب: عبدالوهاب بن حسن بن علي بن يوسف بن احمد احسائي، تاريخ كتابت: دهم ذي حجه ۱۱٤۳، كاغذ: حنائي آهار مهرة آسيب ديده، صدر و ذيل نسخه مباحثي است در همين موضوع، تصحيح و مقابله شده و داراي بلاغ، اوراق معلق به حواشي

معین الدین، چلبي، شیخ الاسلام و دیگران، جلد: میشن عنابي ضربي يك لا با ترنج و سرترنج و قلمداني، واگذاري سازمان حج و اوقاف، موقوفه آل عصفور در آبان ۱۳٦۹ .

۳۱۳

المطول

(۱۸۲۵۲)

نسخه كامل و آغازو انجام مانند همان (٤۰٦٤) است .

نسخ، كاتب: علي اكبر بن علي، تاريخ كتابت: قرن دوازدهم هـ .ق. كاغذ: شكري و نخودي آهار مهرة رطوبت رسيده، ۲۱س، ۲۵۷گ ۲۰×۱٤/۵، تصحيح شده، عطف شيرازه بندي با نخهاي الوان، جلد: تيماج عنابي، وقفي آية الله دادمهر در تير ۱۳۷۱ .

۳۱٤

المطول

(۱۷۵۰٦)

نسخه ذيلاً ناقص است .

آغاز: مانند پيشين (٤۰٦٤)

نسخ و نستعليق، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن دهم هـ .ق. كاغذ: نخودي، ۲۲س، ۲۸۰گ ۲۰/۲×۱۲/۳، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، اوراق معلق به حواشي و بعضاً وصالي و نونويسي شده، جلد: دفة اول ساقط و دفة دوم تيماج مشكي، انتقالي از دانشگاه علوم اسلامي رضوي در آذر ۱۳٦۸ .

۳۱۵

المطول

(۱۹۲۲۱)

صدراً و ذيلاً ناقص است .

آغاز موجود: « من الكتب المشهورة بيان لما صنف نفعا تميز من اعظم لكونه احسنها ترتيبا »

انجام موجود: « فاني فعلت کذا و کذا قصداً الي ربط لهذا الکلام بما سبق عليه قيل و هواي قولهم بعد حمد الله»

نسخ خوش، کاتب: نامعلوم، تاريخ کتابت: قرن يازدهم هـ .ق. کاغذ: نخودي آهار مهره، ۱۷س، ٤٤٥۲گ ۲۰×۱۲/٥، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، جداول اوراق به زر و تحرير و لاجورد، اندازة جدول ۱۳/٥×۷، برخي از اوراق وصالي شده، جلد: مقوّاي ضربي با ترنج و سرترنج مستعمل با آستر ميشن عنابي، وقفي مجتبي عبادي استرآبادي در اسفند ۱۳۷۲ .

۳۱٦

المطول

(۱۷٤۹۸)

آغاز: مانند پيشين (٤۰٦٤)

انجام: « قد وفقنا للاتمام و رزقنا الفوز بهذا المرام و تهيئ الفراغ من نظمه الي البياض.»

نستعليق، کاتب: علي محمد بن حاج با با خاني، تاريخ کتابت: پنجشنبه، پنجم ربيع الثاني ۱۲٤۹، کاغذ: آبي و فستقي آهار مهره، ۲۱س، ۱٦٤گ ۳٤/۸×۲۱/۳، برخي از اوراق معلق به حواشي، جلد: تيماج قهوه اي مستعمل، انتقالي از دانشگاه علوم اسلامي رضوي در آذر ۱۳٦۸ .

۳۱۷

المطول

(۱۷٥۰۲)

نسخه ناقص الطرفين است .

آغاز موجود: « غياث الاسلام و مغيث المسلمين ابوالحسين محمد کرت لازالت اعلام دولته»

انجام موجود: « و قد يکون الخبر مذکورا مثل قوله تعالي»

نسخ، کاتب: نامعلوم، تاريخ کتابت: قرن دوازدهم هـ .ق. کاغذ: نخودي آهار مهره، ۲٤س، ۱۷۷گ ۲٦/۳×۱۸، خطوط روي متن به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي چلبي و ديگران، اوراق بعضاً وصالي شده، جلد: مقوا، رويه گالينگور، عطف و گوشه تيماج قهوه اي، انتقالي از دانشگاه مزبور در آذر ۱۳٦۸ .

۳۱۸
المطول
(۲۳۵۲۱)

این نسخه صدراً و ذیلاً ناقص است. (از ابتدا دو و از انتها حدود سه برگ)

آغاز موجود: «بسمله، الحمدلله افتح (کذا) کتابه بعد التیمن بالتسمیة بحمد الله سبحانه»
انجام موجود: «و ما یکون فیه من عدد الحبیب یکون مبغوضا لامحبوبا فهذا نقیض معني بیت ابي الشیص (کذا) و الاحسن في هذا النوع ان یبین السبب.»

نسخ، کاتب: نامعلوم، تاریخ کتابت: قرن سیزدهم هـ .ق. کاغذ: شکري آهار مهره، ۱۸ و ۱۹س، ۲۱۱گ ۳۱/۵×۲۱/۵، برخي از اوراق معلق به حواشي چلبي، عطف شیرازه بندي با نخ هاي الوان، جلد: تیماج مشکي ضربي با ترنج و سرترنج، وقفي شکر الله فقیه نیا در آذر ۱۳۷۵ .

۳۱۹
المطول
(۱۸۱۵۵)

نسخه کامل و آغاز و انجام مانند پیشین (۴۰۶٤) است .

نسخ و بعضاً نستعلیق، کاتب: میرزا محمد بن شیخ علي بن شیخ یوسف سرتاقي استر آبادي، تاریخ کتابت: دوشنبه، دهة سوم رجب ۱۲٤۲، کاغذ: الوان آهار مهره، ۱۹س، ۲۹۵گ ۲۷×۱٦، برخي از اوراق معلق به حواشي چلبي و دیگران، عناوین و خطوط روي متن به سرخي، نسخه آسیب دیده از حشرات، جلد: تیماج مشکي مستعمل، وقفي خانم بیگم عقیلي در خرداد ۱۳۷۱ .

۳۲۰
المطول

(۲۵۹٦۸)

این نسخه و نسخة ذیل کامل و آغاز و انجام مانند پیشین (٤۰٦٤) است .

نستعلیق، کاتب: نامعلوم، تاریخ کتابت: قرن دوازدهم هـ .ق. کاغذ: نخودي و بعضاً حنایي آهار مهره، ۱۷س، ۳۵۵گ ۱٤/۵×۲۵/۳، عناوین و خطوط روي متن به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي چلبي، ظهر ورق اول اسامي مؤنث هاي مجازي معنوي، جلد: تیماج قهوه اي ضربي با ترنج و سرترنج و لچکي، وقفي استاد جعفر زاهدي در دي ۱۳۷۷ .

۳۲۱

المطول

(۲۵٤٤٤)

نسخ، کاتب: محمد باقر بن شریف الدین الویري، تاریخ کتابت: ۱۲۵۹ هـ .ق. کاغذ: نخودي و فستقي آهار مهره، ۱۵س، ۲۹٦گ ۱۵/۵×۲۰/۵، اوراق معلق به حواشي چلبي، ابوالقاسم، محمدحسین، و دیگران، جلد: تیماج مشکي مستعمل، وقفي جعفر زاهدي در دي ۱۳۷۷ .

۳۲۲

المطول

(۱۷۵۰٤)

از ابتداي نسخه مقدار شش برگ ساقط است .

آغاز موجود: « مخترعات خاطره زواید و سمیته تلخیص المفتاح و انا اسأ الله...»

انجام: مکرر پیشین (٤۰٦٤)

نسخ و نستعلیق، کاتب: طبیب حاجي، تاریخ کتابت: چهار شنبه، شانزدهم رجب ۱۰۲۱، کاغذ: حنائي آهار مهره، ۲٤س، ۱٦۰گ ۱۷×۲۳/۹، عناوین و خطوط روي متن به شنگرف، اوراق معلق به حواشي و بعضاً وصالي شده، جلد: تیماج مشکي، انتقالي از دانشگاه علوم اسلامي رضوي در آذر ۱۳٦۸ .

۳۲۳

المطول

(۱۷٤۹۹)

این نسخه ناتمام است .

آغاز: مکرر پیشین (٤۰٦٤)

انجام موجود: « او مركّبا خيالیا كاعلام یا قوة منشورة علي رماح.»

نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن سیزدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ۲۶س، ۸٤گ ٤/۳٥×۲۲، برخي از اوراق معلق به حواشي چلبي، عبدالقاهر، محيي الدين و ديگران، جلد: میشن

قهوه اي ضربي با ترنج و سرترنج، انتقالي از دانشگاه علوم اسلامي رضوي در آذر ۱۳٦۸ .

۳۲٤
المطول
(۱۷٥۰۳)

نسخه ذیلاً ناقص است .

آغاز: مانند پیشین (٤۰٦٤)

انجام موجود: « و التذكر لاحكام المذكورة في علمي البیان (كذا) و المعاني و ان لكل مقام لا يحسن فيه غيره و لا يقوم مقامه و بهذا معني قوله.»

نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن سیزدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ۲۲س، ۲٤٤گ ۱/۲۷×۱٤/۸، عناوین و خطوط روي متن به سرخي، برخي از اوراق معلق به حواشي و نیز وصالي شده، جلد: مقوا، عطف و گوشه میشن قهوه اي ، انتقالي از دانشگاه علوم اسلامي رضوي در آذر ۱۳٦۸ .

۳۲٥
المطول
(۱۷٥۰٥)

آغاز و انجام این نسخه و دو نسخهٔ ذیل مانند همان (٤۰٦٤) است .

نسخ خفي، كاتب: عبدالله بن محمد بن مسعود حافظ اصفهاني، تاريخ كتابت: اواخر جمادي الثاني ۸٤۹ ، كاغذ: نخودي آهار مهره، ۲۹س، ۲۲٥گ ۲۱×۱۲، عناوین و خطوط روي متن به شنگرف، جداول اوراق به تحرير و اكلیل، اندازهٔ جدول ۱٥×۸ ، اوراق معلق به حواشي، جلد: تیماج عنابي، انتقالي از دانشگاه علوم اسلامي رضوي در آذر ۱۳٦۸ .

۳۲۶
المطول
(۱۷۵۰۱)

نسخ، كاتب: محمد بن فرج الله بن محمد جزايري، تاريخ كتابت: شنبه، ۲۹ ذي حجه ۱۱۱۰، كاغذ: نخودي آهار مهره، ۲۳س، ۱۹۵گ ۲۸/۸×۱۸/۸، برخي از اوراق معلق به حواشي و بعضاً وصالي شده، جلد: تيماج قهوه اي ضربي با ترنج و سرترنج، عمل محمد علي بن ابوطالب، انتقالي از دانشگاه علوم اسلامي رضوي در آذر ۱۳۶۸ .

۳۲۷
المطول
(۱۷۵۰۰)

نسخ،كاتب: عبدالله بن علي شيرواني، تاريخ كتابت، شنبه، شانزدهم رمضان ۱۲۵۸، كاغذ: نخودي آهار مهره، ۲۹س، ۱۴۷گ ۳۶/۵×۲۲/۵. عناوين و خطوط روي متن به سرخي، برخي از اوراق معلق به حواشي چلبي و غيره، ظهر ورق اول يادداشت و مهر تملك كاتب مزبور با نقش «افوض امري الي الله المذنب عبدالله» جلد: تيماج مشكي، انتقالي از همان دانشگاه در آذر ۱۳۶۸ .

۳۲۸
المطول
(۲۷۲۳۷)

نسخه كامل و آغاز و انجام مانند پيشين (۴۰۶۴) است .

نسخ،كاتب: ابوالقاسم بن رضا علي، تاريخ كتابت: يكشنبه، سوم جمادي الاول ۱۲۲۹، محل كتابت: اصفهان، كاغذ: نخودي آهار مهره، ۲۶س، ۲۱۵گ ۲۹×۱۹/۵، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي، عطف شيرازه بندي با نخ هاي الوان، جلد: ميشن قهوه اي، وقفي ورّاث شيخ عبدالله نجفي قوچاني كه توسط حجي قربان باصبر در دي۱۳۸۰ به كتابخانه تحويل گرديده است .

۳۲۹

المطول
(١٩٤٦٥)

از انتهاي نسخه تعداد ٤٠ برگ ساقط و موجودي از ابتداي كتاب تا اواسط مبحث حقيقت و مجاز است .

آغاز: مكرر همان (٤٠٦٤)
انجام موجود: « و اما اذا كان مجازا عن الرجل الشجاع فصحة حمله علي زيد ظاهرة و تحقيق ذلك انا اذا قلنا في رأيت اسداً.»
نستعليق تحريري، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن يازدهم هـ .ق. پانزده برگ از آخر: نو نويس، كاغذ: نخودي و حنايي و فستقي، ٢٢ تا ٣٧س، ١٦٢گ ٢٤×١٢، برخي از اوراق معلق به حواشي ابيوردي، نورالدين، محيي الدين، چلبي، احمد و ديگران، عطف: شيرازه بندي با نخ هاي الوان، جلد: تيماج عنابي، وقفي سيد ابوالحسن ملكي در محرم ١٤١٥.

٣٣٠

المطول
(٢٤٩٥٦)

از ابتداي نسخه مقدار ٢٠ و از انتهاي آن حدود ٤ برگ افتاده است .
آغاز موجود: « الباب الاول احوال الاسناد و الخبري.»
انجام موجود: « فلا تنس ان الكرام اذا اشار الي بيت ...»
نستعليق،كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن يازدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي، ٢٤س، ٢٥٠گ ١٧×٢٧/٥، خطوط روي متن به شنگرف، اوراق معلق به حواشي و بعضاً وصالي شده و رطوبت رسيده، جلد: تيماج مشكي مستعمل، وقفي سيد كمال الدين مرتضوي در مهر ١٣٧٧ .

٣٣١

المطول
(١٩٤٤١)

برگ اول و هشتم نونويس و برگ دوم ساقط است .

آغاز: مانندپيش (٤٠٦٤)

انجام: « لكنّ الله جلّت حكمته قد وفقنا للاتمام و رزقنا الفوز بهذا المقام.»

نستعليق، كاتب: محمد علي بن بابا جان قزويني، تاريخ كتابت: پنجشنبه، بيستم محرم ١٠٦١، محل كتابت: يزد، كاغذ: نخودي آهاري، ٢٣ و ٢٥س، ٣١٠گ ٢٥×١٢، عناوين و اغلب خطوط روي متن به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي، اندكي رطوبت رسيده و وصالي شده، صفحة اول دستخط تملك محمد بن محمد حسن و ابتياع نسخه از ميرزا ابوالحسن به سه درهم، عطف شيرازه بندي با نخ هاي الوان، جلد: تيماج عنابي فرسوده، وقفي اسدالله علي نژاد در مرداد ١٣٧٤.

٣٣٢

المطول

(١٣٩٣١)

نسخه از انتها ناقص است .

آغاز: مانند همان (٤٠٦٤)

انجام موجود: « كقول ابي الشيص اجد الملامة في هواك لذيذة حبّا كذكرك فليلمني اللّوم و قول ابي الطيب احبّه الاستفهام.»

نسخ ،كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: اواخر قرن يازدهم، كاغذ: نخودي وصالي شده، ٢٣س، ٣٥٤گ ٢٦×١٤/٥، برخي از اوراق معلق به حواشي و يا نونويس، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، عطف شيرازه بندي با نخهاي الوان، ظهر ورق اول وقف نامه و تاريخ تأليف كتاب و دستخط تملك سليمان بن ابراهيم اجوديفي، جلد: تيماج مشكي با آستر ميشن قهوه اي، وقفي فاضل خان در ١٠٦٥ق. تاريخ تحويل ١٣٦٣ .

٣٣٣

المطول

(١٤٤٣٤)

نسخه صدراً و ذيلاً ناقص و بعضاً وصالي شده است [١].

١ــ هشت برگ اول قابل استفاده نيست .

آغاز موجود: «... للطايف العلمين مدخل فيه لانّها لا يتعلق بنفس الالفاظ»

انجام موجود: « و ثالثها اي ثالث المواضع التي ينبغي ان يتأنق فيها الانتهاء فيجب ان يختم كلامه شعراً ...»

نستعليق، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن سيزدهم هـ .ق. كاغذ: شكري آهار مهره، ١٤س، ٣٣١گ ٢٥/٥×١٣/٨، برخي از اوراق معلق به حواشي، ظهر ورق اول مطالب متفرقه، جلد: مقوّا، عطف و گوشه تيماج قهوه اي سوخت، وقفي سيد محمد باقر سبزواري در محرم ١٤٠٥ .

٣٣٤

المطول
(١٣٩٣٢)

برگ آخر افتاده است .

آغاز: مانند پيشين (٤٠٦٤)

انجام موجود: « و من هذا القبيل لفظ ايضا في كلام المتاخرين من الكتاب.»

نستعليق، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن يازدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ١٩س، ٢٠٤گ ٢٥/٥×١٦،خطوط روي متن به شنگرف، اوراق معلق به حواشي و بعضاً نونويس و وصالي شده، جلد: تيماج مشكي با آستر قهوه اي، وقفي فاضل خان در ١٠٦٥ق. تاريخ تحويل ١٣٦٣ .

٣٣٥

المطول
(١٣٠٧٦)

آغاز: مانند همان (٤٠٦٤)

انجام: « و حقق لنا الفوز بهذا المرام و الحمدلله ربّ العالمين.»

نسخ و نستعليق از دو كاتب نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن يازدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ١٩س، ٢٦٨گ ٢٧/٥×١٦، متن و عناوين به شنگرف، اوراق معلق به حواشي و اندكي رطوبت رسيده و وصالي شده، ظهر ورق اول مطالب متفرقه و

دستخط و مهر تملك محمد قاسم بن محمد علي ميسي، با رقم «يا قاسم الارزاق ١١٢٠» عطف شيرازه بندي با نخ هاي الوان، جلد: مقوّا، اهدائي استاد كاظم مديرشانه چي در آبان ١٣٦٢ .

٣٣٦

المطول
(١٦٧٨٤)

نسخه صدراً و ذيلاً ناقص است .

آغاز موجود: « نفسه علي ان صاحب الكشاف قد صرح بان فيه ايضاد دلالة علي اختصاص الحمدلله و انه به حقيق»

انجام موجود: « ثم قال و ذلك من فصل الخطاب الذي هو احسن موقعا من التخلّص...»

نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن نهم هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ٢٥س، ٢٢٥گ ٢٩×٢٠، متن و عناوين به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي،چلبي و ديگران، نسخه رطوبت رسيده و بعضاً وصالي شده، جلد: مقوّا، رويه گالينگور، عطف و گوشه تيماج مشكي، ارسالي سفارت جمهوري اسلامي در دمشق در دي ١٣٦٧ .

٣٣٧

المطول
(٢٠٦٩١)

نسخه كامل و آغاز و انجام مانند پيش (١٦٩٠٥) است .

نستعليق، كاتب: محمد بن رضا قلي تاكري، تاريخ كتابت: شنبه، دهة سوم محرم ١٢٣٢، كاغذ: نخودي و شكري آهار مهره، ٢٠س، ٢٦٣گ ٢٦×١٤، عناوين و خطوط روي متن به سرخي، برخي از اوراق معلق به حواشي، ابتدا و انتهاي نسخه مهري است مربع با نقش «اللّهم صلّ علي محمد و آل محمد» جلد: تيماج عنابي، اهدائي مقام معظم رهبري حضرت آية الله خامنه اي در خرداد ١٣٧٣ .

٣٣٨

المطول
(١٧٠٣٦)

آغاز: مكرر پيشين (٤٠٦٤)

انجام: « و كان الافتتاح يوم الاثنين الثاني من رمضان الواقع في سنة اثنين و اربعين و سبعمائة بجرجانية خوارزم حما ها الله تعالي عن البليّات و الحمدلله علي التوفيق ... و آله الطاهرين.»

نسخ، كاتب: ابوالحسن بن رضا شيرواني، تاريخ كتابت: جمعه، دوازدهم شوال ۱۲٦٦، كاغذ: شكري آهار مهره، ۲۳س، ۲٦۰گ ۲٦×۱٤/۹، عناوين و خطوط روي متن به سرخي، برخي از اوراق معلق به حواشي، ظهر ورق اول، يادداشت تملك در ۲۲ ربيع الاول ۱۲۷۳، جلد: تيماج قهوه اي ضربي با ترنج و سرترنج، انتقالي از دانشگاه علوم اسلامي رضوي در آذر ۱۳٦۸ .

۳۳۹

المطول

(۱٦۹۰٥)

آغاز: مانند همان (٤۰٦٤)

انجام: « لكنّ الله جلّت حكمته و قد وفّقنا للاتمام و رزقنا الفوز بهذا المراد و الحمد ولي الانعام و الصلاة و السلام علي محمد و آله عليهم السلام.»

نستعليق، كاتب: اسماعيل بن حسينا با بل كناري، تاريخ كتابت: سه شنبه، ششم شوال ۱۲٦٤، كاغذ: نخودي آهار مهره، ۲۳س، ۱۲۲گ ۳٦×۲۲/٥، خطوط روي متن به سرخي، برخي از اوراق بريده شده و سطور اندكي آسيب ديده، ظهر ورق اول، وقف نامه كاتب، جلد: تيماج قهوه اي ضربي با ترنج و سرترنج، وقفي ساره خاتون كه در نوزدهم آذر ۱۳٦۸ بوسيله مجتبي اسماعيل پور به كتابخانه تحويل گرديده است .

۳٤۰

المطول

(۱٥٥٤٥)

نسخه از انتها ناقص است .

آغاز: مانند پيشين (٤۰٦٤)

انجام موجود: « فان كان مختاراً حسنا تلقاه السّمع و استلذّه حتّي يجر ما وقع فيما سبق.»

نستعليق، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: اوائل قرن سيزدهم هـ .ق. كاغذ: شكري آهار مهره، ٢١ تا ٢٥س، ١٩٦گ ٢٩×٢٠، برخي از اوراق معلق به حواشي در نوروز ١٢٢٩ ، عطف شيرازه بندي با نخ هاي الوان ، جلد: تيماج قهوه اي ضربي با نقش ترنج، خريداري آستان قدس رضوي در آبان ١٣٦٦ .

٣٤١
المطول
(١٥٧٨١)

آغاز: مانند (٤٠٦٤)

انجام: « لكن الله جلت حكمته قد وفقنا للاتمام و حقق لنا الفوز بهذا المرام.»

نسخ، كاتب:علي بخش، تاريخ كتابت: دوشنبه، ٢٤ ربيع الاول ١٢٤٠، كاغذ: شكري آهار مهره، ١٨س، ٢٩٨گ ٢١×١٤/٧، برخي از اوراق معلق به حواشي، ظهر ورق اول مطالب متفرقه، عطف شيرازه بندي با نخ هاي الوان، جلد: تيماج مشكي، وقفي استاد محمود شهابي در آبان ١٣٦٦ .

٣٤٢
المطول
(٢٢٧٣٠)

نسخه كامل و آغاز و انجام مانند پيشين (٤٠٦٤) است .

نسخ، كاتب: ابوحنيفه، تاريخ كتابت: يكشنبه، دوم رجب ١٠٦٥، محل كتابت: دارالسلطنه برهانپور، كاغذ: متن و حاشيه، متن حنائي زر افشان، حاشيه نخودي آهار مهره، ٢١س، ٢٦٩گ ٢٦×١٤/٥، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، صفحة اول داراي سرلوح مزدوج مذهّب و مرصّع، بين سطور دو صفحة آغازين طلا اندازي دندان موشي، جداول اوراق به زر و تحرير و لاجورد و زنگار و شنگرف، اندازة جدول ١٨/٥×١٠، و حواشي، ترجمه و شرح مطالب، عطف شيرازه بندي با نخ هاي الوان، جلد: تيماج روغني با نقش ترنج و سرترنج و قلمداني زرين، درون جلد: ميشن عنابي ضربي با ترنج و سرترنج زرين، وقفي سيد عبدالباقي آية اللّهي شيرازي در اسفند ١٣٧٤ .

۳٤۳
المطول
(۱٦۷۷۰)

آغاز: مانند همان (٤۰٦٤)

انجام: « و لكن الله تعالي جلت حكمته قد وفقنا للاتمام و حقق لنا الفوز بهذا المرام.»

نسخ، كاتب: عبدالله بن محمد شريف، تاريخ كتابت: آخر رمضان المبارك ۱۰۷۱، كاغذ: نخودي آهار مهره، ۱۹س، ۳۸۲گ ۲٦×۱٤/٥، برخي از اوراق معلق به حواشي، ظهر ورق اول سه يادداشت و مهر تملك محمد نقي بن لطف علي و غيره، جلد: تيماج عنابي با آستر قهوه اي، وقفي محمد رضا نوغاني مقدم در اسفند ۱۳٦۷ .

۳٤٤
المطول
(۱٥۳۷۸)

آغاز و انجام: مانند پيشين (٤۰٦٤)[1]

نسخ، كاتب: محمد شفيع طبسي، تاريخ كتابت: نيمة رجب ۱۰٦۸،محل كتابت: مشهد مقدس رضوي، كاغذ: نخودي آهار مهرة و صالي شده، ۲۸س، ۱٥٤گ ۲٤×۱۹، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي چلبي و غيره، نسخه نزد امير محسن اصفهاني قرائت شده، جلد: تيماج مشكي فرسوده، وقفي محمد رفيع بن محمد شفيع طبسي در ۱۳٦٦ .

---

۱ ـ به اضافة « فرغت من تأليف شرح التصريف الزنجاني بغريوند في شعبان ثمان و ثلثين و سبعمائة و انا بن ستة عشر و من شرح التلخيص في صفر سنه ثمان و اربعين و سبعمائة بهراة و من اختصاره في سنه سته و خمسين و سبعمائه بغجدوان و من شرح التنقيح في ذي القعدة سنه ثمان و خمسين و سبعمائة بخوارزم و من شرح المختصر في الاصول في ذي الحجة سنة سبعين و سبعمائة بخوارزم و من مقاصد الكلام و من شرح المقاصد كليهما في ذي القعدة سنة اربع و ثمانين و سبعمائة بمزار جام و من اكثر شرح الكشاف بسمرقند و من شرح القسم الثالث من مفتاح العلوم في شوال سنة تسع و ثمانين و سبعمائة بسمرقند كذا روي عن الشارح انه كتبه علي ظهر نسخة.»

٣٤٥
المطول
(١٥١٨٠)

نسخه از ابتدا ناقص است .

آغاز موجود: « عند تحقّق الامرين و هو اي مقتضي الحال مختلف»

انجام: مانند (١٦٧٧٠) به اضافه « هيّأ لنا الفراغ الي البياض في يوم الاربعاء الحادي عشر من صفر سنة ثمان و اربعين و سبعمائة ...»

نسخ از دو كاتب نامعلوم، تاريخ كتابت: نيمة اول: قرن يازدهم و نيمة دوم: قرن سيزدهم و برگ آخر توسط احمد رشتي در ١٢٩٩ نونويسي شده، كاغذ: نخودي و فستقي آهار مهره، ١٨و٢٠س، ٤٠٣ گ ٢٥×١٦/٥، برخي از اوراقِ نيمة اول معلق به حواشي شاهرودي ، چلبي، با رمز «منه رحمه الله» و ديگران، عناوين و خطوط روي متن و گاهي عبارات متن به شنگرف، جلد: مقوا، رويه گالينگور، عطف و گوشه تيماج قهوه اي، واقف نامعلوم .

٣٤٦
المطول
(١٢٥٩٠)

نسخه كامل و آغاز و انجام مانند همان (٤٠٦٤) است .

نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن يازدهم، كاتب برگ آخر: علي بن مهدي شيرازي در ٢٣ ربيع الثاني ١٢٩٧، كاغذ: نخودي، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، اوراق معلق به حواشي چلبي، ملا زاده، سيد شريف جرجاني و ديگران، اندكي وصالي شده، ظهر ورق اول مطالب متفرقه،[1] جلد: مقوّا، رويه گالينگور، عطف ميشن قهوه اي، وقفي حسين كي استوان در آبان ١٣٤٨ .

٣٤٧

١ـ از جمله: اقسام پنجگانة علم الآداب، فرق بين اختلاف و خلاف، فرق بين ضدين و نقيضين و ...

المطول
(١١٤٧٦)

آغاز: مانند پيش (٤٠٦٤)
انجام: « و حقق لنا الفوز بهذا المرام و الحمدلله وليّ الانعام و الصلاة و السلام علي محمد و آله عليه و عليهم السلام.»

نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: ١٢٧١ هـ .ق. كاغذ: شكري آهار مهره، ٢٧س، ١٥٨گ ٣٠×٢٠، اوراق معلق به حواشي، ظهر ورق آخر: اعراب «و جزاء سيئة سيئة مثلها» از ديدگاه اخفش، جلد: تيماج قهوه اي، وقفي محمد حسين حسيني ارسنجاني در فروردين ١٣٥٢ .

٣٤٨
المطول
(١١٢٧٨)

نسخه ذيلاً ناقص است .
آغاز: مكرر همان (٤٠٦٤)
انجام موجود: « حتي لم يبق للنفس الي ماروا ه كقوله اي قول الوي بقيت بقاء الدنيا.»

نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن دوازدهم هـ .ق. كاغذ: شكري آهار مهرة رطوبت رسيده، ٢٦س، برخي از اوراق معلق به حواشي، جلد: تيماج فرنگي دارچيني، وقفي شيخ محمد صالح علامة حائري در مرداد ١٣٥١ .

٣٤٩
المطول
(١٣٩٣٠)

نسخه كامل و آغاز و انجام مانند پيشين (٤٠٦٤) است .

نسخ و نستعليق، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن يازدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي، ١٥ تا ٢٩س، ٢١٦گ ١٩×١٢، خطوط روي متن به شنگرف، عناوين به خامة سياه جلي، برخي از اوراق توسط محمد بن ابوطالب حسيني در اوائل قرن دوازدهم

هـ .ق. نونويسي شده و[1] معلق به حواشي، عطف شيرازه بندي با نخ هاي الوان، اندکي رطوبت رسيده و وصالي شده، جلد: تيماج مشکي ضربي با ترنج، وقفي فاضل خان در ۱۰٦٥ق. تاريخ تحويل: ۱۳٦۳ ش.

۳٥۰
المطول
(۹٥٤٥)

نسخه صدراً و ذيلاً ناقص است .

آغاز موجود: « هو ابرار المتمني لكمال العناية في صورة الممكن»

انجام موجود: « و قوله تعالي تبت يدا ابي.»

نسخ مشكول، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن دهم هـ .ق. كاغذ: نخودي وصالي شده، ۱۷س، ۲٤۰گ ۲۳/٥×۱۹، اوراق معلق به حواشي، جداول به زر و تحرير، اندازة جدول ۱٦/٥×۸ ، جلد: مقوا، عطف و گوشه ميشن قهوه اي، وقفي خان بابا مشار در خرداد ۱۳٤٥ .

۳٥۱
المطول
(٦٤٤۸)

نسخه از ابتدا ناقص و برخي از اوراق وصالي شده است .

آغاز موجود: « عده كافية وضوء المصباح الي انوار التأويل موارده شافية عن التهاب الاكباد الي اسرار التنزيل»

انجام: مكرر پيشين (٤۰٦٤)

نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن يازدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ۱۷س، ۳٥٥گ ۲٦×۱٦،عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي، تصحيح و مقابله شده، جلد: تيماج قهوه اي ضربي با ترنج و سرترنج، وقفي مهدي قدوسي در اسفند ۱۳۱۹ .

۱ـ او نوشته است: تاريخ تعمير دوشنبه، دهة اول ذي حجه ۱۱۰۷ و تاريخ كتابت: « في الثاني من الاول و الاولي الحادي من الثاني عشر من السابعة بعد العاشرة اي من الثالثة بعد العاشرة اي من الرابعة فهذا التاريخ لايفهمه الامن عرف نكت الكتب من اولي الألباب.»

۳۵۲

المطول

(۱۱۳۵۲)

آغاز: مکرر همان (۴۰۶۴)

انجام: « لکنّ الله جلّت حکمته وفقنا بالاتمام ... بحق محمد و آله.»

نسخ، کاتب: علي اکبر بن ملاّ امین، تاریخ کتابت: پنجشنبه، هفدهم صفر ۱۲۰۶، محل کتابت: بار فروش، کاغذ: شکري آهار مهره، ۲۴س، ۱۵۳گ ۲۰×۳۳، برخي از اوراق معلق به حواشي ابوالقاسم، سید شریف جرجاني، ابیوردي و دیگران، جلد: تیماج مشکي مستعمل، وقفي شیخ محمد صالح علامة حائري در مرداد ۱۳۵۱.

۳۵۳

المطول

(۱۲۶۹۱)

نسخه از ابتدا ناقص است.

آغاز موجود: « الاّ التقوي و اعتبارهما یفید التخصیص و لم یقل لایفید الاّ التخصیص»

انجام: مانند (۴۰۶۵)

نسخ، کاتب: میر هدایة الله معروف به میر فرهاد قمي حسیني، تاریخ کتابت: دوشنبه، دهة سوم ذیقعدة ۱۰۹۵، کاغذ: متن و حاشیه، عناوین و خطوط روي متن به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي میر سید شریف جرجاني، چلبي، شیخ علي و دیگران، جلد: مقوا، عطف تیماج مشکي، وقفي حسین کي استوان در آبان ۱۳۴۸.

۳۵۴

المطول

(۱۴۷۷۴)

نسخه کامل است.

آغاز: مانند پیشین (۴۰۶۴)

انجام: « لكنّ الله تعالي جلّت حكمته وفقنا للاتمام و حقق لنا الفوز بهذا المرام و السلام.»

نسخ، كاتب: نوح بن خضر، تاريخ كتابت: شنبه ربيع الثاني ۹۹۵، كاغذ: نخودي آهار مهره، ۱۵س، ۳۲۰گ ۲۱×۱٤/٥، برخي از اوراق معلق به حواشي، مصدّر به فهرست مطالب، چند برگ از ابتدا نونويسي شده، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، جلد: تيماج عنابي ضربي با ترنج و سرترنج، وقفي سيد محمد باقر سبزواري در محرم ۱٤۰٥ .

۳٥٥

المطول

(۱۳۳٥۳)

نسخه كامل و آغاز و انجام مانند همان (٤۰٦٤) است .

نسخ،كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن يازدهم هـ .ق. سه برگ آخر در سلخ ربيع الثاني ۱۲٦۲، از روي نسخه اي كه مكتوب در اوائل رجب ۱۰۸۳ هـ .ق است نونويسي شده،كاغذ: نخودي آهار مهره، ۲۰س، ۱۲٤گ ۲٤/٥×۱۷، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي، جلد: تيماج مشكي، وقفي عباس فخيمي در آذر ۱۳٦۲ .

۳٥٦

المطول

(۱۳٦٦٤)

نسخه از ابتدا ناقص است .

آغاز موجود: « و الاّ فهو التصور و الالفاظ الموضوعة له الهمزة و هل و ما و من و اي»

انجام: « بجرجانية خوارزم حامها الله.» (چند كلمه افتاده است.)

نسخ تحريري، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: اواخر قرن هشتم هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره وصالي شده، ۱۹س، ۱۱۸گ ۲۰/٥ ×۱٥/۸، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، اوراق معلق به حواشي،

اندکي رطوبت رسیده[1]، جلد: تیماج مشکي با عطف میشن قهوه اي مستعمل، خریداري آستان قدس رضوي در آذر ۱۳٦۲ .

۳٥۷
المطول
(۸٤۱۱)

نسخه کامل است .

آغاز: مانند همان (٤۰٦٤)

انجام: « قد وفقنا للاتمام و اقّنا[2] (کذا) الفوز بهذا المرام.»

نسخ،کاتب: محمد کاظم بن محمد بن حسین مشهور به نحوي، تاریخ کتابت: ۱۲٥۱ هـ .ق. کاغذ: شکري آهار مهره، ۲۱س، ۲۰۷گ ۳۰×۱۹/٥، اوراق معلق به حواشي میر سید شریف، ابوالقاسم، چلبي، حکیم و دیگران، نسخه تصحیح شده، ظهر ورق اول مطالب متفرقه و چند یادداشت و مهر تملك، جلد: تیماج مشکي ضربي مستعمل با ترنج و سرترنج، وقفي سردار کل یار محمد خان افشار در خرداد ۱۳۳۲ .

۳٥۸
المطول
(۷۹۸۲)

آغاز: مانند پیشین (٤۰٦٤)

انجام: « و تفاصیل ذلك مما لا یفي به الدفاتر بل لا یمکن الاطلاع علي کنهها الا العلام الغیوب.»

نستعلیق خفي، کاتب: نامعلوم، تاریخ کتابت، بیستم ربیع الاول ۱۲٤۱، کاغذ: شکري آهار مهره، ۲۲س، ۲۱٥گ ۲۱×۱٥، متن و عناوین به سرخي، اوراق معلق به حواشي، جلد: میشن عنابي، خریداري آستان قدس رضوي در مهر ۱۳۲۹ .

۳٥۹
المطول

---

۱ ــ در ظهر ورق آخر سه یادداشت ازدواج از زبیده بنت سلیمان در ۸۳۹ و ناز ملك بنت حبیب در رمضان ۸۳۹ و آینه خاتون بنت عمر و مطالب متفرقه دیگر دیده مي شود .

۲ــ «و حقق لنا» صحیح است .

(۱۳۹۳۳)

نسخ، كاتب: محمد صادق بن حسن علي ابردهي، تاريخ كتابت: ۱۲٦۳ هـ .ق. كاغذ: حنائي آهار مهره، ۲۸س، ۲۳٤گ ۲۰×۱٤/٥، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي ملا خسرو، چلبي، مولا زاده و ديگران، صدر صفحة اول وقف نامه ملا علي بن محمد صادق ابردهي، ظهر ورق اول مطالب متفرقه و يادداشت تملك با مهر بيضوي با رقم كريمة «و يقولون متي هذا الوعد ان كنتم صادقين»، جلد: تيماج مشكي، وقفي فاضل خان در ۱۰٦٥ هـ .ق .

۳٦۰

المطول

(۹۹۸۲)

نسخ، كاتب: رمضان علي بن محمد قاسم هزار جريبي، تاريخ كتابت: چهارم ربيع الاول ۱۲٥۹، كاغذ: نخودي آهار مهره، ۲۳س، ۲۲٥گ ۳٥×۲۲، برخي از اوراق معلق به حواشي ابوالقاسم، چلبي و ديگران، خطوط روي متن به سرخي، جلد: تيماج مشكي ضربي با ترنج و سرترنج و لچكي، وقفي دكتر شمس الدين جزايري در شهريور ۱۳٤۸ .

۳٦۱

المطول

(۱۱۹٤٦)

نسخ،كاتب: ابوالقاسم بن روح الله، تاريخ كتابت: چهارشنبه، دهة سوم ذيقعده ۱۲٥٥، كاغذ: شكري آهار مهره، ۲۲ و ۲٥س، ۲۰٦گ ۳۳×۲۱، عناوين و خطوط روي متن به سرخي، برخي از اوراق معلق به حواشي، جلد: تيماج قهوه اي ضربي با ترنج و سرترنج، وقفي ناصر محسنيان در آذر ۱۳٦۰ .

۳٦۲

المطول

(۱۲۷٦۹)

اين نسخه و نسخه هاي ذيل كامل و آغاز و انجام مانند پيشين (٤۰٦٤) است .

نسخ، كاتب: محمد كاظم بن علي اكبر توني، تاريخ كتابت: چهاردهم شعبان ۱۰۸۹ [۱]، كاغذ: نخودي آهار مهره، ۲۸س، ۱۵۸گ ۲۷×۱۵/۵، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، اوراق معلق به حواشي مير سيد شريف جرجاني و غيره، ظهر ورق اول چند يادداشت تملك، جلد: تيماج خرمائي فرسوده، وقفي حسين كي استوان در آبان ۱۳٤۸ .

۳٦۳
المطول
(۱۳۹۲۸)

نسخ خفي، كاتب: سليمان بن ابراهيم بن ابي الخير، تاريخ كتابت: ۹۲۸ هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ۲۵س، ۲٤۷گ ۲۱×۱۲، خطوط روي متن به شنگرف، نسخه تصحيح شده و رطوبت رسيده، برخي از اوراق معلق به حواشي، صفحة اول سه يادداشت و مهر عرض ديد در ۱۲۸۹ تا ۱۲۹۷، جلد: تيماج مشكي مستعمل، وقفي فاضل خان در ۱۰٦۵ و تحويل به كتابخانه ۱۳٦۳ش. است .

۳٦٤
المطول
(۹۸۳۹)

نسخ، كاتب: ملك بن محمد علي، تاريخ كتابت: سه شنبه، اول شوال ۱۲۳٦، كاغذ: شكري آهار مهره، ۲۰س، ۲۹۰گ ۲٦×۱۵، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، اوراق معلق به حواشي قطب الدين شيرازي، محسن، حسن چلبي، ابوالقاسم سمرقندي و ديگران، ظهر ورق اول، مطالب متفرقه از جمله يك بحث مغالطه، جلد: تيماج مشكي ضربي با ترنج و سرترنج مستعمل، وقفي خان بابا مشار در ارديبهشت ۱۳٤٦ .

۳٦۵
المطول
(٤۰٦۵)

نسخه كامل است .

آغاز: مانند پيشين (٤۰٦٤)

۱ـ در عبارت عربي كاتب، تاريخ كتابت ۱۰۷۸ هـ .ق. است .

انجام: «لکن الله جلّت کلمته قد وفقنا للاتمام و رزقنا الفوز بهذا المرام و الحمدلله ولي الانعام و الصلاة علي محمد و آله عليه و عليهم السلام.»

نسخ، کاتب: نامعلوم، تاريخ کتابت: قرن دوازدهم هـ .ق. کاغذ: نخودي آهار مهره، ۲۳س، ۲۳۵گ۲۵×۱۳، برخي از اوراق معلق به حواشي، صفحة اول داراي سرلوح مزدوج مذهّب مرصّع، جداول به زر و تحرير و شنگرف و لاجورد، اندازة جدول ۱۷×۷/۵، نسخه تصحيح شده و اندکي رطوبت رسيده، جلد: تيماج ضربي با ترنج و سرترنج، وقفي ميرزا رضا خان نائيني در مرداد ۱۳۱۱ .

۳۶۶

المطول

(۱۶۲۳۵)

آغاز و انجام: مکرر پيشين (۴۰۶۵)

نستعليق، کاتب: نامعلوم، تاريخ کتابت: قرن سيزدهم هـ .ق. کاغذ: شکري و بعضاً آبي و فستقي، ۲۵س، ۲۱۲گ ۲۰×۳۱/۸، برخي از اوراق وصالي شده، و چند صفحه معلق به حواشي، ظهر ورق اول مطالب متفرقه[۱] ، جلد: تيماج ضربي قهوه اي با ترنج و سرترنج، واگذاري بنياد مستضعفان در شهريور ۱۳۶۷ .

۳۶۷

المطول

(۲۷۱۶۷)

نسخه کامل و آغاز و انجام مانند همان (۴۰۶۵) است .

نستعليق تحريري، کاتب: عبدالوهاب حسيني، تاريخ کتابت: چهار شنبه، ۲۲ ربيع الاول ۱۰۷۴، کاغذ: نخودي آهار مهره، ۱۹ تا ۲۱س، ۳۷۴گ ۱۹×۲۵/۵، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، اوراق معلق به حواشي چلبي، ابوالقاسم و ديگران، نسخه اندکي آسيب ديده، جلد: تيماج قهوه اي مستعمل، خريداري آستان قدس رضوي در شهريور ۱۳۸۰ .

۱ـ از جمله: الفرق بين الجليل و الکريم و العظيم، الفرق بين الحاصل و المحصول و التحصيل. الناس کلّهم هالکون الا العالمون و العالمون کلّهم هالکون الا العاملون و العاملون کلهم هالکون الاّ المخلصون .

۳٦۸
المطول
(۲۸۸۸۳)

نسخه از انتها نا تمام است .

آغاز: مكرر پيشين (٤۰٦٤)

انجام موجود: « و قول صاحب الكشّاف انّه يسمّي التفاتا في علم البيان.»

نستعليق، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن سيزدهم هـ .ق. كاغذ: شكري آهار مهره، ۱۹س، ۱۳۱گ ۱۵×۲۱، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي، جلد: مقوّا، عطف تيماج قهوه اي، وقفي سيد محمد حسيني مدرس در بهمن ۱۳۸۱ .

۳٦۹
المطول
(۲٥٤۱۷)

آغاز: مانند همان (٤۰٦٤)

انجام: « لكن الله جلت حكمته و قد وفقنا للاتمام و رزقنا الفوز و تهيا الفراغ من نقله الي البياض.»

نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن دوازدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ۲۱س، ۳۰٤گ ۲٥×۱۲/٥، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي چلبي، شيخ الاسلام و رمز «منه»، ظهر ورق اول دعاي ختم قرآن در ۱۲۷٤، جلد: تيماج مشكي ضربي با ترنج و سرترنج، وقفي استاد جعفر زاهدي در دي ۱۳۷۷ .

۳۷۰
المطول
(۲٦۳۹٥)

آغاز مانند همان (٤۰٦٤) ولي پس از سطر سوم حدود ده سطر نانويس است .

انجام: « و الخاطر كلالاً لكن الله جلت حكمته قد وفقت (كذا) لاتمام و رزقنا الفوز بهذا المرام.»

نستعليق تحريري، تاريخ كتابت: قرن سيزدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ۲۳س، ۲۰۸گ ۱۵×۲۴/۵، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، ظهر ورق اول اين يادداشت است «كتاب شرح المفتاح ازحاج غلام سمسار ابتياع شده به مبلغ پانزده قران به تاريخ رمضان المبارك ۱۳۳۲، الاحقر عبدالمحمد علاء الحكماء»، جلد: تيماج قهوه اي، اهدائي بنياد شهيد تهران در ارديبهشت ۱۳۷۸ .

۳۷۱
المطول
(۲۱۱٤۷)

نسخه كامل و آغاز و انجام مانند پيشين (٤۰٦٤) است .

نسخ و نستعليق، كاتب: حبيب الله بن حسن بن محمد زوري، تاريخ كتابت: دوشنبه، نوزدهم رمضان المبارك ۹۸۷، كاغذ: نخودي آهار مهرة رطوبت رسيده، ۱۹س، ۲۵۵گ ۱۵/۵×۲۱، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، اوراق معلق به حواشي مير سيد شريف جرجاني، سمرقندي، شيخ الاسلام و ديگران، شش برگ از آغاز نونويس، جلد: تيماج قهوه اي، اهدائي مقام معظم رهبري حضرت آية الله خامنه اي در خرداد ۱۳۷۳ .

۳۷۲
المطول
(۲۱۱۹۸)

آغاز: مانند پيشين (٤۰٦٤)

انجام: « و كان الافتتاح يوم الاثنين ... ومنه الهداية الي سواء الطريق.»

نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن دهم هـ . ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ۲۷س، ۲۲۹گ ۲۱×۳۰، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي چلبي، سيد شريف و ديگران، برگ اول و آخر در صفر ۱۳۹۸ توسط مصطفي حسيني خوانساري نونويسي شده، جلد: تيماج ضربي قهوه اي با ترنج و سرترنج، اهدائي مقام معظم رهبري در خرداد ۱۳۷۳ .

۳۷۳
المطول
(۲٤۰۲٥)

آغاز: مانند همان (٤۰٦٤)
انجام: « لكن الله جلّت حكمته قد وفقنا للاتمام الفوز بهذا المرام و الحمدلله ولي الانعام...»

نسخ، كاتب: ميرزا مهدي بن علي بن نظر علي هزار جريبي، تاريخ كتابت: هجدهم رمضان المبارك ۱۲۳۸، كاغذ: فستقي آهار مهره، ۲۱س، ۱۹٤گ ۳٥×۲۲، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، وقفي كتابخانه رضوي توسط حجة الاسلام الهي خراساني .

۳۷٤
المطول
(۲٤۰۲٤)

از انتهاي نسخه تعداد دو برگ نانويس است .
آغاز: مثل همان (٤۰٦٤)
انجام موجود : « و في الشكاية قوله ايضا فواد ما يسلبه المرام و عمر مثل ما يهب اللّيالي[۱] و في غزل.»

نستعليق و نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن سيزدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي و فستقي آهار مهره، ۲۳س، ۱۷۲گ ۳٥/٥×۲۰/٥، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي چلبي و سيد شريف و ديگران، عطف شيرازه بندي با نخ هاي الوان، جلد: تيماج مشكي، وقفي كتابخانة رضوي توسط حجة الاسلام الهي خراساني .

۳۷٥
المطول
(۲٥۹۷٥)

آغاز و انجام: مانند پيشين (٤۰٦٤)

نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: نوزدهم ربيع الاول ۱۰۹۳، كاغذ: نخودي آهار مهرة

۱ـ در نسخه «اللّيام» است .

رطوبت رسيده، ۲۳س، ۳۵۰گ ۲٤/۳×۱۱/٥، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، اوراق معلق به حواشي، عطف شيرازه بندي با نخ هاي الوان، جلد: تيماج مشكي ضربي با ترنج و سرترنج، وقفي استاد جعفر زاهدي در دي ۱۳۷۷ .

۳۷٦
المطول
(۲۷۰۹۲)

نسخه صدراً و ذيلاً ناقص است .

آغاز موجود: « انتفاء الملزوم من غير عكس فهي موضوعة ليكون جزاؤها معدوم المضمون»

انجام موجود: « و منه اي من الاقتضاب الذي يقرب من التخلص قول الكاتب عند ارادة الانتقال.»

نستعليق، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: اوائل قرن دوازدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ۲۱س، ۱۲۲گ ۲٤/٥×۱۲/٥، اوراق معلق به حواشي چلبي، سمرقندي، ابوالقاسم و ديگران، جلد: دفة اول ساقط و دفة دوم تيماج مشكي ضربي با ترنج و سرترنج، وقفي توسط علي محزونيه در مهر ۱۳۸۰ .

۳۷۷
المطول
(۱٥۷٦۸)

از ابتداي نسخه يك برگ افتاده است .

آغاز موجود: « عن حقايق التنزيل رايق مفتاح الدقائق التأويل فايق...»

انجام: مانند (۱٥۷۸۱)

نستعليق تحريري، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن دوازده و سيزدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ۱٦س، ۲٤۹گ ۲٤×۱۲/۲، خطوط روي متن به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي، برگ آخر وصالي شده و اندكي از سطور حذف شده، جلد: تيماج مشكي، وقفي استاد محمود شهابي در آبان ۱۳٦٦ .

۳۷۸
المطول
(۲٦۹٤۸)

نسخه ذيلاً ناقص است .

آغاز: مانند پيشين (٤۰٦٤)

انجام موجود: «... الكرب اللّام للابتداء و عمرو مبتداء و خبره ارق و مع الرمضاء حال من الضمير في ارقّ ...»

نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن دوازدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ۲۲س، ۱٦٤گ ۲۷×۱۹، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف،

اوراق معلق به حواشي و اندكي وصالي شده و رطوبت رسيده، جلد: تيماج عنابي ضربي با ترنج و سرترنج و لچكي، واقف: ؟ .

۳۷۹
المطول
(۲۸۸۳۱)

برگ اول نسخه افتاده است .

آغاز موجود: « المقام و الحال لا يخرج عن ربقة التقليد اعناقهم حتّي يشرح في رياض التحقيق احداقهم »

انجام: «و الخاطركلالا لكنّ الله جلّت حكمته قد وفّقنا الاتمام و حقق لنا الفوز بهذا المرام و الحمدلله ولي الانعام و الصلاة و السلام علي محمد و آله عليه و عليهم السلام .»

نسخ، كاتب: مهدي بن حسن قمشه اي، تاريخ كتابت: چهارم شوال ۱۲۲۹، كاغذ: شكري آهار مهره، ۱۹س، ۲٤۹گ ۲۱×۱۳/٥، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي چلبي، ابوالقاسم، شاهرودي و ديگران، جلد: تيماج مشكي، وقفي شيخ حسن مروج الشريعه در دي ۱۳۸۱ .

۳۸۰
المطول
(۲٥۳۲۰)

نسخه كامل و آغاز و انجام مانند پيشين (٤۰٦٤) است .

نسخ، كاتب: ابراهيم بن شيرزاد عشور استاقي (كذا)، تاريخ كتابت: پانزدهم شعبان المعظم ۱۰۹٥، ۱۹س، ۳۱٦گ ۲۰/٥×۱٦، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، اوراق معلق به حواشي چلبي، عصام،سيد و ديگران، عطف شيرازه بندي با نخ هاي

الوان، جلد: تيماج عنابي ضربي با ترنج و سرترنج زرين، وقفي استاد جعفر زاهدي در دي ۱۳۷۷ .

۳۸۱
معاني و بيان (رساله در -)
(ض۱۴۶۱۹)

(فارسي)

رسالة مختصري است از مؤلفي نامعلوم در علوم سه گانة معاني، بيان و بديع.

آغاز: «بسمله، علم معاني عبارت است از معرفت تتبع خواص تراكيب كلام و آنچه متصل شود و از استحسان و غيره تا بواسطه وقوف بدان از خطا ايمن باشند...

علم بيان عبارت است از معرفت ايراد معني واحد در طرق مختلفه بسبب زيادتي و نقصان در وضوح دلالت عقل برآن ....

علم بديع عبارت است از معرفت قوانيني كه از آنجا فصاحت تراكيب معلوم كنند تا بدان محترز باشند از خطا در تطبيق كلام بر مقتضاء حل در تبيين مراد ...»

انجام: «و اگر در شرح جميع اقسام او شروع رود به تطويل انجامد و العلم عند الله و الحمدلله باتمامه.»

نستعليق تحريري، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن سيزدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ۱۴س، ۳۶گ ۱۷×۱۰، ظهر ورق اول تولد فرزند مالك در دوشنبه ۲۴ جمادي الثاني ۱۲۷۴، جلد: مقوا،وقفي سيد محمد باقر سبزواري در محرم ۱۴۰۵ .

۳۸۲
معاهد التنصيص علي شواهد التلخيص (ج ۲-۱)
(۴۰۶۷)

(عربي)

از بدر الدين عبدالرحيم بن عبدالرحمان بن احمد بن حسن بن داود بن سالم عباسي شافعي (- ۹۶۳ هـ .ق.)

ابياتي كه در فن معاني و بيانِ «تلخيص المفتاح» آمده شرح مي دهد. نويسنده پس از ذكر بيت به نام سراينده آن و شرح حال او مي پردازد. آغاز و انجام بيت را ذكر و به بحرهاي عروضي شعر نيز اشاره مي نمايد آنگاه به بررسي مفردات ابيات از جنبه هاي لغوي، ادبي و بلاغي پرداخته و

در سال ۹۰۱ در قاهره از تأليف آن فارغ شده و در چهارشنبه،۲۲ رمضان المبارك ۹۳٤ به بياض رسانيده است و به گفته حاجي خليفه آن را به ابوالبقاء محمد بن يحيي
بن جيعان اهدا نموده است . نسخة حاضر مذيل است به قصيدة مشهور كعب بن ابي زهيربن ابي سلمي .

آغاز ذيل: « بانت سعاد فقبلي اليوم مبتول متيم اثرها لم يفد مكبول»

انجام: « لا يقع الطعن الاّ في نحورهم و ما لهم من حياض الموت تهليل.»

آغاز نسخه: « بسمله، الحمدلله الذي اطلع في سماء البيان اهلّة المعاني و ابدع ببديع الاعجاز آيات المثاني»

انجام: « و من يناويه يعش بائسا يسحب ذيل الخاسئ الخاسر و قد يسّر الله تعالي الكريم باتمامه و تكميل نظامه بحوله و قوته فنسال الله اثنائه و يجود علينا بغفرانه بفضله و احسانه انه جواد كريم غفور رحيم.»

نسخ، كاتب: محمد تقي بن محمد كاظم همداني، تاريخ كتابت: پنجشنبه، هجدهم رجب ۱۲۵۳، كاغذ: نباتي آهار مهره، ۲٤س، ۳۷۵گ ۲۸×۱۵، عناوين به سرخي، صفحة اول و آخريادداشت تملك محمد كاظم بروجردي در ۱۲۸٤ هـ .ق. جلد: تيماج قهوه اي، وقفي ميرزا رضا خان نائيني در مرداد۱۳۱۱ .

۳۸۳

معاهد التنصيص علي شواهد التلخيص (ج۲)
(٤۰۷۱)

آغاز: « بسمله، شواهد الفن الثالث و هو علم البديع قال الشيخ الامام ...تردّي ثياب الموت فما اتي لها اللّيل الاّ و هي من سندس خضر»
انجام: مانند پيشين (٤٠٦٧)
نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن سيزدهم هـ .ق. كاغذ: شكري آهار مهره، ٢١س، ٢٦٦گ ١٤×٢١، عناوين به سرخي، مصدّر به فهرست مطالب، ظهر ورق اول، خط و مهر تملك با رقم « سلطان العلما جعفر بن محمد» ، جلد: تيماج زرشكي، وقفي ميرزا رضا خان نائيني در مرداد ١٣١١ .

٣٨٤
معاهد التنصيص علي شواهد التلخيص (ج ٢-١)
(٤٠٦٨)

نسخه مصدّر و مذيّل است به اسامي شعرا .
آغاز: « بسمله، اللّهم صلّ علي سيد نا محمد و آله ... قال الشيخ الامام العلامة الهمام ... الحمدلله الذي اطلع في سماء البيان اهلة المعاني»
انجام: مانند همان (٤٠٦٧)
نسخ، كاتب: سليمان بن احمد جواد، تاريخ كتابت: شب دوشنبه، آخر جمادي الاول ١١٧٥ به رسم شيخ مقبل بن شيخ حسن نصار، كاغذ: نخودي آهار مهره، ٢٣س، ٣٣٨گ ٢٣×١٥، جداول اوراق به شنگرف، عناوين و ابيات به شنگرف و زنگار، اندكي رطوبت رسيده، ظهر ورق اولِ ج١ يادداشت تملك و ج٢ يادداشت و مهرِ ظاهراً فرهاد ميرزا با اين عبارت: «... در بلدة خرم آباد در سنه ١٢٥٢ در شهر ربيع الثاني جناب فضائل مآب حاجي ملا احمد اين كتاب را بمن تعارف نمود (مهر بيضوي با رقم) عبده الراجي فرهاد» و نيز دو بيت شعر از عضد الدوله كه بيت دوم اين است: «فلا رأت دولة مثلي لها عضداً فلا رأت ملة مثلي لها تاجا» . جلد: ميشن عنابي با عطف سوخت قهوه اي، وقفي ميرزا رضا خان نائيني در مرداد ١٣١١ .

٣٨٥

معاهد التنصيص علي شواهد التلخيص (ج ۲-۱)
(۲۴۲۸۱)

آغاز: « بسمله، قال الشيخ الامام العلاّمة الهمام ... الحمدلله الذي اطلع في سماء البيان اهلّة المعاني»

انجام: « و من يناويه يعش بائسا يسحب ذيل الخاسئ الخاسر و قد يسّر الله الكريم باتمامه»

نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: ۱۲۳۵ هـ .ق. كاغذ: شكري آهار مهره، ۲۳س، ۲۵۶گ ۲۸/۵×۱۷/۵، عناوين به سرخي، مصدّر به فهرست مطالب و شعرا، صدر صفحة اول و ذيل صفحة آخر مهري است بيضوي با نقش «صراط علي حق نمسكه» ، جلد: بيرون تيماج ضربي با ترنج و سرترنج و درون ميشن قهوه اي، وقفي محمد ستاري وفائي در خرداد ۱۳۷۷ .

۳۸۶

معاهد التنصيص علي شواهد التلخيص(ج۲)
(۱۷۵۱۵)

نسخه ذيلاً ناقص است .

آغاز: « بسمله، اللّهم صلّ علي سيدنا محمد و آله ... شواهد الفن الثالث و هو علم البديع»

انجام موجود: « اذا كانت الشهوة فوق القدرة كان تلاف النفس دون بلوغها.»

نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن دوازدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ۱۷س، ۲۵۱گ ۲۰/۲×۱۴/۵، عناوين به شنگرف، صفحة اول چهار يادداشت و مهر عرض ديد، جلد: تيماج عنابي مستعمل، انتقالي از دانشگاه علوم اسلامي رضوي در آذر ۱۳۶۸ .

۳۸۷

معاهد التنصيص علي شواهد التلخيص (ج ۲-۱)
(۴۰۷۰)

آغاز و انجام: مانند پيش (٤٠٦٧) و مصدّر به فهرست مطالب و مذيّل است به قصيدة مشهور كعب بن ابي زهير و «لغز الزبدة» از شيخ بهائي، محمد بن حسين (۱۰۳۱ هـ.ق.)

آغاز لغز: « بسمله، اما بعد و الصلاة فيقول ...انه قد يعرض للبال في بعض المجال»

انجام: « و الجاهل لا ينفعه الف عبارة.»

نسخ، كاتب عباس بن محمد شيرازي همداني، تاريخ كتابت: دو شنبه، دوازدهم صفر ۱۲٤۹، كاغذ: شكري آهار مهره، ۲۵س، ۳٦٦گ ۲۵×۱۷، عناوين به شنگرف، لغز شيخ معلق به حواشي با رمز «منه» ، عطف شيرازه بندي با نخهاي الوان، جلد: تيماج قهوه اي، وقفي حاج قائم مقام در بهمن ۱۳۱٦ .

۳۸۸

معاهد التنصيص علي شواهد التلخيص (ج ۱)
(٤٠٦٩)

آغاز: مانند همان (٤٠٦٧) و مصدّر است به فهرست مطالب .

انجام: « الرفاد كان احد عمومته و كان سيّدا جواداً.»

نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن سيزدهم هـ .ق. كاغذ: شكري آهار مهره، ۲۱س، ۱۹۳گ ۲۲×۱۵، عناوين به سرخي، تصحيح و مقابله شده، ظهر ورق اول دستخط و مهر تملك با رقم «سلطان العلما جعفر بن محمد» ، جلد: تيماج زرشكي، وقفي ميرزا رضا خان نائيني در مرداد ۱۳۱۱ .

۳۸۹

معاهد التنصيص علي شواهد التلخيص (ج ۱)
(٦۳۰۷)

نسخه ذيلاً ناقص است .

آغاز: مانند پيش (٤٠٦٧)

انجام موجود: « فترجع دنياها و انني لساعة صميهارضيت من الدنيا (كذا)»

نسخ،كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: اواخر قرن دهم هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهره، ۲۳س،

١٦٦گ ٢٠/٥×٢٨/٧، عناوين به شنگرف، ظهر ورق اول ابياتي است از شعراي عرب، صفحة اول دو كتيبة صدر و ذيل الحاقي كه مربوط است به قرن ششم هـ .ق. جلد: تيماج قهوه اي، خريداري آستان قدس رضوي در اسفند ١٣١٨ .

٣٩٠

معاهد التنصيص علي شواهد التلخيص

(منتخب-)

(٢٤٤١١)

نسخه ، ناقص و موجودي ١٥ برگ در ترجمة ابن العميد ابوالفضل محمد بن حسين و اسماعيل، معروف به صاحب بن عباد است .

آغاز: « بسمله، الحمدلله الذي اطّلع في سماء البيان اهلّة المعاني و ابدع ببديع الاعجاز آيات المثاني و الصلاة علي نبي العربي الذي افصح من نطق بالضاد و علي آله ذوي الفضل و السداد و من ادلّة الرشاد»

انجام: « و قامت خطباء الاوتار و هبت رياح الاقداح و نفقت سوق الانس.»

نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن سيزدهم هـ .ق. كاغذ: حنائي آهار مهره، ١٨س، ١٥گ ٢٠×٣٢، جلد: اسقاطي، اهدائي مقام معظم رهبري حضرت آية الله خامنه اي در اسفند ١٣٧٦ .

٣٩١

مفاتيح الفتوح

(٦٣٠٨)

(عربي)

از علي بن عيسي از علماي قرن (٨ هـ .ق.) شاگرد حسين بن محمد بن عبدالله طيّبي (٧٤٣ هـ .ق.) وي كتاب« التبيان في المعاني و البيان» استاد را به دستور خود او تنقيح و تلخيص كرد زوايد را حذف و نكات سودمندي برآن اضافه نمود و اين شرح مزجي را به رشتة تحرير درآورد به گفتة او « و وشحته بزيادات شريفة و نكات لطيفة ... و مزجت

الشرح بالمشروح و سميته بمفاتيح الفتوح ليدخل به حدائق البلاغة و يجتني فيها ثمرات رياض الفصاحة»[1]

نسخه حاضر صدراً و ذيلاً ناقص است .

آغازموجود: « من اعتصم بحبله المتين و استمسك بالكتاب العربي المبين والقي شراشره علي سلوك محجة الحق الابلج »

انجام موجود: « فقال فيكم الغلول فجاء و ابواس مثل راس بقرة من الذهب.»

نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن دوازدهم هـ .ق. كاغذ: نخودي آهار مهرة رطوبت رسيده، ۲۱س، ۳۴۵گ ۱۶×۲۶/۵، عناوين و خطوط روي متن به شنگرف، جلد: تيماج فرنگي، برگ دوم يادداشت وقف يحيي بن محمد حسيني، خريداري آستان قدس رضوي در اسفند ۱۳۱۸ .

۳۹۲
مفتاح العلوم
(۶۳۰۹)

(عربي)

از ابو يعقوب يوسف بن ابي بكر محمد سكاكي (-۶۲۶ هـ .ق.)

كتاب بسيار مهم و مفيدي است در علم صرف و نحو و معاني و بيان و استدلال و عروض و قافيه و برخي ديگر از دانشهاي عربي. سكاكي با اين كه عجمي نژاد بوده علوم ياد شده را با كمال استادي و متانت نگاشته كه توجه دانشمندان ادب عربي را به آن جلب كرده و حواشي و شروح بسياري بر آن نوشته اند. خطيب دمشق قسم سوم آن را كه در معاني و بيان و بديع است تلخيص نموده كه به

۱ـ حاجي خليفه پس از معرفي التبيان مي گويد: « ثم شرحه تلميذه علي بن عيسي و سماه حدائق البيان و هو شرح بالقول اوله الحمدلله الذي وفقنا لاقامة البرهان الخ ...» نگارندة سطور يادآور مي شود. متأسفانه آغاز و انجام نسخة ما افتاده است به هر حال اگر علي بن عيسي غير از اين تأليف بر تبيان شرحي نداشته باشد طبق مقابله اي كه به عمل آمد گفته حاجي خليفه صحت ندارد و اگر شرحي ديگر دارد پس اين نسخه نخواهد بود .

«تلخیص المفتاح» شهرت یافته است . و تفتازاني نیز دو شرح مطول و مختصر در شرح همین تلخیص نوشته است .
کتاب «مفتاح العلوم» در سه بخش مي باشد. اول در علم صرف، دوم در علم نحو و سوم در معاني و بیان و بدیع است .

نسخة حاضر همة مباحث مزبور را دارد .
آغاز صرف: « بسمله، احق کلام ان تلهج به الالسنة و ان لا یطوي منشوره علي توالي الازمنة»
انجام: « و قوله تعالي لکنّا هو الله ربّي کمل القسم الاول من الکتاب ... بحقّ محمد و آله»
آغاز نحو: « بسمله، القسم الثاني من الکتاب في علم النحو و فیه فصلان»
انجام: « قد وقع هذا الاطناب عسي ان یرجع طالب الي طریقة هي الصواب.»
آغاز معاني و بیان: « بسمله، القسم الثالث من الکتاب في علمي المعاني و البیان و فیه مقدّمة لبیان حدّي العلمین»
انجام: « لزمنا ان لا نضنّ لشيء هو من جملته و ان نستمدّ الله التوفیق في تکملته و الحمدلله سبحانه و الصلاة.»

بخش اول و دوم و سه برگ از بخش سوم: به قلم نسخ مهدي بن علي نقي حسیني هروي تهراني در سه شنبه ، سوم شعبان ۱۲۹۹ و قسم سوم: به خط نسخ و نستعلیق حسین بن علي مشهدي در سلخ رمضان ۸۵۳ ، کاغذ: نخودي و شکري آهار مهرة وصالي شده، برخي از اوراق معلق به حواشي، تصحیح و مقابله شده، جلد: میشن قهوه اي، عطف تیماج عنابي، خریداري آستان قدس رضوي در اسفند ۱۳۱۸ .

۳۹۳

مفتاح العلوم
(۱۷۵۲٤)

آغاز و انجام: مانند همان (۶۳۰۹) است.[1]

نسخ، کاتب: محمد بن بهاءالدين لاهيجاني، تاريخ کتابت: سنه ۷۶۵ در خوارزم، کاغذ: نخودي آهار مهرة رطوبت رسيده، ۱۷س، ۲۱۰گ ۸/۲۸×۱۹، عناوين به شنگرف، اوراق معلق به حواشي، برگ اول نونويسي شده و حاوي وقف نامه در ۱۲۳۴، جلد: مقوا، عطف ميشن قهوه اي، انتقالي از دانشگاه علوم اسلامي رضوي در آذر ۱۳۶۸.

۳۹۴

مفتاح العلوم

(۱۲۳۸۴)

اين نسخه، تنها حاوي معاني و بيان است.

آغاز و انجام مکرر بخش سوم پيشين (۶۳۰۹) است.

نسخ، کاتب: نامعلوم، تاريخ کتابت: قرن دهم هـ.ق. کاغذ: نخودي، ۱۱س، ۳۲۲گ ۳/۲۹×۱۸، اوراق معلق به حواشي و رطوبت رسيده، عناوين به شنگرف، اندکي وصالي شده، ظهر ورق اول: خط و مهر تملك حيدر قلي بن نور محمد خان در جمادي الاول ۱۳۱۱ با رقم «افوض امري الي الله عبده حيدر قلي»، جلد: تيماج مشکي ضربي با ترنج و سرترنج، عطف تيماج قهوه اي، وقفي حسين کي استوان در ارديبهشت ۱۳۶۲.

۳۹۵

مفتاح العلوم

(۴۰۶۶)

اين نسخه قسم سوم مفتاح العلوم است.

آغاز: «بسمله، القسم الثالث من الکتاب في علمي المعاني و البيان»

انجام: «و ان نستمد الله تعالي التوفيق في تکملته و لله الحمد اولا و آخراً و لا حول و لا قوة الا بالله العلي العظيم و الله الموفق للصواب و هذا آخر القسم الثالث ...»

نسخ،کاتب: مسعود بن محمود بن محمد بن ولي، تاريخ کتابت: دهم شوال ۷۸۶، کاغذ: نخودي آهار

۱ـ انجام بخش دوم: «و اذ قد اتممنا ما اردنا فکيف بما کنّا وعدنا من ختم الکلام في القسم النحوي حامدين لله تعالي و مصلين علي النبي عليه السلام.»

مهره، ۱۳ و ۱۵س، ۲۲۸گ ۲۲×۱٤، برخي از اوراق معلق به حواشي، جاي عناوين سفيد، جلد: تيماج ماشي ضربي با ترنج و سرترنج، عطف تيماج قهوه اي، وقفي ميرزا رضا خان نائيني در مرداد ۱۳۱۱ .

۳۹٦

مفتاح المفتاح = شرح مفتاح العلوم

(۱٤۰۰٦)

(عربي)

از ابوالثناء محمود بن مسعود بن مصلح معروف به قطب الدين شيرازي (۷۱۰ - ٦۳٤ هـ .ق.) از معروف ترين كتب در ادب عرب است كه مؤلف تنها قسم سوم كتاب «مفتاح العلوم» سكاكي را كه در معاني و بيان و عروض است شرح مزجي نموده و به «مفتاح المفتاح» نام گذارده. حاجي خليفه مي گويد: بهترين شروح بر قسم سوم سه شرح است: اول شرح قطب الدين، دوم شرح تفتازاني (مطول) و سوم شرح مير سيد شريف جرجاني كه به نام مصباح است. نسخة حاضر از ابتدا ناقص است (يك يا دو برگ كسر دارد)

آغاز موجود: « و يوفق لاتمامه في عجل و ان يحفظ اقلامنا عن الخطا و الخطل و يعصم افهامنا عن الزيغ و الزّلل انّه اكرم مسئول و اعظم مأمول»[1]

انجام: « و اغفرلي خطيئتي يوم الدين و لا تجعلني من الهالكين برحمتك يا ارحم الراحمين.»

نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن نهم هـ .ق. كاغذ: نخودي رطوبت رسيده، ۲۹س، ۳۳۳گ ۲۳×۱٦، متن و عناوين به شنگرف، برخي از اوراق معلق به حواشي، تصحيح شده، عطف شيرازه بندي با نخ هاي الوان، جلد: ميشن زرشكي، وقفي فاضل خان در ۱۰٦٥ هـ .ق.

۳۹۷

۱ ـ **آغاز كتاب:** « بسمله، الحمدلله الذي اختص نوع الانسان بالنطق و الفصاحة»

منظومة
(۱۲۲۱٤)

(عربي)
ناظم نامعلوم
منظومه مختصري است در علم معاني و بيان و بديع كه به ترتيب مطول در هشت باب سروده شده. مذيل به «الأوزان الشعرية» مي باشد .
آغاز: بسمله،مقدمة « فصاحة المفرد في سلامته من نفرة فيه و من غرابته
و كونه مخالف القياس ثم الفصيح من كلام الناس»
انجام: « و منه تضمين و تلميح و حل و منه عقد و التأني الافتعل (كذا)
براعة الاستهلال انتقال حسن اختتام و انتهي المقال.»
نستعليق، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن سيزدهم هـ .ق. كاغذ: فرنگي شكري، ۲۰ س، ٤٤گ ۲۰×۱۳، جلد: مقوا، رويه پارچة مشكي، خريداري آستان قدس رضوي درآبان ۱۳۲۸.

۳۹۸

نهاية الايجاز في علم البيان
(٤۰۷۲)

(عربي)
از محمد بن عمر بن حسين معروف به فخر رازي (- ٦۰٦ هـ .ق.)
او در ديباچه مي گويد: عبدالقاهر جرجاني در زمينة علم بيان دو كتاب به نامهاي «دلائل الاعجاز» و « اسرارالبلاغه» تأليف نموده و در استخراج اصول و قوانين آن تلاش زيادي كرده اما ترتيب فصول و ابواب را رعايت نكرده است و من قواعد و فوائد آن دو را با رعايت ترتيب فصول و ابواب در يك مقدمه و دو جمله تنظيم نمودم. به گفتة او: « و قد رتبنا هذا الكتاب علي مقدمة و جملتين . » المقدمة فمشتملة علي فصلين :

الفصل الاول : في ان القرآن معجز و ان الاعجاز في فصاحته الدليل (كذا) علي كون القرآن معجزاً.

الفصل الثاني: في شرف علم الفصاحة .

الجملة الاولي : في المفردات و هي مرتبة علي مقدمة و قسمين .

الجملة الثانية : في النظم و هي مشتملة علي ستة ابواب .

نسخه حاضر ذيلاً ناقص و موجودي تا فصل چهارم از سيزده فصل باب پنجم است .

آغاز: « بسمله ، الحمدلله المنزه عن مشابهة المحدثات و الممكنات»

انجام موجود: « فامّا نحو انما مصعب شهاب فيصلح ان يقول ما يصعب الاشهاب.»

نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: قرن هفتم هـ .ق. كاغذ: حنائي، ۲۱س، ٦٦گ ۱۹×۱٥، عناوين به سياه جلي، نسخه تصحيح شده ومعلق به حواشي، ظهر ورق اول مطالب متفرقه از جمله يادداشت محو شده اي به تاريخ سلخ رجب سنه ٦٧٨ و چند عرض ديد از ۱۰۸۷ تا ۱۰۹٤ و در دو صفحة اول نيز از جمادي الثاني ۱۱۰۷ تا ۱۲۹۷، قبل از برگ اول دستخط و مهري است با نقش «المتوكل علي الله الغني عبده محمد تقي» در ١٤ شوال ۱۲۷۰، جلد: مقوا ، عطف تيماج قهوه اي، وقفي فاضل خان، تاريخ وقف ندارد .

۳۹۹
الوافي شرح الكافي
(۲۳٤۲۰)

(عربي)

از عبدالرحمن بن عيسي بن مرشد عمري حنفي از علماي قرن (۱۰ و ۱۱ هـ .ق.)

شرح مختصر مزجي است بر «الكافي في علمي العروض و القوافي» نوشته احمد بن عبادبن شعيب قنائي قاهري ملقب به شهاب الدين در گذشته به سال ۸٥۹ هـ .ق. كه در دوشنبه سوم رجب ۱۰۰٤ به پايان رسيده است .

آغاز: « و الحمد لغة هو الثناء باللّسان علي الجميل الاختياري علي قصد التعظيم سواء كان في مقابلة نعمة ام لا»

انجام: « و لم يعتمد فيما نظمه الترتيب الذي ذكره المصنف و بهذا انتهي بنا الكلام في شرح هذه الرسالة الحاوية الوجازة مع الجزالة ... انه علي ذلك قدير و بالاجابة سائله جدير و الحمدلله علي نعمة التمام ... من شهور سنة اربع بعد الالف.»

نسخ، كاتب: نامعلوم، تاريخ كتابت: جمعه، سوم ربيع الثاني ۱۲۱٤، كاغذ: نخودي، ۲۰س، ٤۹گ ۲۰×۱۵، خطوط روي متن به شنگرف، جلد: تيماج يك لاي ضربي مشكي با ترنج و سرترنج، خريداري آستان قدس رضوي در مهر ۱۳۲۹ .

فهرستها